

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Γ. ΤΕΥΧΟΣ 221-222 15-31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1909

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 1909

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ 1910

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ

Α. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ.—Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ
ΑΥΡΑ ΘΕΡΟΥ.—ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΥΤΟΣ.—ΕΙΡΗΝΗ
Η ΑΘΗΝΑΙΑ.—ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ.—Ν.
ΠΟΡΙΩΤΗΣ.—Θ. ΒΟΛΙΑΗΣ.—ΑΓ. ΚΩΝΣΤΑΝ-
ΤΙΝΙΑΗΣ.—Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ.—ΑΡΕΤΑΣ.—Γ.
ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ.—ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ: Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ.—Γ. ΡΟΪΛΟΣ.—
ΘΑΛΕΙΑ ΦΩΡΑ ΚΑΡΑΒΙΑ.—Ν. ΦΕΡΕΚΥΔΗΣ.
Α. ΖΑΧΟΣ.

Ο ΒΥΡΩΝ 18 ΕΤΩΝ

Ο ΒΥΡΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

— ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ —

Αφού ετοποθέτησα εις τὸ τραπέζι τῆς ἐργασίας μου τὰς διαφόρους σημειώσεις ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ βίου, τῶν ἔργων τοῦ Βύρωνος καὶ τῶν περὶ αὐτὸν στρεφόμενων ποιικίλων ἔργων, ἀφοῦ ἐπρόσθεσα εἰς αὐτὰς ὅσα ἐκ παραδόσεως ἠμπόρεσα νὰ συλλέξω, περὶ τῆς διαμονῆς του εἰς τὰς Ἀθήνας, ἤρχισα νὰ σκέπτομαι τί ἤμπορῶ νὰ καταθέσω καὶ ἐγώ, χάριν τοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ πρώτου αἰῶνος, ἀπὸ τὴν πρώτην εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἰδίως εἰς τὰς Ἀθήνας ἀφίξίν του. Ἡ ψυχὴ μου ὅμως ἐζητοῦσε κάτι ἄλλο· τὰ χαρτιά δὲν μοῦ ἔλεγαν τίποτε...

Ἴσως εἰς τὰ ἀντικείμενα τὰ ὁποῖα εἶδεν, ἴσως ἐκεῖ ὅπου ἔζησε, νὰ σώζεται ἀκόμη ἀμυδρά τις ἀνταύγεια τοῦ ἀπαραμίλλου ἐκείνου φωτός, φωτὸς θαυμασμοῦ, δόξης καὶ πόνου, τὸ ὁποῖον ἐξηκόντισαν τὰ μάτια του.

Ἴσως ἡ ἀνταύγεια αὐτὴ νὰ μοῦ δώσῃ ὅ,τι μοῦ ἀρνοῦνται τὰ χαρτιά καὶ τὰ βιβλία.

... Ἐζήτησα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν νὰ εὔρω τὴν θέσιν ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀποθανυμένων τὸν Παρθενῶνα κατηράσθη τὸν Ἐλγιν, κατήλθα καὶ ἐβάδισα πρὸς τὸ σπίτι τοῦ Φωβέλ· ἐφαντάσθη τὸν Βύρωνα διαπληκτιζόμενον με αὐτὸν καὶ με τὸν Λουζιέρη εἰς τὸ σπίτι τῆς κυρίας Ζιρώ, τὸ ὁποῖον ματαίως ἐπροσπάθησα νὰ εὔρω πλέον, ἐπέρασα ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἀγορὰν, διὰ νὰ ἴδω τὴν θέσιν τοῦ Τουρκικοῦ καφερείου, ὅπου μίαν ἡμέραν ὀργισθεὶς ὁ Βύρων ἀπὸ τὴν στε-

ρεότυπον φράσιν ὅτι τὴν νύκτα καὶ ἄλλον χριστιανὸν ἔφαγε ἡ Λάμια, ἔπιασε ἀπὸ τὸ στήθος τὸν πρῶτον νέον Ἕλληνα ποῦ εἶδε νὰ περᾶ καὶ τραβήξας αὐτὸν παράμερα: «δεῖλὲ δούλε! τοῦ ἐφώναξε, ἡ Λάμια μόνο Ἕλληνες θὰ τρώῃ;!»

(Ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἄρχισαν νὰ χάνωνται καὶ Τοῦρκοι, ὁ δὲ νεανίας ἐκεῖνος; ὁ Νικόλαος Σαρῆς, ἀνυψώθη κατόπιν εἰς τοπικὸν ἥρωα τὸν Ἀθηναίων).

Ὡ! μλογιατισμένο καὶ ἐπισκευασμένο Φανάρι τοῦ Διογένους— ἀτυχον μνημεῖον τοῦ Λουσιέρη— βεβαίως γραφικώτερον ἦσο ὅταν εὗρισσο περικλεισμένον μέσα εἰς τὴν μονὴν τῶν Καπουτσιῶν, ὅπου εἶδες τὴν τιμὴν νὰ χρησιμεύ-

σῃ ὡς σπουδαστήριον τοῦ ἀγαθοῦ Πάτερ· Παύλου δ' Ἰβρέ, καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ ἀκούσῃς τὴν πρὸς αὐτὸν ἐξομολόγησιν τοῦ Βύρωνος...

Ἀλλοίμονο! Ὅτε τὸ σπίτι τοῦ Μακρῆ, ὅπου ἔζησε καὶ ἠγάπησεν ὁ Βύρων, δὲν ἤμπορεῖ νὰ ὀμιλήσῃ πλέον με τὴν συμβολικὴν τῶν ἐρειπίων γλώσσαν. Ἡ ἱστορικὴ οἰκία τῆς ὁδοῦ Ἀγίας, ἐκ βάρθρων ἀνεκαίσθη...

Υπάρχει ὅμως, ἔτι κατὰ εἰς μίαν γωνίαν τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τοῦ ὁποῖου τὸ πλήρες Βυρωνικῶν ἀναμνήσεων περιβάλλον θὰ μᾶς χαρίσῃ ὅ,τι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐρεθῇ ἄλλου.

... Εἰς μικρὰν ἀλλ' ἐνπρεπῆ οἰκίαν τῆς ὁδοῦ Κεραμεικοῦ, ἐκεῖ κατοικεῖ ἡ δεσποινὶς Καρο-

Ἡ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΙΡΩΝ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

λίνα Μπλάκ. Ἄμα εἶπωμεν, ὅτι εἶναι ἡ θυγάτηρ τῆς «Κόρης τῶν Ἀθηνῶν» δὲν εἶναι ἀνάγκη βεβαίως νὰ προσθέσωμεν τίποτε ἄλλο.

***

Ἄνοιγώ τὴν ἐξώπορτα τοῦ συμπαθητικοῦ σπιτιοῦ καὶ ἀνεβαίνω — μὲ κάποιαν προφύλαξιν — τὴν ξύλινη σκάλα τοῦ ἐπάνω πατώματος.

Εἶπα τὸ ὄνομά μου καὶ εἰσῆλθην εἰς μικρὰν αἴθουσαν.

Τὰ ὀλίγα λεπτὰ ποὺ παρήλθον, ἕως ὅτου ἐμφανισθῆ ἡ δεσποινὶς Μπλάκ, μοῦ παρέχουν τὴν εὐκαιρίαν εἰς ἐξέτασιν τῶν ἐν τῷ δωματίῳ.

Ἴδου ἡ εἰκὼν τοῦ Βύρωνος ὡς Δὸν Ζουάν εἰς τὸ σπῆλαιον τῆς Χαΐδως. Φορεῖ τὴν ἐνδυμασίαν — ὁ ζωγράφος δηλ. τοῦ τὴν ἐφόρεσε — τοῦ Ἑλ-

Ἡ Δις Καρολίνα Μπλάκ, θυγάτηρ τῆς Κόρης τῶν Ἀθηνῶν, εἰς νεαρὰν ἡλικίαν

ληνικοῦ Ἀγῶνος, καὶ ἡ Χαΐδω ἀπάνω-κάτω τὴν ἐνδυμασίαν τῆς Κόρης τῶν Ἀθηνῶν τῆς ὁποίας ἔχει κάπως καὶ τὴν μορφήν. Πλησίον τῆς εἰκό- νος ταύτης εἶναι ἡ ὠραία, πισιότατη καὶ μόνη εἰκὼν τῆς Κόρης τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως ἦτο ὅταν τὴν ἐγνώρισεν ὁ Βύρων. Εἰς τὸ τραπέζι εὐρί- σκεται ἡ ὠραία μικρογραφία τῆς ἀδελφῆς τῆς Μαριάννας, ὠραία ὡς ἐκτέλεισις, ἀλλ' ὄχι ὡς ἀπόδοσις τῆς ζωῆς καὶ τοῦ σφρίγγου αὐτῆς. Ἡ εἰκὼν τῆς Αἰκατερίνης λείπει¹.

Ἴδου καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ πατρὸς τῆς, μακαρίτου Μπλάκ, ἡ ὁποία μοῦ φέρει εἰς τὴν ἀνάμνησίν μου ὅλην τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν ἡρεμίαν ποὺ τόσον ἐντύπωνιν μοῦ εἶχε ποτὲ προξενήση.

¹ Εἰς τὰ «Παναθηναῖα» τόμος Γ' σ. 120 ἐδημοσιεύ- σμεν τὸ οἰκογενειακὸν δένδρον τῶν τριῶν θυγατέρων τοῦ Μαρῆ, Μαριάννας, Αἰκατερίνης καὶ Θηρεσίας καὶ ἱκανὰ σχετικὰ.

Ἐπιχειρῶ νὰ ἐξετάσω καὶ ἄλλας οἰκογενειακὰς εἰκόνας κοσμοῦσας τὴν μικρὰν αἴθουσαν, πρὸ τούτου ὅμως παρατηρῶ ἐπὶ τῆς κεντρικῆς τρα- πέζης λεύκωμα ἀναμνήσεων τῆς δεσποινίδος Μπλάκ τὸ ἀνοίγω, ἀρχίζω νὰ τὸ ξεφυλλίσω, ἀλλ' ἡ δεσποινὶς Μπλάκ εἰσέρχεται. Προφθάνω νὰ τὸ ἀφίσω εἰς τὴν θέσιν του καὶ κάμω τὸν φρόνιμον.

***

Πολὺ ὀλίγον μετεβλήθη ἡ εὐδυτενῆς, διαυγε- σιότης τὴν ψυχὴν, τὴν μορφήν καὶ τὸ ἦθος σεβαστῆ δεσποινὶς Καρολίνα.

— Μὲ ἐλησμονήσατε.

— Πάντοτε σὰς ἐνθυμοῦμαι, ἀλλ' ὁσάκις πονῶ, διότι εἰς τὰς Ἀθήνας δὲν βλέπω πλέον τὴν παλαιὰν Ἀθήνα...

— Κάθε καρδιάς καρδίη...

— ... αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ σὰς ἴδω.

— Ἐχετε δίκη, δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ Ἀθήνα.

— Τὴν ἀπλότητα διεδέχθη ἡ πενιχρότης καὶ τὴν ἀρχοντιά ἡ ξυπασιά...

— Ὅστε ἐξακολουθεῖτε νὰ ζῆτε μὲ τὰς ἀνα- μνήσεις τοῦ παρελθόντος;

— Βεβαίως ἡ σημερινὴ ἐπίσκεψις ὅμως ἔχει καὶ εἰδικὸν λόγον, τὴν περισυλλογὴν τῶν τελευ- ταίων ἀναμνήσεων...

— Περὶ Βύρωνος βεβαίως.

— Τί ἄλλο... Θὰ σὰς ὑποβάλω λοιπὸν εἰς μικρὰν ἀνάμνησιν.

— Φανεράν.

— Ἐ μὰ βέβαια, ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἀττι- κῆς τίποτε μυστικὸν δὲν ἐπιτρέπεται.

— Ἄλλ' οὔτε παραμένει.

— Ἡ ἀνάμνησις μας θὰ εἶναι ὄχι μόνον φα- νερά, ἀλλὰ καὶ δημοσία, διότι ὅ,τι ποῦμε θὰ τὸ δημοσιεύσω.

— Πρὶν ἀρχίσωμε νὰ τὰ λέμε, σὰς ζητῶ ἐν πρώτοις συγγνώμην, διότι μὲ περιμείνατε ὀλίγον.

— Δὲν ἔχασα τὸν καιρὸν μου. Ἐαὐτῆρα τὸν καυμένο τὸν πατέρα σας τὸν καλὸν κύριον Μπλάκ. Σὰ νὰ τὸν βλέπω ἔμπρός μου. Ἐλησμόνησα τὸ μικρὸν ὄνομά του.

— Ἰάκωβος, ὅπως καὶ ὁ πατὴρ του, αὐτὸς ποὺ βλέπετε ἐκεῖ.

— Τί λαμπρὰ φυσιογνωμία.

— Ναι, ἦτο ὠραῖος ὁ πάππος μου, ἀλλ' ἡ μάμμη μου ἦτο ἡ ὠραιότερα Ἀγγλὶς τῆς ἐπο- χῆς τῆς. Ἴδου ἡ εἰκὼν τῆς.

— Ὁ πάππος σας τί ἦτο;

— Ἦτο ἀξιωματικὸς. Ἐπολέμησε ὑπὸ τὸν Οὐελλινγκτῶνα καὶ ἀπέθανε τῷ 1863 ἐν Λονδίνο.

— Πρὸ τοῦ πατρὸς σας νομίζω.

— Μάλιστα ὁ μπαμπᾶς ἀπέθανε εἰς τὸ Με- σολόγγι τῷ 1866.

— Καὶ αὐτὸς εἰς τὸ Μεσολόγγι! Περιέργον. Πῶς εὐρίσκειτο ἐκεῖ;

— Ἦτο ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρόξενος τῆς Ἀγ-

γλίας καὶ ἔμεινε τοιοῦτος μέχρι τοῦ θανάτου του.

— Ἡ μητέρα σας (ἡ Κόρη τῶν Ἀθηνῶν) ἦτο εὐχαριστήμενη ἐκεῖ;

— Εὐτυχῆς ἦτο πάντα. Πόσον καλὸς ἦτον ὁ πατέρας δὲν φαντάζεσθε! Ἡ μνήμη ὅμως τοῦ Βύρωνος τὴν εἶχεν εἰς διαρκῆ συγκίνησιν. Μά- λιστα ὑπέφερε καὶ ἀπὸ τὴν σιάν του.

— («Ἀκουσον! Ἀκουσον!») Δηλαδή;!

— Δηλαδή πολὺ συχνὰ τὸν ἐβλεπεν εἰς τὸν

Ἡ Δις Καρολίνα Μπλάκ

ὕπνο τῆς νὰ τὴν πιάνη ἐξηγριωμένος ἀπὸ τὰ μαλλιά καὶ νὰ τῆς φωνάζῃ. «Διατί νὰ παντρευ- θῆς!;...» Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἤρχετο συχνὰ εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ μητέρα καὶ ἔμεινε πολὺ.

— Νὰ λοιπὸν καὶ κρυφά. Αὐτὸ ἀνάγεται εἰς τὰς Κρυφὰς λεγομένας Ἐπιστήμας. Ὅσοι δὲν πιστεύουν, ὅτι αἱ Ἐπιστήμαι αὐταὶ ἔχουν νόμους, ὅλα αὐτὰ τὰ περνοῦν εἰς τὸν λογαριασμὸν τῶν συμπτώσεων, τῆς ἀθύποβολῆς κ.λ.

— Ὁ μπαμπᾶς τὴν ἐπέειραζε καὶ τῆς ἔλεγε, ὅτι τοῦτο συμβαίνει, διότι ἔχει πάντοτε εἰς τὸν νοῦν τῆς τὸν Βύρωνα.

— Εἶναι καὶ αὐτὸ μία ἐξήγησις. Καὶ πῶς ἔγινε ὁ γάμος τῆς Θηρεσίας — θὰ μὲ συγχωρή- σετε ἔτσι νὰ λέγω τὴν μητέρα σας — μὲ τὸν κύριον Μπλάκ;

— Πολλοὶ τὴν ἐζήτησαν, ἀπὸ θανμασμὸν πρὸς τὴν εὐμορφίαν τῆς, τὴν ὁποίαν ἐλάμπρυνε καὶ ὁ ἔρωσ τοῦ Βύρωνος. Ὁ πατέρας τῆς ἤρρεσε περισσότερον καὶ τὸν ἐπῆρε σύζυγον.

— Καὶ ὁ γάμος τῶν πότε ἔγινε;

— Ἐγένετο εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 1830.

— Τί ἐπάγγελμα εἶχε τότε ὁ κ. Μπλάκ;

— Ἦτο ἀξιωματικὸς τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ ὅπως καὶ ὁ πατὴρ του. Ἀπὸ φιλελληνισμὸν δὲ παρητήθη καὶ ἦλθε νὰ ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ τότε πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας τὸν ἠγάπα πολὺ καὶ κατόπιν τὸν ἐσύστησε εἰς τὸν Ἀρμανσπέργ, ὅστις τὸν προσέλαβεν εἰς τὴν ὑπη- ρεσίαν του καὶ πολὺ τὸν ἠγάπα, ὅπως καὶ αὐτὸς ὁ Ὄθων.

— Οἱ περιηγηταὶ λέγουν, ὅτι πολὺ γρήγορα ἔχασε τὴν εὐμορφίαν τῆς ἡ Θηρεσία.

— Δὲν τὴν ἔχασε, κατεβλήθη ὅμως πολὺ ἀπὸ τὰς δυστυχίας.

— Δυστυχίας!

— Ὅχι οἰκονομικὰς, ὅπως πολλάκις μᾶς ἐσυ- κοφάντησαν.

— Εἰπέτε μου παρακαλῶ κάτι ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος.

— Εἰς τὴν «Ὁραν» ἐγράφη ποτὲ, ὅτι κατό-

ΙΑΚΩΒΟΣ ΜΠΛΑΚ ὁ σύζυγος τῆς Κόρης τῶν Ἀθηνῶν

πιν ἐκολήσεως τοῦ Φίνλεϋ, ἔγινε συνεισφορά ὑπὲρ τῆς δυστυχούσης «Κόρης τῶν Ἀθηνῶν». Ὁ Φίνλεϋ ὀργίσθη. Τὸ διέψευσε. Ἐπεσκέφθη μάλιστα καὶ τὸν Τρικοῦπην, ὅστις πολὺ ἐλυπήθη. Ἡμεῖς καὶ σύνταξιν εἶχαμε καὶ ἀπὸ τὸν πάππον ἐλληρονομήσαμε. Δὲν ὑπῆρξαμε ποτὲ πλοῦσιοι, ἀλλ' οὐδέποτε ἐστερηθημεν.

— Καὶ ὁ Γκουνῶ συνεινήθη ἀκόμα ἀπὸ τὴν διάδοσιν.

— Μήπως δὲν ἐγράφη ὅτι ἡ Κόρη τῶν Ἀθη- νῶν ἀπέθανεν εἰς μίαν τρώγλην τοῦ Λονδίνου; Ἐνῶ αὐτὴ ἀπέθανε στὰ 1875 εἰς τὰς Ἀθήνας μὲ τόσας τιμὰς;

Η ΚΟΡΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
εις τὰς δυσμάς τοῦ βίου της

— "Ἦμουν εἰς τὴν κηδεῖαν της. Ἄν δὲν ἀπα-
τώμαι τὴν ἐθάραμεν εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Νεκρο-
ταφεῖον.

— Μάλιστα. Πλησίον τοῦ υἱοῦ της τὸν ὁποῖον
ὑπερηγάπα.

— Καὶ κάποτε ἄλλοτε ἐγράφη νομίζω περὶ
συνεισφορῶν.

— Μάλιστα. Κάποιος Ἀμερικανὸς πάλιν ἔκαμε
ὁμοίον θόρυβον. Ἐγράψε εἰς κάποιαν ἐφημε-
ρίδα τοῦ τόπου του, καὶ μία ἐφημερίς τῆς Κων-
σταντινουπόλεως τὸ μετέφερε. Ἴδου δὲ τί εἶχε
συμβῆ με αὐτόν. Ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας κυ-
ρίως διὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν μητέρα μου. Ἦμουν
ἄρρωστη τότε καὶ εἶχαμε ὑπάγῃ πρὸς ἀνάσρω-
σίν μου μετὰ τὴν μητέρα εἰς Ἀμπελοκήπους. Ἐν-
θυμίσθητε τὸν τότε ἐξοχικὸν βίον. Ἐνα καμα-
ράκι διὰ ὄλους. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐπέμενε νὰ μᾶς
ἰδῇ. Ἐφυγε συγκεκλιμένος. Ἐγράψε λοιπὸν
φαίνεται ὅτι ἔγινε καὶ κάποια Ἐπιτροπὴ ἔξω.
Θὰ συνελέγησαν βεβαίως καὶ χρήματα, τὰ ὁποῖα
καὶ θὰ... ἐφαγώδησαν. Ἡμεῖς οὐτε ἐζητήσαμεν
οὔτε ἐλάβομεν ποτὲ τίποτε. Ἴδου τὸ πᾶν. Τὴν
μητέρα πολὺ τὴν ἐτίμων αἱ ἐδῶ Ἀγγλικοὶ ἀρχαὶ
καὶ τὴν ἐκάλουν μέχρι τοῦ γήρατός της εἰς γέ-
ματα τὰ ὁποῖα συνήθως ἀπέφευγε.

— Ἐχετε εἰκόνα τῆς μητρός σας εἰς γεροντι-
κὴν ἡλικίαν;

— Ἴδου αὐτή.

— !...

— Εἶνε μόνον τὰ χαρακτηριστικὰ της; λείπει
ἢ ἔκφρασις ποῦ εἶχε καὶ ἡ φωτιὰ ποῦ ποτὲ δὲν
ἔσβυσε. Ἦτο πολὺ εὐμορφη γοαία.

— Ἐπῆγε ποτὲ εἰς τὴν Ἀγγλίαν;

— Ὅχι.

— Σεις;

— Μὲ προσεκάλεσεν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐορτῶν πρὸς

τιμὴν τοῦ Βύρωνος, μία ἐπιτροπὴ Κυριῶν, ἀλλὰ
δὲν ἐπῆγα.

— Τί ἐννοοῦσατε, Κυρία, ὅτι ἡ Θηρεσία κατε-
βλήθη ἀπὸ δυστυχίας;

— Τοὺς θανάτους ὄλων της τῶν ἀρσενικῶν
παιδιῶν. Διότι εἶχε τρεῖς υἱοὺς καὶ ἐμέ.

— Δὲν ἐνθυμοῦμαι τίποτε περὶ αὐτῶν καὶ
ἐνδιαφερόμεθα δι' ὅλα τὰ οικιαγενειακά σας ἀφοῦ
θὰ ἐνδιεφέρετο βεβαίως καὶ ὁ Βύρων.

— Ὁ πρῶτος υἱὸς της Φρειδερίκος, ἀκόλουθος
τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, ἀποσταλεῖς
κατὰ τὰ Καλαμπακικὰ εἰς Βόλον πρὸς εἰρήνευ-
σιν, ἀνέβη εἰς τὰ βουνὰ ὑπὸ φλέγοντα ἥλιον.
Προσεβλήθη ἀπὸ ἡλίαςιν. Μετεφέρθη εὐθὺς
διὰ πλοίου εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀπέθανε ταφεῖς
εἰς τὸ νεκροταφεῖον Πειραιῶς ὅπου ἔχει ὠραῖον
τάφον. Ἴδου ἡ εἰκὼν του.

(Καὶ μοῦ ἔδειξε τὴν εἰκόνα τοῦ ὠραίου νεανίου).

— Ὁ δευτέρος υἱὸς Ἀριστοτέλης, μαθητῆς
τῆς σχολῆς τῆς Μάλτας, ἔλθων διὰ νὰ ἰδῇ τοὺς
γονεῖς του, καὶ προσβλήθη ἀπὸ χολέραν, ἀπέ-
θανεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐτάφη δὲ εἰς τὸ Ἀγγλι-
κὸν νεκροταφεῖον. Καὶ ἡ μητέρα εἶναι κοντὰ
του. Κυττάξτε τί ὠραῖο παιδί ποῦ ἦτο! Τὸ
τρίτον της παιδί ἀπέθανε μικρὸ. Ὁ Λεωνίδας.
Ἦτο 4 1/2 ἐτῶν.

— Εἶναι αὐτὸ τὸ ὠραῖο παιδάκι ἐκεῖ;

— Ὅχι. Δὲν ἔχομε εἰκόνα του. Αὐτὸς εἶναι ὁ

Ἡ εἰσοδος τῆς μονῆς τῶν Καπουτίνων
ὅπου ἐξομολογήθη ὁ Βύρων

Ἡ Δις Μάλτα ἠγάπησε τὴν Ἰπασίαν.
Σκίτσο Ἀγγλοῦ ταξιδιώτου

«Μὲ ἐπέκλητε ὁ πατήρ μου».
Γελοιογραφία Ἀγγλοῦ ταξιδιώτου

μπαμπᾶς μικρός. Αὐταὶ ἦσαν αἱ δυστυχίαι. Μετὰ
τὸν θάνατον ὄλων τῶν παιδιῶν ἐπῆγαμε εἰς
Κων/πολιν. Ἦσαν τότε τὰ Κοιμαϊκά. Ὁ πατέρας
ὑπηρετήσε ὑπὸ τοὺς ἀρχιτροπῆγους τῆς Ἀγγλίας.

— Δὲν ἔχετε τὴν εἰκόνα σας εἰς νεαρὰν
ἡλικίαν;

— Ἴδου αὐτὴ εἰς τὸ λεύκωμα. Ποτὲ δὲν
κατώρθωσα νὰ ἐπιτύχω εἰς φωτογραφίαν.

— Εἶναι τὸ μειονέκτημα τῶν ξανθῶν. Πρὶν
ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν Θηρεσίαν, μοῦ ἐπιτρέπετε
νὰ σᾶς ἐρωτήσω κατὰ διὰ σᾶς;

— Ἀφοῦ τὸ θέλετε.

— Διατί δὲν ἠθέλησατε νὰ ἐλθετε εἰς γάμον;

— Μὲ ἐζήτησαν πολλοί, ἰδίως Ἀγγλοὶ καὶ
Ἀμερικανοί. Ἐνας μάλιστα ἀπὸ αὐτοὺς καθ' ὅλα
λαμπρὸς καὶ πλουσιώτατος ἀλλὰ...

— Ἀλλὰ...

— Οἱ θάνατοι τοῦ σπιτιοῦ μας μὲ εἶχαν δια-
θέσῃ κατὰ τοῦ γάμου, δὲν ἠθέλα δὲ νὰ ἐγκατα-
λείψω καὶ τὴν μητέρα μου κατὰμονη εἰς τὸν
κόσμο!

— Καὶ δὲν ἀγαπήσατε...

— Τὴν Ἰπασίαν πολὺ. Ὁ πατέρας μου μὲ
ἐμάλωνε δι' αὐτὴν τὴν μανίαν μου. Κάποιος
μάλιστα Ἀγγλὸς μοῦ ἔκαμε καὶ γελοιογραφίαν
διὰ τὸ ζήτημα αὐτό.

— Βλέπω ἀσχετὰς ἀναμνήσεις ἔχετε εἰς τὸ λεύ-
κωμα αὐτό. Καὶ ποιήματα. Τῆς μητρός σας ἐν
σχέσει μετὰ τὸν Βύρωνα δὲν περιεσώθη τίποτε!

— Τῆς εἶχε στείλῃ τὸ ποίημα «Ζωὴ μου
σ' ἀγαπῶ».

— Θὰ ἐγνωρίζε φαίνεται ὁ Βύρων καὶ τὰς ἰδιο-
τροπίας τῆς Ἀθηναϊκῆς διαλέκτου. Ἀντι ψυχῆ
μου, ὅπως λέγουσιν σήμερον, ἔγραψε «ζωὴ μου».

— Καὶ ἐγνωρίζε ἀσχετὰ καλὰ καὶ ἐμάνθανε
μὲ μεγάλην εὐκολίαν τὰ νέα ἑλληνικά, ὅπως
ἔλεγε ἡ μητέρα.

— Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι εἶχε γράψῃ καὶ ἑλληνι-
κὸν ποίημα;

— Δὲν ἤκουσα περὶ αὐτοῦ.

— Δὲν τῆς ἔγραψε ποτὲ κατόπιν ὁ Βύρων;

— Ἄν καὶ ἦτο θυμωμένος, τῆς ἔγραψε δύο
φορὰς.

— Θυμωμένος!!

— Βέβαια, διότι τὴν ἐζήτησε εἰς γάμον, καὶ
τοῦ ἀπήντησαν, διὸ προηγοῦνται αἱ ἄλλαι δύο,
κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου, ὡς μεγαλείτεροι.
Αὐτὸς ἀπήντησε, ὅτι θὰ τὴν πάρῃ μόνος του
καὶ τότε τὴν ἐφυγάδευσαν ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ τὴν
ἐκρυψαν εἰς τοῦ κ. Ρώκ.

— Ἦτο θεῖος της, δηλ. σύζυγος τῆς ἀδελφῆς
τοῦ πατρός της. Δὲν εἶναι ἔτσι;

— Μάλιστα.

— Καὶ διατί δὲν τὸν ἠθέλησαν καὶ ἦσαν
αὐτὴν τὴν πρόφρασιν; διότι βεβαίως περὶ προ-
φάσεως πρόκειται.

— Ἦτο πολὺ νέος, πολὺ ἐξημιμένος, πολὺ
ζωηρός... καὶ ἐφοβήθησαν.

— Δὲν θὰ ὑπέθεταν, πιστεύω, ὅτι θὰ γίνῃ καὶ
τόσον ἐνδοξός.

— Βεβαίως καὶ αὐτό. Ἐθύμωσε λοιπὸν καὶ
ὅταν ἐπανῆλθεν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον ἔμεινεν
εἰς τὸ Φράγκικο Μοναστήρι.

— Διατί δὲν ἐζήτησε τὴν μεγάλην ἀδελφὴν,
μετὰ τὴν ἀρνησίαν; Εἰς κάποιον φίλον του
ἔγραψε ὅτι ἠγάπησε καὶ τὰς τρεῖς!...

— Τοῦ ἤρεσαν καὶ αἱ τρεῖς, ἐπειδὴ τοῦ ἤρε-
σαν ὅλα αἱ ὠραῖαι γυναῖκες, ἀλλ' ἠγάπησε μόνον
τὴν Θηρεσίαν.

— Ἄν κρίνωμεν ἀπὸ τὴν εἰκόνα της ὁμολο-
γουμένως ἦτο ὠραία.

— Ἡ εἰκὼν αὐτῆ τῆς ὁμοίωζε πολὺ. Τῆς
ἔκαμαν καὶ ἄλλας, ἀνεπιτυχεῖς. Ἴδου δύο. Ἐνα
δὲ περιοδικὸν τὸ «Sketch» ἐσχάτως, τὴν ἔχει
ἔτσι ποῦ δταν τὴν εἶδα μοῦ ἦλθαν γέλοια...
Νά την.

— Δῶρα δὲν τῆς εἶχε κάμει ὁ Βύρων;

Η Κόρη των Αθηνών δπως την εξογράφισαν διάφοροι ταξιδιωταί

- "Όταν ήτο εις τὰς Ἀθήνας τῆς εἶχε χαρίσει ἕνα δακτυλιδάκι μὲ μπριλαντάκια εἰς σχῆμα καρδιάς. Ἀπὸ τὸ Λονδίνον δὲ τῆς εἶχε στείλῃ κατόπι μιά ὠραία δακτυλῆθρα καὶ ἄλλα μικρὰ πράγματα.
- Τί ἔγειναν;
- Μᾶς τὰ ἔλειψε μία ὑπηρέτρια.
- Τὰ γράμματα;
- Καὶ αὐτὰ ἐχάθησαν ἀπὸ χέρι σὲ χέρι.
- Κάπου θὰ ξετυπώσουν αὐτὰ μιά ἡμέρα.
- Ἰσως.
- Ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι δὲν τῆς ἔγραψε;

- Βεβαίως τῆς ἔστειλε ἕνα γράμμα καὶ τῆς ἔλεγε, ὅτι «κνηγώντας τοὺς Τούρκους θὰ ἔλθῃ νὰ τὴν ἴδῃ».
- "Όταν ἔμαθε τὸν θάνατόν του;...
- "Α! "Όλοι ἐλυπήθησαν τὸν Βύρωνα, διότι ἀπέθανε τόσο νέος... διὰ τὴν ζημίαν ποὺ ὑπέστη ἡ ποίησις...
- "Ο καὶ μένος δὲ Δὸν Ζουὰν ἔμεινε στὴ μέση τῶν ἄθλων του...
- ... διὰ τὴν ζημίαν ποὺ ὑπέστη ὁ Ἕλληνας Ἄγγων... ἄλλὰ μόνον ἡ «Κόρη τῶν Ἀθηνῶν» τὸν ἔβλαψε, καὶ τὸν ἔβλαψε πολὺ.

Δ. Γ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΑΟΥΣ

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

[Τὸ γράμμα αὐτό, τὸ τελευταῖον τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὁ Βύρων, ἀπευθύνεται πρὸς τὴν ἑτεροθαλή ἀδελφήν του Αὐγούστα Leigh. Ἡ κυρία αὕτη ἦτο ἡ μόνη συγγενὴς τοῦ Βύρωνος, ἡ τοῦλάχιστον ἡ μόνη τὴν ὁποῖαν ἀνεγνώριζε καὶ πάντοτε ἀνέφερε μὲ στοργὴν. Ἀντέγραψα τὸ ἡμιτελὲς αὐτὸ γράμμα, ἐπειδὴ ἤξευρα ὅτι τὸ πρωτότυπον θὰ διέτρεχε τὸν κίνδυνον νὰ χαθῇ, ἕως οὔτου φθάσῃ εἰς τὸν προορισμόν του. Ἐκτὸς τοῦ ἐνδιαφέροντος τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ὡς τὸ τελευταῖον χειρόγραφον τοῦ Βύρωνος, εἶνε συγχρόνως καὶ δείγμα τῶν ἀληθινῶν του ἐσωτερικῶν ἀσθημάτων. Παρατήρησα ὅτι τὰ περισσότερα γράμματα ποὺ ἔχουν δημοσιευθῆ ἔχουν ὕφος ἐπίπλαστον καὶ φαίνονται γραμμένα διὰ νὰ κάμουν ἐντύπωσιν. — Ἀπὸ τὰ Ἀπορρημονεύματα τοῦ Τρελλᾶν.]

Ἀγαπητῆ μου Αὐγούστα,

Ἐλαβα πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν τὰς πληροφορίας σου, καθὼς καὶ τῆς Λαίδης Βύρωνος περὶ τῆς ὑγείας τῆς Ἄδας (τῆς κόρης του), μαζί μὲ

ἄλλας ἐπιστολάς ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν διὰ τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ εἶμαι, καὶ εἶμαι—ἐλπίζω—ἀρκετὰ εὐγνώμων, καθότι εἶνε πολὺ παρηγορητικά, καὶ μοῦ ἐχρειάζοντο, ἐπειδὴ τελευταίως δὲν ἤμουν καλὰ—τώρα ὅμως εἶμαι πολὺ καλλίτερα, καὶ μὴν ἀνησυχεῖς.

Θὰ ἤκουσες διὰ τὰ ταξείδιά μας καὶ τοὺς γλυτωμούς μας, καὶ τὰ λοιπὰ, — ἴσως μὲ κάποιας ὑπερβολάς—τώρα ὅμως ὅλα πηγαίνουν καλὰ, καὶ μένω κάμποσον καιρὸν τώρα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία εὐρίσκειται εἰς ὅσον καλὴν κατάστασιν εἴμπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένῃ ἀπὸ τὰς παρούσας περιστάσεις. Δὲν θὰ σὲ ζαλίσω ὅμως μὲ πολιτικά—πολέμους—ἢ σεισμούς, μολονότι εἶχαμεν ἕνα ἀρκετὰ ἰσχυρὸν τὴν περασμένην νύκτα, ὁ ὁποῖος ἐγένετο ἀφορμὴ μιάς πολὺ γελοίας σκητῆς, ἐπειδὴ δὲν ἔφερε καμίαν

ζημίαν παρὰ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἠγωνίζοντο ποῖος νὰ πρωτοπειταχθῇ ἔξω ἀπὸ τῆς θύρας καὶ τὰ παράθυρα μεταξὺ τῶν ὁποίων μερικὰ Ἀγγλικά προϊόντα, νεωστὶ ἀφικθέντα, συνηθισμένα εἰς ἡρεμώτερα στοιχεῖα, ὀλίγον ἔλειψε νὰ σκάσουν μέσα εἰς τὸ σπρώξιμον ποὺ ἐγένετο διὰ τὴν προτεραιότητα.

Κατώρθωσα νὰ ἐπιτύχω τὴν ἀπελευθέρωσιν εἰκοσιεννέα Τούρκων αἰχμαλώτων, καὶ τοὺς ἔστειλα ὅλους, — ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, — εἰς τὴν πατρίδα καὶ τοὺς φίλους των δι' ἐξόδων μόνον ἕνα ὠραῖο κοριτσάκι ἑννέα χρόνων, ὀνομαζόμενον Χάτο ἢ Χατατζέ, ἐξέφρασε ζωηρὰν ἐπιθυμίαν νὰ μείνῃ μαζί μου ἢ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν μου· καὶ εἶμαι σχεδὸν ἀποφασισμένος νὰ τὴν υἰοθετήσω, εἰν βεβαιωθῶ ὅτι ἡ Λαΐδη Βύρωνος, θὰ θελήσῃ νὰ τὴν πάρῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὡς σύντροφον τῆς Ἄδας (εἶνε περίπου τῆς αὐτῆς ἡλικίας), καὶ θὰ μᾶς ἦτο εὐκόλον νὰ φροντίσωμεν δι' αὐτήν, — εἰδεμὴ εἴμπορῶ νὰ τὴν στείλω εἰς τὴν Ἰταλίαν νὰ ἐκπαιδευθῇ. Εἶνε πολὺ ζωηρὰ καὶ ἔξυπνη, μὲ μεγάλα μαῦρα ἀνατολίτικα μάτια καὶ ἀσιατικὴν φυσιογνωμίαν. Ὅλα τῆς τ' ἀδέλφια ἐφρονέθησαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν. Ἡ μητέρα τῆς ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν σύζυγόν της, ὁ ὁποῖος μένει εἰς τὴν Πρέβεζαν προτιμᾷ ὅμως νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ἐμὲ τὸ παιδί εἰς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς χώρας. Ἡ μικρὰ τῆς ἡλικία καὶ τὸ φύλλον της ἔσωσαν ἕως τώρα τὴν ζωὴν της, ἀλλὰ κανεὶς δὲν εἴμπορεῖ νὰ προσέπη τί εἴμπορεῖ νὰ συμβῇ κατὰ τὸ διάστημα τοῦ πολέμου (καὶ τέτοιον πολέμου). Πιθανῶς θὰ τὴν ἀναθέσω εἰς τὴν φροντίδα καμίας κυρίας Ἀγγλίδος εἰς τὰ νησιά πρὸς τὸ παρόν. Αὐτὸ εἶνε καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ παιδιοῦ, τὸ ὁποῖον δείχνει ὅτι ἔχει πολὺ σχηματισμένον χαρακτήρα διὰ τὴν ἡλικίαν του. Εἴμπορεῖς νὰ κάμῃς λόγον δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν, ἂν νομίζῃς ὅτι ἀξίζει τὸν

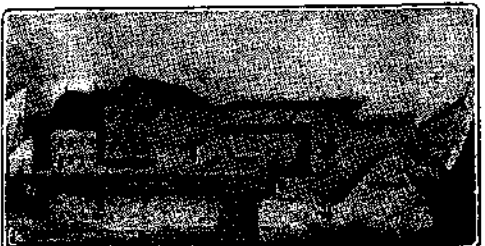
κόπον. Τὸ μόνον ποὺ ἐπιθυμῶ εἶνε ν' ἀνατραφῇ καὶ νὰ τὴν μεταχειρίζονται ἀξιοπρεπῶς καὶ εἰν ληφθῇ ὅτ' ὄψιν ἡ ἡλικία μου καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα, νομίζω ὅτι θὰ ἦτο δύσκολον νὰ μοῦ καταλογισθοῦν ἄλλαι βλέψεις.

"Όσον ἀφορᾷ τὴν ὑγείαν τῆς Ἄδας, χαίρω μανθάνων ὅτι εἶνε τόσο καλλίτερα, νομίζω ὅμως καλὸν νὰ πληροφορηθῇ ἡ Λαΐδη Β. (καὶ νὰ λάβῃ συνεπῶς τὰ μέτρα τῆς δι' αὐτό), ὅτι ἡ περιγραφή τῶν τάσεων καὶ διαθέσεων τῆς ὁμοιάζει κατὰ πολὺ μὲ τὰς ἰδικὰς μου ὅτε εἶχον τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, μόνον ὅπου ἤμουν πολὺ δραμητικώτερος. Ἡ προτίμησις τῆς διὰ τὸν πεζὸν λόγον (ὅσον καὶ ἂν φανῇ αὐτὸ παραξενὸν) ἦτο καὶ ἀληθῶς εἶνε καὶ ἰδική μου προτίμησις (διότι ἀποστρέφομαι, καὶ πάντοτε ἀπεστρεφόμενη νὰ διαβάξω στίχους) καὶ δὲν ἐφεύρα ποτὲ τίποτε ἄλλο παρὰ «βάρικες-καράβια» καὶ ἐν γένει κατὶ σχετικῶν μὲ τὸν ὠκεανόν. Ἐδειξα τὴν περιγραφὴν εἰς τὸν συνταγματάρχην Στάνχωπ, καὶ ἐξεπλάγη διὰ τὴν ὁμοιότητα μερικῶν σημείων τῆς μὲ τὴν γενεὰν τοῦ πατέρα της—ἀκόμη καὶ τώρα.

Εἶνε ὅμως ἐπίσης σωστόν, ἂν καὶ δυσάρεστον, ν' ἀναφέρω, ὅτι ἡ τελευταία μου προσβολή, ἡ ὁποία ἦτο ἰσχυροτάτη, εἶχε μεγάλην ὁμοιότητα μὲ ἐπιληψίαν—τὸ διατὶ τὸ ἀγνοῶ—ἐπειδὴ εἶμαι ἀρκετὰ προχωρημένης ἡλικίας, ἡ πρώτη ἐμφάνισις τῆς νὰ γίνῃ εἰς τὸ τριακοστὸν ἔκτον ἔτος μου, καὶ ἐφ' ὅσον γνωρίζω δὲν εἶνε κληρονομικόν—καὶ διὰ νὰ μὴ γίνῃ τοιοῦτό, φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ τὸ εἴπῃς τῆς Λαίδης Β. διὰ νὰ λάβῃ μερικὰς προφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν Ἄδαν.

Ἡ προσβολὴ δὲν ἐπανῆλθε—τὴν καταπολεμῶ μὲ ἐγκράτειαν καὶ ἀσκήσιν, καὶ ἕως τώρα ἐπιτυχῶς—εἰν εἶνε μόνον περιστατικὴ, τότε ἔχει καλῶς.

(Μετάφρ. Αὔ. Θ.)

Ἡ μεσαία οἰκία εἶνε ἐκεῖνη ὅπου κατοίησε ὁ Βύρων εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ ὅπου ἀπέθανε (Ἐξ ἡδαιτογραφίας τῆς ἐποχῆς)

Ἡ Ἀκρόπολις εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Βύρωνος

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΠΣΜΑ ΤΟΥ ΒΥΡΩΝ

Καιρός είναι ή καρδιά μου από έρωτες να πάψη
τώρα που πλέον δεν ήμπορει σ' άλλες καρδιές ν' ανάψη
έρωτική φωτιά.

Άλλ' όχι, αν είναι αδύνατο να με αγαπήσουν άλλοι,
δμως εγώ θέ ν' αγαπώ της όμορφιάς τὰ κάλλη,
τὰ κάλλη τὰ γλυκά.

Η μέρες μου έτελειώσανε και φεύγουνε ή άχτιδες
του έρωτα, τ' άνθη και οι καρποι της νιότης μου ή έλπίδες,
και μένει ή συμφορά.

Μαύρη φωτιά και αδιάκοπη τὰ σωτικά μου φθείρει
σαν τή φωτιά της κόλασης, σαν τή φωτιά που φθείρει
του χάρου τὰ κορμιά.

Δεν πρέπει τέτοιος στοχασμός τὸ νοῦ μου να θολώνη
έδῶ που ή Δόξα όλόλαμπη μονάχη στεφανώνει
του άνδρείου την κεφαλή.

Σημαίες, δάφνες και καπνοί και άρματα τιμημένα
της ποθητής Ελλάδος μου, παρηγορήστε έμένα,
έμε που έσας ποθεί.

Η Ελλάδα τώρα ελεύθερη, ελεύθερη ή καρδιά μου
ας τρέξη έδῶ να τιμηθῆ σ' έμένα ή γενεά μου
όπου σ' έμένα ζῆ.

Όχι δεν θέλω δάκρυα γι' αγάπη πλέον να χύσω,
τώρα στη θλίψη, στη χαράν αδιάφορος θά ζήσω
έως ότου έχω πνοή.

Άντι τή νιότη να ποθῆς, λύπη στο νοῦ σου νάχης,
κάλλιο σαν ήρωας να χυθῆς στον κάμπο μες της μάχης
πούναι μπροστά σου έδῶ.

Του πολεμάρχου τή θανήν έζήτησε ή ψυχή σου,
εὔρε τὸ μνήμα που ποθείς και τότε άποκοιμήσου
τόν ύπνο τὸ στερνό.

† ΕΛΙΣΑΒΕΤΙΟΣ ΜΑΡΤΙΝΕΓΚΟΣ

Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

[Ο κ. Δημ. Κακλαμάνος, ειδικῶς ὡς γνωστὸν ἀσχο-
ληθεὶς εἰς τὰ τοῦ βίου τοῦ Βύρωνος, διεσκεύασεν τὴν
κλασικὴν βιογραφίαν τοῦ ποιητοῦ τὴν γραφεῖσαν ὑπὸ
τοῦ Γερμανοῦ καθηγητοῦ Ἐλτζε. Ἐκ τοῦ ἔργου τού-
του, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκδοθῆ τὸ προσεχὲς ἔτος εἰς μέγαν
τόμον, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἑκατονταετηρίδος τῆς πρώτης
ἐπισκέψεως τοῦ Βύρωνος εἰς Ἑλλάδα, ὁ κ. Δ. Κακλα-
μάνος παρεχώρησεν εἰς τὰ «Παναθηναία» πρὸς δημο-
σίευσιν τὸ ἑξῆς μέρος:]

Οἱ ταξειδιῶται ἀνεχώρησαν ἐκ Μερίτης ἐπὶ
τοῦ πολεμικοῦ βρικόου «Ἀράχη» καὶ τὴν
29 Σεπτεμβρίου ἀπεβίβασθησαν ἐπὶ ἠπειρωτι-
κοῦ ἔδαφους εἰς τὴν Πρέβεζαν, ἀπέναντι τοῦ
Ἄκτιου. Φαίνεται, ὅτι ἡ εὐκαιρία, τὴν ὁποίαν
παρεῖχε τὸ πλοῖον, ἐπηρέασε κάπως τὴν περὶ
τοῦ ταξειδίου τούτου ἀπόφασιν. Φαίνεται τοῦ-
λάχιστον, ὅτι οἱ ταξειδιῶται δὲν εἶχον προδια-
γεγραμμένον τι σχέδιον. Ὁ Βύρων ἔγεινεν
ἔξωλος ἐκ χαρᾶς, ἀντικρῦζων τὰς τοποθεσίας,
τὰς συνδεομένας πρὸς τὰς ἐνδοξωτέρας κλασικὰς
ἀναμνήσεις. Διήλθε πρὸ τῆς Ἰθάκης καὶ τοῦ
βραχίονος τοῦ Λευκάτου (Ἄγ. Μαύρα) ἐξ οὗ ἡ
Σαλπῶ ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν· εἶδε πού αἱ
ναυμαχίαι τοῦ Ἄκτιου καὶ τῆς Ναυπάκτου διεδρα-
ματίσθησαν· ἐπάτησε τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου
πυροῦται ἡ Πίνδος καὶ ὅρει ὁ Ἄχελῶς. Εἶδε
τὰ ὕδατα τῆς Ἀχερουσίας λίμνης καὶ τὴν θέσιν
ὅπου τὸ φύλλωμα τῆς ἱερᾶς Δωδωναίας φηγοῦ
ἐθρόει. Πού ἄλλοῦ ἠδύνατο νὰ ἐμποτισθῆ τὸ
πνεῦμα τοῦ ἀναμνήσεων μεγαλοπρεπεστέρων
ἢ εὐγενεστέρων; Πού ἠδύνατο ἡ καρδιά του,
τυφάζουσα περὶ τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρωπι-
νων, νὰ ζητήσῃ τροφὴν δαψιλεστέραν; Καὶ παρὰ
τὰς ἀναμνήσεις ταύτας ὁμως, ἡ ζωὴ ἐβεβαίωσε
τὰ δικαιώματά της, τὸ παρὸν δ' ἐγοήτευεν αὐτὸν
περισσότερον τοῦ παρελθόντος. Ὡς διὰ μαγι-
κῆς ράβδου, μετεφέρετο ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ
πολιτισμοῦ καὶ τοῦ λεπτοτάτου ἐξευγενισμοῦ εἰς
τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, ὅπου,
μέχρι σήμερον ἀκόμη, ἀπαντᾷσι εὐκρινέστερα
τὰ ἔχνη τῆς μεσαιωνικῆς βαρβαρότητος». Και-
ρεῖται τὴν Ἀλβανίαν ὡς τὴν «τραχεῖαν τροφὴν
ἀνδρῶν».

Ἐρρετ' ἐδῶ ὁ λύκος καὶ τὸ ράμφος τοῦ ὄρνυος ὁ ἀετός·
πηγὰ καὶ ζῶα σαρκόβόρα, ἄνδρες ἀτίθασοι σοφοὶ
καὶ θύελλ' ἔμμανῆς, φρικτὰ μωκᾶται τὸν χειμῶνα.¹

Ἡ χώρα ὡσαύτως, καίτοι χωριζομένη ἀπὸ
τῆς Ἰταλίας διὰ στενῆς λωρίδος θαλάσσης, ἦτο
ὀλιγώτερον γνωστὴ οἰασθῆποτε ἀμερικανικῆς
ἐρήμου, καὶ ἐντελῶς ἀποκεκλισμένη πείσης πρὸς
τὸν λοιπὸν κόσμον ἐπικοινωνίας. Ὁ Βύρων δὲν
ἦτο δυνατόν ἢ νὰ αἰσθάνεται ζωηραίαν συμ-

πάθειαν πρὸς κοινωνίαν, μεταξὺ τῆς ὁποίας ἡ
ἀτομικότης τοῦ χαρακτήρος ἀνεπτύσσετο ἀδέ-
σμευτος ἀπὸ τῶν φραγμῶν τῶν κοινωνικῶν
συμβάσεων καὶ ὅπου εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὴν
ἐνέργειαν, διηνοίγετο ἀπεριόριστον πεδῖον: «Οἱ
Ἀλβανοί, λαὸς πολεμιστῶν καὶ ληστῶν»—λέγει
ὁ Μένδελσον Βαρθόλδη— «δὲν ἀνεπτύχθησαν
ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον, περισσότερο ἀπὸ
τοὺς προπάτοράς των, τοὺς Πελασγούς». Ἡ
χώρα καὶ οἱ κάτοικοι ἐπανέφερον καὶ πάλιν τὸν
Βύρωνα εἰς τὸ Μόρβεν. «Τὰ βουνά» λέγει,
«φαίνονται σκοτικὰ, μετ' γλυκύτερον μόνον κλίμα». Ἡ
ἄλβανικὴ φουστάνελλα, (ἂν καὶ λευκῆ¹) τὰ
λοχνά, ἀλλ' εὐρωστὰ σώματά των, ἡ πλήρης
κελικῶν ἀπηγήσεων διαίλεκτος των καὶ αἱ σπαρ-
τιατικαὶ ἔξεις των—τὰ πάντα ἀνεμίμνησκον εἰς
αὐτὸν τὰ ὄρη τῆς Σκωτίας. Αἱ γυναῖκες τὸν
κατέπληξαν διὰ τῆς ὀραϊότητος καὶ τοῦ ὑπερη-
φάνου παραστήματός των.

Κατὰ τὴν εἰς Τελελένιον ἀφίξιν του, παρῆ-
στη πρὸ ἀλλοκότου ἐντελῶς θεάματος. «Δὲν θὰ
λησημονήσω (γράφει) ποτὲ τὴν παράδοξον σκη-
ρὴν κατὰ τὴν εἰσοδὸν μου εἰς τὸ Τελελένι,
τὴν πέμπτην μεταμεσημβρινὴν ὥραν. Μοῦ ἐνθύ-
μησε (μετ' κάποιαν διαφορὰν εἰς τὰς ἐνδυμασίας)
τὴν περιγραφὴν τοῦ Πύργου τῆς Βραντόμης εἰς
τὴν «Τελευταίαν Μηρόπολιν» ὑπὸ τοῦ Οὐώλτερ
Σκῶτ καὶ τὸ φεουδαλικὸν σύστημα. Οἱ Ἀλβα-
νοὶ μετ' τὰς ἐνδυμασίας των (τὰς μεγαλοπρεπε-
στέρας τοῦ κόσμου), οἱ Τάρταροι μετ' τοὺς ὕψη-
λοὺς σκούφους των, οἱ Τούρκοι μετ' τὰ εὐρύ-
τατα βουρνούζια των καὶ μετ' τὰ σαρκία των ἐπὶ
κεφαλῆς, οἱ στρατιῶται καὶ οἱ μαῦροι δοῦλοι,
ὀδηγοῦντες τοὺς ἵππους, οἱ πρώτοι εἰς πυκνοὺς
ὀμίλους, ἐντὸς ὑπαίθρου τινὸς στοᾶς πρὸ τοῦ
Παλατίου, οἱ δεύτεροι ἱστάμενοι εἰς εἶδος τι
περισσότερον κάτωθεν αὐτῆς, διακόσιοι μαῦροι θυ-
μοειδεῖς ἵπποι μετ' πολυτελῆ φάλαρα, ἔτοιμοι
πρὸς σύγχρονον ἐκείνησιν, ἀγγελιαφόροι εἰσερ-
χόμενοι καὶ ἐξερχόμενοι μετ' εἰδήσεων καὶ δια-
ταγῶν, τύμπανα κρουόμενα, παιδία ἀναγγέλλοντα
τὴν ὥραν ἀπὸ τῶν μινωρέδων τῶν τζαμίων,
πάντα ταῦτα, μετὰ τῆς παράδοξου τοῦ οἰκοδο-
μήματος ὕψους, ἀπειτέλουν νέον καὶ εὐφρόσινον
διὰ ξένων θεάμα. Τὸ Τελελένιον (ὅπου ὁ Ἀλῆ-
πασσᾶς ἐγεννήθη τὸ 1741) περιβάλλεται παντα-
χόθεν ὑπὸ μεγαλοπρεπῶν καὶ ἀποκρήμων βου-
νῶν τιτανώδους συστάσεως· δένδρον ἢ θάμνος
δὲν φέρεται ἐπὶ τῶν ἀγόνων βραδείων καὶ αἱ

¹ Σημ. Μεταφρ. Οἱ Σκῶτοι ὡς γνωστὸν φέρουν χρω-
ματιστὸν ἐνδυμα ἀνάλογον πρὸς τὰς ἀλβανικὰς φου-
στάνελλας, ἀνοικτὸν μέχρι γόνατος καὶ ἀφήνον γυμνὸν
μέρος τῶν κνημῶν ἀλλ' ἐξ ὑφάσματος χρωματιστοῦ.

στεναι φάραγγες, διά τῶν ὁποίων ἡ Βογοῦσσα¹ (ὁ Ποταμὸς τῶν Στεναγμῶν) ῥεεῖ, μαστίζονται ὑπὸ συνεχῶν ἀνέμων καὶ θυελλῶν.

Τὴν ἐπιούσαν (12 Ὀκτωβρίου) ὁ «ἐπίσημος Ἀγγλος» παρουσιάσθη εἰς τὸν φοβερὸν πασσᾶν ἐντὸς μεγαλοπρεποῦς μαρμαρίνης στοᾶς, εἰς τὸ

Ὁ Τίτας, ὁ πιστὸς ἀνηρέτης τοῦ Βύρωνος, εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὁποίου ἐξέπνευσε ὁ ποιητής

μέσον τῆς ὁποίας ἔρρεε κρήνη. Ὁ Βύρων παρουσιάσθη καὶ αὐτός, ὅπως δὲν λησμονεῖ ἡ ἀφηγηθῆ² «μὲ λαμπρὰν στολὴν καὶ μὲ θαυμασίον ἕϊφος παρὰ τὸ πλευρόν». Ὁ Ἀλῆ-πασσᾶς τὸν ἐδεξιώθη, τοῦ ἔδωκε θέσιν πρὸς τὰ δεξιά του καὶ τὸν ἠρώτησε, διατί τόσον νεὸς ἐγκατέλειπε τὴν πατρίδα του; Πράγματι ὁ σατράπης, ὡς οἱ Τούρκοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δὲν εἶχεν ἰδέαν περὶ ταξιδίων, ἀναλαμβάνομένων χάριν μορφώσεως ἢ διασκεδάσεως. Τὸν ἐπεφόρτισε νὰ ὑποβάλῃ τὰ σεβασματὰ του εἰς τὴν μητέρα του καὶ κατεκόλακεσε τὸν Βύρωνα, εἰπὼν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐμάντευσε τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν τοῦ ἀπὸ τὰ μικροκαμωμένα ὄτα του, τὴν οὐλινγκὸν καὶ τὰς μικρὰς λευκὰς χεῖρας του. Τὸν παρεκάλεσεν ἐπίσης νὰ τὸν θεωρῆ ὡς πατέρα του, ἐφόσον εὐρίσκειται ἐν Τουρκίᾳ καὶ τοῦ ἔστειλεν ὡς εἰς χαϊδευμένο παιδί εἰκοσάκις τῆς ἡμέρας ἀμύγδαλα, καρπούς, σερβέτια, γλυκύσματα.

Ὁ Ἀλῆ-πασσᾶς ἐραδιάσε τὸν Βύρωνα με συστατικὰς ἐπιστολάς, ὁδηγούς καὶ ἐνόπλιον συνοδίαν, διὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ἰωάννινα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Σαλαῶραν. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ληστρικῶν συμμοριῶν, ὁ Βύρων καὶ ἡ συνοδεία του ἐπεβιβάσθησαν ἐκεῖ πολεμικοῦ μνοπάρωνος τεθέντος ὑπὸ τὰς διαταγὰς του, διὰ νὰ μεταβῇ

¹ Σημ. Μεταφρ. Ὁ ποταμὸς Ἄφως.
² Εἰς ἐπιστολὴν πρὸς τὴν μητέρα του.

εἰς Πρέβεζαν. Μόλις ἄνωξ ἐξεκίνησεν, ἐνέστησε θυέλλα, ἐκ τῆς ὁποίας, ἔνεκα τῆς ἀνικανότητος τοῦ Τούρκου κυβερνήτου καὶ τοῦ πληρώματος, τὸ πλοῖον διέτρεξε τὸν ἕσχατον κίνδυνον. Ὁ κυβερνήτης ἐκόπιετο καὶ ἐθρήνη. Ἐρωτηθεὶς ἂν θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω πρὸς τὴν ξηρὰν ἀπήντησεν: «Ἐὰν θέλῃ ὁ Θεός» — ὅτε δὲ καὶ πάλιν ἠρωτήθη ἂν ἤμποροῦσε τοῦλάχιστον νὰ διενθυνηθῆ πρὸς τὴν Κέρκυραν, «ἂν θέλῃ ὁ Θεός» ὑπῆρξε καὶ πάλιν ἡ τουρκικωτάτη ἀπάντησις τού. Χειροτέρα ἦτο ἡ διαγωγὴ τοῦ Φλέτοσερ, τοῦ γηραιοῦ ὑπηρετοῦ τοῦ Βύρωνος, ὅστις μετὰ θρήνων ἀνέμενε τὸν «ὑγρὸν θάνατον» (ὅπως ἔλεγε) καὶ δὲν ἐδέχετο κατ' οὐδένα λόγον τὰς παρηγορίας τοῦ κυρίου του. Ὁ Βύρων ἠδυνάτει νὰ δώσῃ οἰανδήποτε βοήθειαν καὶ βαρυνθεὶς νὰ παρηγορῆ εἰς μάτην, ἐτυλίχθη εἰς τὴν ἀλβανικὴν κάλπαν του, κατεκλίθη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ παρὰ τὴν λύσσαν τῶν στοιχείων, παρεδόθη εἰς βαθρὸν ὕπνον. Ὅτε ἐξύπνησεν, ὁ κίνδυνος εἶχε παρῆλθει. Εὐτυχῶς εἶχον διενθυνηθῆ πρὸς τὴν ἀπὴν, εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Φαναρίου, παρὰ τὸ Σούλι, ὅπου ἔγειναν δεκτοὶ καὶ ἐφιλοξενήθησαν προθύμως εἰς χωρίον, τι ὀνόματι *Βολονδόρακο*. (ἰ) Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χωρίου τοῦτον ἐπιμόνωσ ἀπελοίγη νὰ δεχθῆ οἰανδήποτε χρηματικὴν ἀμοιβήν. «Θέλω νὰ νὰ μ' ἀγαπάτε, ὄχι νὰ με πλερώσετε», εἶπε καὶ ἐξήτησεν ἀπλῶς ἐγγραφοὺς βεβαίωσιν περὶ τῆς διαγωγῆς

Γεῦμα εἰς τὸν οἶκον τοῦ Βοεβόδα (διοικητοῦ) τῶν Ἀθηνῶν

του. Ὁ ἐπόμενος σταθμὸς ὑπῆρξεν ἡ Πρέβεζα, ὅπῃθεν οἱ ταξιδιώται ἐπρόκειτο δι' ἄλλου πολεμικοῦ πλοίου νὰ κατευθυνθῶσιν εἰς Πάτρας. Ἀλλ' ὁ Βύρων, μὴ θέλων νὰ ἐμπιστευθῆ πλέον ἑαυτὸν εἰς Τούρκον πλοίαρχον, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ ταξίδιον διὰ ξηρᾶς. Ἐθεώρησεν ἐν τούτοις φρόνιμον, ἔνεκα τῶν λυμαινόμενων ὡς ἐλέγετο, τὴν χώραν ληστρικῶν συμμοριῶν,

νὰ καταρτίσῃ ἰσχυρὰν συνοδείαν ἐξ ἐνόπλιων Ἀλβανῶν, τοὺς ὁποίους ἀπέλυσεν, ἅμα ἐφθάσεν εἰς τὸ Μεσολόγγι. Συνοδευόμενος ὑπ' αὐτῶν μετέβη ἀπὸ τὴν Ἀρταν εἰς τὴν Βόνιτζαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Λουτράκι, γραφικὸν χωρίον παρὰ τὴν θάλασσαν, ὅπου ἔλαβε χώραν ἡ νυκτερινὴ ἐκείνη σκηνή, τὴν ὁποίαν ὁ ποιητὴς περιέγραψε δι' ἀνεξίτηλων χρωμάτων, εἰς τὸν «Τσαῖλδ Χάρολδ»¹.

Κυρίως εἰπεῖν τὸ Λουτράκι ἀπετελεῖτο ἀπλῶς ἀπὸ ἐν τελωνεῖον καὶ ἕνα στρατώνα προωρισμένον διὰ τοὺς διερχομένους ἐκεῖθεν καὶ περιβαλλόμενον, ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, δι' ὑψηλοῦ τείχους, τοῦ ὁποίου αἱ πύλαι ἐκλείοντο, ἅμα ἐνύκτωνεν. Πυρὰ ἀνήφθησαν, μία αἷξ ἐσφάγη καὶ ἐψήθη, καὶ μετὰ δημηριῶν δειλινόν, οἱ Ἀλβανοὶ, ἤρχισαν χορεύοντες τὸν πυρρῆχιον χορὸν των, συνοδευόμενον ἀπὸ τὸ ἄσμα: «Ταμπουρζή-Ταμπουρζή».

Ἀλῆ-πασσᾶς, Ἀλῆ-πασσᾶς τὸ πρῶτο καλλιγράμ

Ἔγμος, τὸν ὁποῖον ὁ Βύρων ἐθεώρει δίκαιον, ἀφοῦ εἰς τὸν Τύραννον ὄφειλε τὴν ἀσφαλείαν του, μεταξὺ τοιούτων ἀνθρώπων εἰς τὴν θέσιν αὐτήν, τὴν μακρυνὴν καὶ τόσον κατάλληλον πρὸς ἐγκλήματα. Οἱ ταξιδιώται ἔδῶ, ὅπως καὶ παντοῦ, δὲν εὕρισκον καμίαν ἀπὸ τὰς εὐκολίας τοῦ πολιτισμένου βίου· εἰς σταῦλος ἐχρησίμευε πολλὰκις εἰς αὐτοὺς ὡς καταφύγιον, αἱ κάλπαι των ὡς κλίνη καὶ τὰ ἐρίππιά των ὡς προσκέφαλα. Ὅλαι ὁμως αὐταὶ αἱ κακουχίαι δὲν κατώρθωσαν νὰ μεταβάλωσι τὴν εὐθυμίαν ἐκείνην, τὴν τόσον χρήσιμον εἰς τοὺς ταξιδιώτας καὶ τὴν ὁποίαν ὁ Βύρων ἐντόνωσ διατυπώνει εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς «Πολιορκίας τῆς Κορινθοῦ». Ἐντεῦθεν διὰ τῆς Κατοῦνης, τοῦ Μαχαλά, τοῦ Αἰτωλικοῦ, διηυδύνησαν πρὸς τὸ Μεσολόγγι (ὅπου ἐφθάσαν τὴν 21 Νοεμβρίου) καὶ ἐκεῖθεν εἰς Πάτρας, τὰς ὁποίας εὗρον κατὰ τὸ ἥμισυ ἠρηπικωμένας. Μετὰ διαμονὴν 14 ἡμερῶν εἰς τὰς Πάτρας, ἀνεχώρησαν (τὴν 4 Δεκεμβρίου) εἰς Βοστίτσαν (Αἴγιον), ὅπῃθεν ἐπανῆλθον ἐν νέου (τὴν 14 Δεκεμβρίου) εἰς τὴν βόρειον ἀκτὴν τοῦ κόλπου τῆς Ναυπάκτου (τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου).

Ἐπεσεφθῆσαν τὸ Χριστὸν καὶ τοὺς Δελφούς, ἀνῆλθον εἰς τὸν Παρνασσόν, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀπεγοήτευσεν, ἔπιον ἀπὸ τὴν Κασταλίαν κηγὴν, καὶ ἐφθάσαν εἰς Λεβαδέϊαν, ὅπῃθεν ἐπεσεφθῆσαν τὸ Τροφώνειον Μαντεῖον καὶ τὸ πεδίον τῆς

μάχης τῆς Χαιρωνείας. Κατόπιν διηυδύνησαν πρὸς τὰς Θήβας καὶ τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων (τοῦ ἔτους 1809) ἐφθάναν εἰς τὰ ἐρείπια τῆς Φυλῆς, ὅπῃθεν εἶδον τὰς Ἀθήνας, τὸ τέρμα τῶν πόθων των, καὶ τὰ βουνὰ τῆς Αἰγίνης, διαφαινόμενα ἐν μέσῳ πέπλου κυανῆς οὐράνης.

***

Τὸν Βύρωνα ἄνωξ δὲν ἔφερον εἰς Ἀθήνας, οὔτε τοπογραφικοὶ, οὔτε ἀρχαιολογικοὶ λόγοι. Αἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὅτι ἡ Ρώμη βραδύτερον, ἀπλοῦν θέμα ἱστορικῶν μελετῶν ἢ πηγῆ, ἀπὸ τῆς ὁποίας θὰ ἦντι ποιητικὰς ἐμπνεύσεις. Ἄγ καὶ ἐβλεπεν ὁμως τὰ πράγματα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, τὰ ἀσύγκριτα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος ἐνέπλησαν αὐτὸν θαυμασμοῦ καὶ εὐλαβείας. Ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται πῶς εἰς τὸν «Τσαῖλδ Χάρολδ» καὶ εἰς τὴν «Κατάραν τῆς Ἀθηνᾶς» ἀναθεματίζει τὴν λεηλασίαν τῶν μνημείων τούτων, ἐξετάζων πανταχοῦ ποῖα τῶν ἀριστουργημάτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης ἀπωλέσθησαν οὕτω διὰ τοὺς μεταγενεστέρους; Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐπεσεφθῆ τὰ κλασικὰ τῆς Ἀττικῆς τοπία, τὸν Κολωνόν, τὴν Ἐλευσίνα, τὸν Ὑμητιόν, τὸ Σούνιον (τὸ ὁποῖον εἴλωσε τὴν προσοχὴν του καὶ ὡς τὸ θέατρον τοῦ «Ναυαγίου» τοῦ Φαλκόνερ¹), τὰ λατομεῖα τοῦ Πεντελικοῦ καὶ τὸ πεδίον τῆς μάχης τοῦ Μαραθῶνος, τὸ ὁποῖον καὶ προσεφέρθη εἰς αὐτὸν πρὸς ἀγορὰν ἀντὶ 16.000 γροσίων: «Δὲν εἶζει ἀκριβότερα τοῦ Μιλτιάδου ἢ κόνις;» ἀναφωνεῖ ὁ ποιητής. Αἱ καλλοναὶ τῆς φύσεως ἐγοήτευσαν τὴν ψυχὴν τοῦ Βύρωνος οὐχ ἦττον ἢ ἡ ἱστορία καὶ αἱ ἀναμνήσεις τῆς. «Ἡ Ἑλλάς» — γράφει πρὸς τὴν μητέρα του — «ἰδίως πλησίον τῶν Ἀθηνῶν, εἶνε θελκτικῆ — οὐρανὸς ἀνέφελος, τοποθεσίαι μαγευτικαί». Ἀλλ' αἱ ἐπιστολαὶ του δὲν παρέχουσιν ἀκριβῆ τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν εἰς αὐτὸν ἡ χώρα. Βλέπομεν τοῦτο ἰδίως εἰς τὰ ποιήματά του. Αἱ περιγραφαὶ καὶ αἱ ἀφηγήσεις, αἱ σχετικαὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, αἱ περιεχόμεναι εἰς αὐτά, εἶνε αἱ ὠραιότεραι, τὰς ὁποίας ἐχάρησεν ἡ γραφίς του. Εἶνε δὲ αὐταί: οἱ περίφημοι στίχοι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ «Γκισσὸρ» καὶ εἰς τὴν «Νύμφην τῆς Ἀβύδου» καὶ ἡ ᾠδὴ τοῦ τρίτου ἄσματος τοῦ «Δὸν Ζουάν». Τὸ ποίημα πρὸς τὰς νήσους τῆς Ἑλλάδος ἀπῆχει ἀκόμη εἰς τὴν μνήμην πάντων. . . .

[Ἀπόσπασμα ἐξ ἀνεκδότου «Βιογραφίας τοῦ Βύρωνος»]

Δ. ΚΑΚΑΜΑΝΟΣ
(κατὰ τὸν Ἑλτζε)

¹ Ὁ Οὐίλλιαμ Φαλκόνερ εἶνε Σκώτος ποιητής, περιγράφας εἰς τὸ «Ναυάγιον» τὸ ναυάγιον τῆς «Αἰγὸς» τοῦ ὁποίου ἐπέζησεν ὁ προστάτης καὶ φίλος αὐτοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κάμπελλ.

¹ Σημ. Μεταφρ. Περὶ εἰς τὸν «Τσαῖλδ Χάρολδ» (ἄσμα II στρ. 68 καὶ ἔξης) τὴν περιγραφὴν τοῦ νυκτερινοῦ χοροῦ τῶν Σουλιωτῶν μετὰ τὰ τραγῳδία των, τὰ ὁποῖα ὁ Βύρων μεταφράζει. Τὸ Λουτράκι ὁ Βύρων παρακούσας προδήλως τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸ στόμα χωρικοῦ, ὀνομάζει: «Utraikey».

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ — ΤΑ ΕΚΑΤΟΛΟΓΙΑ

- Πού 'ς κι' ἂν ἐστάθ' ἡ κιβωτὸς κ' ἐθεμελιώθη ὁ κόσμος
 Κ' ἐγένη τὸ τετράστυλον ὅπου βαστᾷ τὸν κόσμο,
 Κ' ἐμεγαλεύτην ὁ γυαλὸς τριγύρω μὲ τὸν ἄμμο,
 Κ' ἐμεγαλεύτηκα κ' ἐγὼ 'στὸν κόσμο τὸν ἐπάνω.
 Ἄουρος κόρην ἀγαπᾷ κ' ἡ κόρη δὲν τὸ ξέρει,
 Κρυφὰ πουλᾷ τὰ ῥοῦχα του, μαχεύει¹ τ' ἄρματά του.
 Τρεῖς χρόνους μπαίνει μίσθαργος καὶ πέντε ζευγολάτης,
 Καὶ λόον ποῦ τὰ χεῖλη της δὲν ἤμπορεῖ νὰ πάρη.
 Μιὰν κερκεὴ καὶ μιὰν ἀργὴ μιὰν ἀκριβὴν ἡμέρα,
 Ἡ κόρη ἐβουλήθηκε στὴν ἐκκλησιὰ νὰ πάη.
 Ἐντύθη κ' ἐστολίστηκε ῥοῦχα τῆς ἐλικιάς της.
 Ποῦ μέσα βάλλει τὰ χρουσὰ π' ὄξω τὰ κρυσταλλένια,
 Κι' ἀποξελάνω ἔβαλε τὰ μαργαριταρένια.
 Καὶ κάζικαν ὀλόχρουςον κ' ἐσκέπασέν τα οὔλα.
 Βάλλει βαίτσες ἀπὸ μπρός, βαίτσες ἀπὸ πίσω,
 Καὶ σκλάβες ποῦ τις δυὸ μεριές, καὶ παίρνουν την καὶ πᾶει.
 Μπαίνει δεξιὰ στὴν ἐκκλησιὰ καὶ προσκυνᾷ καὶ στέκει,
 Καὶ τρεῖς μετάνοιες ἔκαμε μὲ τὴν πεδιζωσύνη.
 Θέλεις κ' ἡ μοῖρα ἔβαρεσε, θέλεις τὸ ροιζικό της,
 Κι' ἐξεγαντζώθη ὁ κάζικας κ' ἐφάνην ὁ λαιμός της.
 Κι' ἐφάνη τὸ στηθάκι της ἕνα κομμάτι χιόνι.
 Παπᾶς τὴν εἶδε κ' ἔσφαλε διάκος κ' ἐξεστελιάστη,
 Καὶ τὰ μικρὰ διακόπουλα ἔχασαν τὸ ψαλτήρι.
 — «Ψάλλε παπᾶ μου τᾶψαλλες, διάκο τὰ καλονόρχας,
 Κ' ἐσεῖς μικρὰ διακόπουλα πῆτε τὸ «Κύριε ἐλέησο».
 Τὰ κάλλη ὁ Θεὸς μου τᾶδωκε καὶ τὰ κανάκια ἡ μάνα,
 Καὶ τὰ τρεχάμενα νερὰ μὲ κάμαν ἀνεράδα.
 Ἄς προσκυνήσω τὸν Χριστὸ νὰ φύγω καὶ νὰ πάω,
 Γιατὶ δὲν εἶνε ροιζικό ἀντίδερο νὰ φάω.» —
 Ὁ νηὸς ὅπου τὴν ἀγαπᾷ ἀπ' ὄξω τριγυρίζει,
 Καὶ τὸ φεσάκι του ἔβγαλε κι' ὀμπρός της μετανίζει.
 Ὀμπρός της ἐγονάτισε κ' ἐδέρονουταν στηθάρι.
 — «Κόρη γιὰ δὸς μου τὸ φιλή, κόρη γιὰ δὸς μου πόθο,
 Κόρη γιὰ γένου ἀρχάγγελος νὰ πάρης τὴ ψυχὴ μου.» —
 — «Πῶς νὰ σοῦ δώκω ἐγὼ φιλή, πῶς νὰ σοῦ δώκω πόθο,
 Ποῦσαι μικρὸ καὶ νηούλικο, φιλή καὶ δὲν σοῦ μπρέπει.
 Μπρέπει σου στραβοδόξαρο πουλάκια νὰ σκοτώνης,
 Καὶ πῶς νὰ γέν' ἀρχάγγελος νὰ πάρω τὴ ψυχὴ σου,
 Ὄπου ψυχὴ βαστᾷ κ' ἐγὼ ὡσάν τὴν ἰδική σου.» —
 — «Εἶμαι μικρὸ καὶ νηούλικο, γι' αὐτὸ φιλή μου μπρέπει.
 Μπρέπει μου στραβοδόξαρο πουλάκια νὰ σκοτώνω,
 Πουλάκια ἄγρια κ' ἡμερὰ 'ς ἐσένα νὰ τὰ φέρνω.» —

¹ μαχεύω = βάζω ἐνέχυρο. Ἐβαλε τὸ ρολοῖ του, τὸ δαχτυλίδι του ἀμάχι = ἐνέχυρο.

- «Δύνεσ' ἐσὺ ὁ νηούλικος ἀγάπη ν' ἀγαπήσης,
 Νᾶψης φωτιά χωρὶς φωτιά καὶ τᾶστρο νὰ μετρήσης,
 Καὶ ποταμὸ ν' ἀγκαλιαστῆς καὶ νὰ τὸν σταματήσης;» —
 — «Δύνουμ' ἐγὼ ὁ νηούλικος ἀγάπη ν' ἀγαπήσω,
 Νᾶψω φωτιά χωρὶς φωτιά καὶ τ' ἄστρο νὰ μετρήσω,
 Καὶ ποταμὸ ν' ἀγκαλιαστῶ καὶ νὰ τὸν σταματήσω.
 Γιὰ βάλει τὸ χρυσόσακκο, τὸ δαμασκι ξωφόρι,
 Βάλει τὰ τσανομπράνελλα κ' ἔμπα 'ς τὸ περιβόλι,
 Νὰ δῆς καὶ τις μικρὲς μηλιές νὰ δῆς καὶ τις μεγάλες,
 Ποῦ ἀθθοῦσιν οἱ μικρομηλιές καλλιὰ ποῦ τις μεγάλες.» —
 Ἐβαλε τὸ χρυσόσακκο, τὸ δαμασκι ξωφόρι,
 Βάλλει τὰ τσανομπράνελλα καὶ μπαίνει 'στὸ περιβόλι.
 Θωρεῖ καὶ τις μικρομηλιές θωρεῖ καὶ τις μεγάλες,
 Κι' ἀθθοῦσαν οἱ μικρομηλιές καλλιὰ ποῦ τις μεγάλες.
 Καὶ μιὰ μηλιά μικρομηλιά ἀπολοᾷ καὶ λέει
 — «Κόρη νᾶχα τὰ κάλλη σου, νᾶχα τις ὁμορφιές σου,
 Νᾶχα τις νοστιμάδες σου καὶ τις περπατηξιές σου,
 Ὅτις μὲ γύρευε φιλή δέκα ἔθελα τοῦ δίνω.» —
 — «Γιὰ δὲς τῆς σκύλλας τὸν υἱό, τῆς ἀνομῆς τὴ γέννα,
 Ὡς καὶ τὰ δέντρα τᾶλαλα τᾶκαμε καὶ λαλοῦσι.» —
 Κι' ὁ νηὸς ὅπου τὴν ἀγαπᾷ ἀπ' ὄξω τριγυρίζει,
 Μιὰ πέτραν ἤρε ριζιμιά κ' ἐπάνω γονατίζει.
 — «Θεέ, κι' ἂν εἶμαι πλάσμα σου κι' ἂν εἶμαι δάφτισμά σου,
 Κάμε τὸν ἥλιο δυνατὸ νὰ σκίζονται οἱ πέτρες,
 Μπᾶς καὶ μπροβάλ' ἡ λιερὴ 'στ' ὠρὸ παναθυράκι,
 Νὰ πιάση τὴ χρουσὴ ῥοκα καὶ τ' ἀργυρὸ ῥοδάνι,
 Νὰ κάμη τὴ χοντὴ ψιλή καὶ τὴν κοντὴ μεγάλη.
 Καὶ σὰν κοπῆ ἡ ψιλή μακριὰ καὶ πέση τὸ ῥοδάνι,
 Νὰ μὴν ἐφώναζε κανεὶ νὰ πᾶ' νὰ τῆς τὸ πάρη,
 Μόνον νὰ φώναζεν ἐμὲ νὰ πᾶ' νὰ τῆς τὸ πάρω.» —
 Θέλεις ὁ νηὸς ἅγιος ἦταν κι' ὁ Θεὸς ἐπάκουσέν του.
 Κάμνει τὸν ἥλιο δυνατὸ κ' ἐσκίζονταν οἱ πέτρες,
 Κ' ἐξέβγηκεν ἡ λιερὴ 'στ' ὠρὸ παναθυράκι,
 Κι' ἔπιασε τὴ χρουσὴ ῥοκα καὶ τ' ἀργυρὸ ῥοδάνι,
 Νὰ κάμη τὴ χοντὴ ψιλή καὶ τὴν κοντὴ μεγάλη.
 Κ' ἐκόπη ἡ ψιλή μακριὰ κ' ἔπεσε τὸ ῥοδάνι,
 Καὶ δὲν ἐφώναζε κανεὶ νὰ πᾶ' νὰ τῆς τὸ πάρη.
 Μόνον ἐφώναζεν αὐτὸν νὰ πᾶ' νὰ τῆς τὸ πάρη.
 Κάθε σκαλλι ἐφίλαν το κάθε σκαλλι τσιμπᾷ το,
 Καὶ κάθε τριά καὶ τέσσερα στέκει κι' ἀναρωτᾷ το.
 — «Ῥοδάνι ῥοδανάκι μου κ' ἐσὺ χρουσὴ ῥοκούλα,
 Καὶ παρὰ ποῦ φιλωῦ ἐσᾶς νὰ φίλου τὴν κυρά σας,
 Καὶ παρὰ ποῦ τσιμπᾷ ἐσᾶς νὰ τσιμπου τὴν κυρά σας.
 — «Γιὰ 'δὲ τοῦ σκύλλου τὸν υἱό, τῆς ἀνομῆς τὴ γέννα.
 Ἐπεσε τὸ ῥοδάνι μου καὶ σὲ χαρὲς ἐμπήκες,
 Νᾶθελε γκρεμιστῶ κ' ἐγὼ χαρὲς ὅπου πολέμας.

- Ἄμε νὰ πᾶς στὸν κερούλλᾳ κ' ἓνα κερὶ νὰ πάρης,
 Στ' Ἀη Γιωργίου τὴν ἐκκλησιὰ νὰ πᾶς μπροστὰ νὰ τ' ἀψῆς
 Στὸν Ἀην Ἀλημονητὴ μὰς καὶ μὲ λησμονήσης.» —
- «Πριχοῦ τὸ πῆς ἀγάπη μου ἐπῆγα κ' ἔκαμά τα.
 Ἐπῆγα κ' εἰς τὸν κερούλλᾳ κ' ἐπῆρα νὰ κεράκι,
 Στ' Ἀη Γιωργίου τὴν ἐκκλησιὰ ἐπῆγα μπρὸς καὶ τὸ ψα.
 Στὸν Ἀην Ἀλημονητὴ νὰ μὴ σὲ λησμονήσω.» —
- «Πεῖθες ἔσὺ ὁ νηούλικος ὅ,τι σὲ πῶ νὰ ποίσης;
 Μπορεῖς τὰ ἐκατόλογια νὰ μοῦ τὰ τραγουδήσης;» —
- «Πεῖθουμ' ἐγὼ ὁ νηούλικος ὅ,τι μὲ πῆς νὰ ποίσω,
 Μπορῶ τὰ ἐκατόλογια νὰ σοῦ τὰ τραγουδήσω.
 Ἐννῆὰ χρονῶ¹ παιδὶν ἤμουν κ' ἔμαθα τὸ ψαλτήρι,
 Τῆς λιγερῆς τὰ γκαρδιακὰ καὶ τῶν θεριῶν τὶς γλώσσες,
 Ὅλες τὶς γλώσσες τῶν πουλιῶν, τὶς γλώσσες τῶν ἀνθρώπων,
 Τοῦ ποταμοῦ τὰ κλώσματα καὶ τῶν βρουσῶν τὶς στάσεις,
 Τῆς πέτρας τὸν ἄντιδονισμόν² καὶ τῶν νυχτῶν τὶς ὥρες.
 Ἐμαθα τὰ ἐκατόλογια ποῦ λέν γιὰ τὴν ἀγάπη,
 Κι' ἂν ἀγαπᾶς, ἀγάπη μου, ρῶτα με ἓνα ἓνα.
- «Ἐνα», τοῦ λέ' ἡ λιγερὴ κι' ὁ νηὸς ἀπολοῦται:
 Ἐνας θεὸς μᾶς ἐπλασεν ἔσὲ κ' ἐμὲ τρυγόνα,
 Γιὰ νὰ φιλιούμαστε τὰ δυὸ στὰ χεῖλη καὶ στὸ στόμα.
 Δυό.
 Δυὸ μάτια τάχεις λιγερὴ καὶ μιὰ καρδιὰ μαραίνεις,
 Καίουμαι καὶ μπυριζοῦμαι¹ καὶ νὰ μὲ δῆς δὲ βγαίνεις.
 Τρία.
 Τρεῖς ἀδονάκια στέκονται κυρὰ μου στὴν αὐλή σου,
 Νὰ κελαδοῦν νὰ σὲ ξυπνοῦν, νὰ σκάζουν οἱ ὄχτροί σου.
 Τέσσερα.
 Τεσσαροκάντωνος σταυρὸς κρέμμεται στὸ λαιμὸ σου,
 Ὅλοι φιλοῦσι τὸ σταυρὸ κ' ἐγὼ τὸ μάγουλό σου.
 Πέντε.
 Πέντε φορές' λλιοθυμῶ κυρὰ μου τὴν ἡμέρα,
 Δυὸ τὸ πορνό, δυὸ τὸ βραδὺ καὶ μιὰ σὰ γύρ' ἡ μέρα.
 Ἐξῆ.
 Ἐξάστηκα στὰ κάλλη σου ρήγισσα τῶν ἀγγέλω,
 Βασίλισσα τῶν κοριτσιῶ γκι' ὄλω τῶν ἀρχαγγέλω.
 Ἐφτά.
 Ἐφτὰ μαχαίρια δαμασκιά καινουροιοτροχισμένα
 Μέσ' στὴν καρδιά μου νᾶμπουσι, δὲ σ' ἀπαρνιοῦμ' ἔσένα².

¹ Ἄντιδονῶ = ἀντιχῶ.

² Ὑπάρχει καὶ κατάφα «ποῦ νὰ καῖς καὶ νὰ μπυρισθῆς».

³ Καὶ ἄλλο:

Ἐφτὰ πλανῆτες τοῦρανοῦ τὴν ἀγαπῶ πλανᾶτε,
 Στὴν ἀγκαλιὰ μου νᾶρκεται τὴν νύχτα νὰ κοιμᾶται.

Ὀχτώ.

Ὀχτὼ χαλιὰ ἔχει ὁ κάουρας καὶ πάει ὀμπρὸς καὶ πίσω,
 Σὲ τόπα μιὰ σὲ τόπα δυό, δὲ θὰ σὲ λησμονήσω.

Ἐννῆὰ.

Νοιάξεσαι, κόρη, νοιάξεσαι πότε θὰ βλογηθοῦμε,
 Πότε θὰ σμιξοῦμε τὰ δυὸ νὰ γλυκοφιληθοῦμε.

Δέκα.

Δεκάτισε τὰ λόγια σου καὶ λée τα δέκα δέκα,
 Ἴσως τὰ σώσω ἕκατὸ καὶ πάρω σε γεναῖνα.

Εἴκοσι.

Τὰ εἴκοσι μου δάχτυλα χερῶν καὶ ποδαριῶν μου,
 Ὅλα μὲ συντρομάσσουν σὰν σὲ θωρῶ ἔμπρὸς μου.

Τριάντα.

Τριαντενὴ μου Παναγιὰ ποῦσαι στὰ ψηλωμένα,
 Ἐσὺ γνωρίζεις τὰ κρυφὰ καὶ τὰ φανερωμένα.

Σαράντα.

Σαράντα δαμασκιά σπαθιά κάτω στὴ γῆ ἴλωμένα,
 Ὅλα περνῶ τα κ' ἔρχομαι γιὰ νάνταμῶσω ἔσένα.

Πενήντα.

Πενήντα μέρες στὴ Φραγκιά μιὰν πέτραν ἐπελέκου,
 Μ' ἔμαθαν το πῶς σὲ γαπῶ κ' ἦσαν καὶ παραβλέπου.

Ἐξήντα.

Ἐξήντα μέρες ἔστιβγα τὰ ρόδα στὴν αὐλή σου,
 Νὰ βγάλω τὸ ροδόσταμο νὰ ράνω τὸ κορμί σου.

Ἐβδομήντα.

Ἐβδομηντάρι φράγκικο σοῦ στέλλω γιὰ σημάδι,
 Χίλια φλουριά βενέτικα ἄλλος νὰ μὴ σὲ πάρῃ.

Ὀγδῶντα.

Ὀγδῶντα σοῦραν προξενιὲς πουλί μου ἀπὸ τὰ ξένα,
 Καὶ σὺ οὔλες τὶς ἀρνήθηκες γιὰτὶ ἀγαπᾶς ἔμένα.

Ἐνενηντα.

Ἐνενηντα ὥρες νὰ γενῆ ἡ μέρα ποῦ θὰ βρεθοῦμε,
 Νὰ πῆς ἔσὺ νὰ πῶ κ' ἐγὼ νὰ παρηγορηθοῦμε.

Ἐκατό.

Δὲν εἶμαι γὰ ἕκατόνταρχος μήτε πασσᾶς νὰ ῥίξω,
 Τόρα ποῦ τᾶσωσα ἕκατὸ ἔσένα θὰ γνωρίζω.

- «Σῦρε καὶ πάννε στὸν παππᾶ, στὸ διάχο, στὸν δεσπότη,
 Νὰ φέρουσι τὰ στέφανα νὰ φέρουν καὶ κουμπάρο,
 Νᾶρτουν νὰ μᾶς βλοήσουνι σήμερι νὰ σὲ πάρω¹».

Ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς ΠΑΥΛΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ

¹ Τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ, καθ' ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω, παραλλαγή ὑπάρχει τὸ κυπριακὸν (Κυπριακὰ Σακελλαρίου, Τόμ. Β' σελ. 38). Παραβολὴ ὅμοιος ἀπλῆ καὶ τῶν δύο ἀρκεῖ νὰ δεῖξη τὴν ποιητικὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν ἀριότητα τοῦ ροδίου ἄσματος.
 Π. Γ.

ΤΟ ΣΦΥΡΙ—ΔΡΑΜΑΤΙΟΝ ΜΟΝΟΠΡΑΚΤΟΝ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — ΚΥΡΑ-ΜΑΡΘΑ — ΡΑΛΛΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΘΗ
ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΒΕΡΓΙΔΗΣ — ΜΑΡΚΟΣ ΡΕΠΑΣ

Ἡ σκηνὴ σύγχρονη στὰς Ἀθήνας.

[Ἐργαστήρι γλύπτου. — Εἰς τὸ βάθος διὸ κολώνες με γλάστρες ἐπάνω. — Πρὸς τὴν ἀριστερὰ πόρτα ἓνα παραβάν. — Ἐντὸς παραπέτασμα πρόσαινα σκοθρα. — Εἰς τὸ ἐργαστήρι ἀκαταστασία μεγάλη. — Πεταμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ γλυπτικά ἐργαλεῖα. — Στὴν δεξιὰ πλευρῶν ἓνα σκομνὶ ξύλινο καὶ ψηλὸ με τρία πόδια. — Ἐντὸς στὸ πάτωμα καὶ ἀκουμπησμένα κάτω μερικὲς προτομὲς ἀρχαίων θεῶν καὶ νεωτέρων φιλοσόφων. — Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς πόρτας τοῦ βάθους ὁ Ἐσταυρωμένος καὶ ἡ Παναγία σὲ στάσι βαθειᾶς μελαγχολίας, τυλιγμένη με μαῦρο πέπλο. — Ἀντὲς, τελειωμένες εἰκόνες. — Μόλις ἀνοιχτὴ ἡ ἀλαῖα ἡ Ραλλοῦ κἀθεται σὲ μιὰ καλαμῆνια πολυθρόνα καὶ ἡ κυρὰ-Μάρθα τὴν κυττάζει στοργικά. — Ὁ Λουκιανὸς κἀτι διορθώνει ἀκόμη τὴν προτομὴ τῆς Ραλλοῦς.]

ΣΚΗΝΗ Α'

ΚΥΡΑ-ΜΑΡΘΑ — Ἐ, με θέλεις τίποτε, παιδάκι μου;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ὅχι, μητέρα, εὐχαριστῶ. Ἄν ἔλθῃ ἐκεῖνο τὸ μοντέλο πού ποζάρει γιὰ τὴν «Ἀπογοήτευσι» καὶ με ζητήσῃ, πὲς του ὅτι δὲν εἶμ' ἐδῶ, καὶ νὰ ἔλθῃ αὐτοῦ. Αἰσθάνομαι τὸν ξαντὸ μου κουρασμένο, καὶ θὰ πάω νὰ κάνω ἓνα μακρυνὸ περίπατο στοὺς ἀγρούς. [Μὲ μελαγχολικὴ φωνὴ στὴν Ραλλοῦ]. Σὰς ἀρέσουν, δεσποινίς Ραλλοῦ, οἱ μακρυνοὶ περίπατοι στὶς ἐξοχάς;

ΡΑΛΛΟΥ — Ναι, μ' ἀρέσουν πολὺ ὅταν ἔχω καλὴ συντροφιά. Μόνη μου δὲν πηγαίνω ποτὲ στὶς ἐρημιές γιὰ μελαγχολῶ...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Μὰ μήπως ἡ μελαγχολία δὲν εἶνε κ' αὐτὴ μιὰ ἀπόλαυσις; Ἐμένα ἐδίψασε τὸ μάτι μου νὰ ἰδῇ τὴν χρωματιστὴν δαντέλλαν πού πλέκουν μέσα στὴ γλῶσσι οἱ παροῦντες καὶ τὰ χαμομήλια, καὶ τὸ στήθος μου θέλει ν' ἀναπνεύσῃ δυνατὲς καὶ δροσερὲς μυρουδιές. [Πετῶ τὸ ἐργαλεῖο πού κρατεῖ στὰ χέρια του καὶ πέφτει βαρῶς ἐπάνω σ' ἓνα κάθισμα]. Οὐφ! κ' αὐτὸ τὸ ἐργαλεῖο ἀκόμα μου φαίνεται βαρὺ αὐτὴ τὴ στιγμή... [Ἡ κυρὰ-Μάρθα πηγαίνει κοντὰ του καὶ τοῦ πιάνει τὸ χερὶ με στοργὴ καὶ φόβο].

ΚΥΡΑ-ΜΑΡΘΑ — Τί ἔχεις, παιδάκι μου; εἶσαι κουρασμένος εἶπες; γιὰτί; μήπως αἰσθάνεσαι κανένα πόνον πουνθενά;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ὅχι, μητέρα μου, μὴν ἀνησυχῆς, δὲν ἔχω τίποτε. Ἄμα κάνω τὸν περίπατο, θὰ γυρίσω ἐντελῶς καλὰ.

ΚΥΡΑ-ΜΑΡΘΑ — Ἐ τότε, νὰ πᾶς, παιδάκι μου, νὰ πᾶς ἔξω. Βέβαια θὰ εἶσαι κουρασμένος ὕστερα ἀπὸ τόση δουλειὰ πού ἔκαμες αὐτὲς τὶς ἡμέρες.

ΡΑΛΛΟΥ, [δειλῶς]. — Ὅστε θὰ εἶμαι ἐγὼ ἡ αἰτία πού κουρασθήκατε, κύριε Λουκιανέ.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ὅχι, δεσποινίς; σεῖς εἴσατε ἡ αἰτία πού ξεκουράσθηκα. [Σηκώνεται καὶ περιπατεῖ ἡ Ραλλοῦ τὸν ἀκολουθεῖ με τὰ μάτια τῆς]. Ὁ ἄνθρωπος τῆς σκέψεως καὶ τῆς αἰσθήσεως, δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος τῆς δημιουργίας, εἶνε βαρῶς καὶ κουρασμένος ὅταν αἰσθάνεται τὴν ἐμπνεύσει του μέσα του πλατεῖες, ἐπαναστατικὲς, ἀκοίμητες ὅταν ὅμως τὴν βλέπῃ σὲ ἔργα, τότε ξεκουράζεται.

ΚΥΡΑ-ΜΑΡΘΑ — Καλὲ ἀφησέ τα αὐτὰ, παιδάκι, μου πού ἀρχισες πάλι τὴν βαθειὴν κουβένταν. Νά, αὐτὰ κ' αὐτὰ σὲ κάνουν νὰ μὴ μπορῆς νὰ πάρῃς ἀπάνω σου. [Ἐρχεται με ἀργὰ βήματα μπροστὰ στὴ σκηνὴ καὶ με χειρωνακίαις].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Μητέρα, δὲν λέω βαθειὴν κουβένταν. Ἐγὼ μιλῶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸ δημιουργό...

ΚΥΡΑ-ΜΑΡΘΑ — Καλὲ ποιὸν ἄνθρωπο δημιουργό; ὁ Θεὸς εἶνε δημιουργὸς μοναχά. Ὁ καυμένος ὁ πατέρας σου ὅλο αὐτὸ ἔλεγε.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Καλὰ, μητέρα, καλὰ...

ΡΑΛΛΟΥ, [ἀπὸ τὴ θέσι]. — Ἄλλὰ γιὰ πέστε μου, κυρὰ Μάρθα δὲν σὰς φαίνεται ὅτι τὸ κεφάλι αὐτὸ δὲν μοιάζει πολὺ;

ΚΥΡΑ-ΜΑΡΘΑ, [κυττάζει πότε τὴν προτομὴ καὶ πότε τὴν Ραλλοῦ δύο τρεῖς φορές, ἀφοῦ φορῶσθαι τὰ γυαλιὰ τῆς, καὶ λέγει ὕστερα δυνατὰ καὶ με κίημα ἀρνητικῶ]. — Μπᾶ! μπᾶ! μπᾶ! παιδάκι μου, ἔχεις λάθος. Εἶσαι ἀπαράλλαχτη, σὰν νὰ πῆρε κανεὶς τὸ κεφάλι σου καὶ νὰ τὸ κόλλησε ἐκεῖ ἀπάνω. Καὶ τί ὁμορφὴ πού μου εἶσαι;... τί ὁμορφὴ! νὰ ζήσης, κοικιῶνα μου, νὰ ζήσης! [Τώρα στὸ Λουκιανῶ]. Ἐ, πηγαίνω ἐγὼ, παιδάκι μου, γιὰτί ἔχω δουλειὰ. Ἄμα με θελήσης τίποτα, φωνάζέ με.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Καλὰ, μητέρα, εὐχαριστῶ.

ΚΥΡΑ-ΜΑΡΘΑ, [πλησιάζει καὶ χαϊδεύει τὰ μάγουλα τῆς Ραλλοῦς]. — Τί ὁμορφὴ πού μου εἶσαι! μὰ τί ὁμορφὴ! [φυσῆγει μὰ τὴν κυττάζει ἀκόμα με τὸ κεφάλι γυρισμένο πίσω. Στέκεται γιὰ μιὰ στιγμή στὴν πόρτα, τῆς γελᾷ καὶ χάνεται].

ΣΚΗΝΗ Β'

ΡΑΛΛΟΥ, ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ

[Ἡ Ραλλοῦ ξανακἀθεται στὴν πολυθρόνα τῆς ὁ Λουκιανὸς ἔρχεται κοντὰ τῆς].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Νὰ λοιπὸν καὶ μιὰ ἄλλη Ραλλοῦ, πάντα ὅμως πολὺ κατώτερη ἀπὸ τὸ πρωτότυπο.

ΡΑΛΛΟΥ — Ἄ, καλωσῖνῃ σας!... Κι' ὅμως ἐγὼ βρίσκω ὅτι ἐδῶ με ἔκαματε, ἄ! πολὺ πειὸ καλῆτερη! [με σοβαρὸ ὄψος] Σὰν φιλόσοφο... σὰν ποιητρία... καὶ μου ἐβάλατε κἀτι γραμμὲς ἀλλοιώτικες... πού δὲν τὴν ἔχει τὸ πρόσωπό μου...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Τὴν ἔχει ἡ ψυχὴ σας, καὶ ἀργότερα, θὰ τὴν ἀποκτήσετε καὶ σεῖς...

ΡΑΛΛΟΥ, [με γέλια]. — Μπᾶ! πότε; δὲν μοῦ λέτε; ἔχω περιέργεια.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [με βαρὺ κτύπημα καὶ με ὑπόκοφὴ φωνή]. — Ὅταν ἀγαπήσετε!

ΡΑΛΛΟΥ, [σκεπτικῶς]. — Ὅστε ὁμορφαίνει ὁ ἄνθρωπος με τὴν ἀγάπην;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Πῶς δὲν τὸ ξεύρετε σεῖς πού κάνετε τόσους νὰ ὁμορφαινῶν διότι σὰς ἀγαποῦν;

ΡΑΛΛΟΥ, [με ἀπορία]. — Μὲ ἀγαποῦν;... ἔμένα;... δὲν τὸ πιστεύω... Γιὰ νὰ μ' ἀγαποῦν, πρέπει ν' ἀγαπῶ κ' ἐγὼ. Κι' ἐγὼ, δὲν αἰσθάνομαι ν' ἀγαπῶ ὠρισμένα πράγματα... Νά, κἀτι τρέλλες ἀγαπῶ... κἀτι σπάνιες κ' ἀλλοιώτικες ὁμορφιές... [Σηκώνεται ἀπὸ τὴ θέσι τῆς σὰν ἀρησμένη καὶ περιπατεῖ ἀργά. Ὁ Λουκιανὸς τὴν κυττάζει με τὰ χέρια σταυρωμένα στὸ στήθος]. — Τ' ἀστεῖρια πού τρέμουν, σὰν νὰ φωτίζον με κρατημένο παράπονο... τὴν ἀρχισες μυρουδιῶν τῶν θυμαριῶν... τὸ δυνατὸ κλάμα τῆς θάλασσας, πού φαίνεται σὰν νὰ λυπάται γιὰτὶ ὅλη τῆς ἡ δύναμις εἶνε στὴν κακία τῆς... τοὺς περῆφανους κύκλους στὶς λίμνες, καὶ τὰ περῆφανα ρόδα στὸς κήπους, πού δὲν σαύβουν τὸ κεφάλι τους ποτὲ... τ' ἀριστοκρατικὰ κωπαρίσια πού δείχνουν τὸν πειὸ σύντομο δρόμο τοῦ θανάτου, με ὅλη τὴν ψυχραμία τοῦ σοφοῦ ἔργου... Μὰ περισσότερο ἀπ' ὅλα, ἀπ' ὅλα αὐτὰ, τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τοὺς παραξένους πού τὸν λένε καλλιτέχνες... με τὸ βλέμμα τὸ βαρὺ... πού εἶνε διαπεραστικὸ σὰν τὸν μικρὸ λόγο ἑνὸς ἀνθρώπου πού ἀγαποῦμε, καὶ πού μπαίνει κατ' εὐθείαν στὴν ψυχὴ, σὰν νὰ θέλῃ ν' ἀγκιστρῶσθαι τὰ μυστικά τῆς... [Περιπατεῖ σοβαρὰ καὶ κυττάζει πότε κάτω καὶ πότε τὸν Λουκιανόν. Ὁ Λουκιανὸς ἀκουμβᾷ στὴν καλαμῆνια πολυθρόνα ἀπὸ πίσω]. Πού εἶνε ἀλλοιώτικα τὰ λόγια τους, ἀλλοιώτικα τὰ γέλια τους... καὶ πού τὰ δάκρυά τους ποῖος ξέρει ἀκόμα πόσο ἀλλοιώτικα θάνα... [Ἐξαφνα γελᾷ παιδικὰ]. Νά, σὰν καὶ σὰς...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [ταράσσεται καὶ κάνει μιὰ ταπεινὴ καὶ βαθεῖα ἀπόκλιση]. — Σὰν ἔμένα;... ὦ, εὐχαριστῶ!... δὲν ξέρω ἂν τὰ γέλια μου εἶνε γλυκύτερα ἀπὸ τὰ γέλια τῶν ἄλλων. Γιὰ τὰ δάκρυά μου ὅμως μπορῶ νὰ σὰς ἐγγυηθῶ. Εἶνε πολὺ πειὸ πικρά.

ΡΑΛΛΟΥ, [ξαναλέγει ἀόριστα]. — Πολὺ πειὸ πικρά; μὰ γιὰτί εἴσατε ἀπογοητευμένος; Ἡ ζωὴ ἔχει γιὰ τοὺς νέους τόσες ὠραῖες ἐκπλήξεις!... ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Δαλαδὴ γιὰ τοὺς νέους πού ἐγεννήθησαν με τὴν ἀντίληψιν τῶν ὠραίων ἐκπλήξεων μέσα στὴν ψυχὴ τους, μέσα στὸν ὄργανισμό τους... Ἄλλὰ γιὰ τοὺς ἄλλους;... τί ἐπιφυλλάσσει ἡ ζωὴ; Γιὰ κείνους πού πιστεύουν ἀπὸ ἀτομικὴν παρατήρησιν ὅτι, ὅταν δηλητηριασθῶν τὰ πρῶτα χρόνια τοῦ ἀνθρώπου, θὰ αἰσθάνεται τὸ φαρμάκι αὐτὸ στὴν ψυχὴ του ὅσο ζῆ; [Εἰς κάθε φράσιν του ταράσσεται περισσότερο]. Καὶ ὄχι μόνο στὴν ψυχὴ του, ἀλλὰ καὶ στὰ κόκα-

λά του, ἀλλὰ καὶ στὸ αἷμα του, ἀλλὰ καὶ στὸ μυαλό του ἀκόμα!... [Γελαίει πικρὰ καὶ περπατεῖ νευρικά. Ἡ Ραλλοῦ σκεπτικῶς καὶ με χαμηλωμένο τὸ κεφάλι πηγαίνει κοντὰ του, ὕστερα μετανοεῖ καὶ πλησιάζει στὸ δεξιὸ παραπέτασμα καὶ τοῦ διορθώνει μηχανικά τὴν πτυχὴν του. Ὁ Λουκιανὸς ἔξαφνα ἔρχεται καὶ στέκεται μπροστὰ τῆς. Δεσποινίς Ραλλοῦ! προσέξτε στὰ χρόνια αὐτὰ τῆς ζωῆς σας!...]

ΡΑΛΛΟΥ — Μὰ σεῖς μιλεῖτε σὰν νὰ εἴσατε δυστυχῆς ἀπὸ τὴ στιγμή πού γεννηθήκατε.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ναι, ἀπὸ τὴ στιγμή πού γεννήθηκα.

ΡΑΛΛΟΥ, [τὸν κυττάζει στὰ μάτια]. — Ἀπὸ μωρὸ παιδί;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ναι, ἀπάνω στὸ μῆνα κἀκε τὸ σπῆτι μας καὶ βγήκαμε στὸ δρόμο με ὄτι φορούσαμε. Γι' αὐτὸ οἱ γονεῖς μου, πού ἦταν προληπτικοί, με ἔχαν γιὰ ἄτυχον.

ΡΑΛΛΟΥ — Γιὰ ἄτυχο;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Καὶ ἔχαν δίκην ὡς πού νὰ σπουδάσω καὶ τί δὲν τράβηξα!

ΡΑΛΛΟΥ, [ἔρχεται καὶ πέφτει στὴν πολυθρόνα]. — Ἐίχατε δηλαδὴ καὶ σεῖς τὴν τύχη ὅλων τῶν καλλιτεχνῶν.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ἄ, πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι οἱ κανόνες πού γράφονται γιὰ τὴν δυστυχία δὲν κάνουν ποτὲ ἐξαιρέσεις.

ΡΑΛΛΟΥ — Μὰ πού εἶνε ἡ δυστυχία σὲ σὰς;

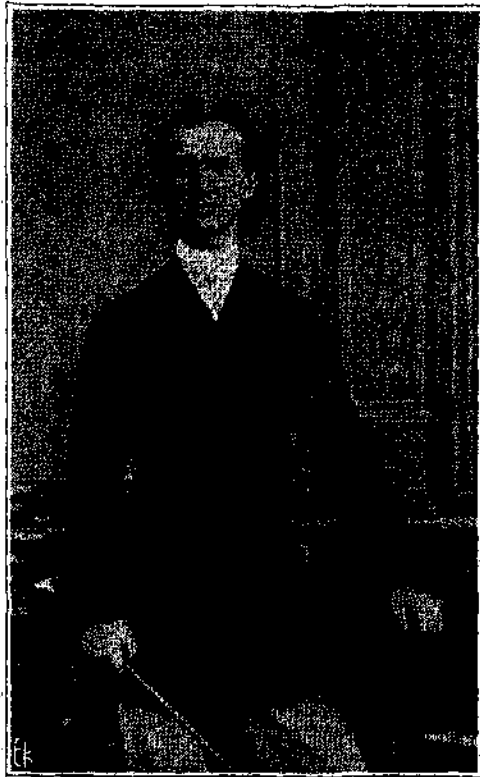
ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [τραβᾷ ἓνα κάθισμα κοντὰ τῆς]. — Πάρτε πρῶτα μιὰ βαθεῖα ἀναπνοὴ γιὰ νὰ μὴ πάθῃ ἡ καρδιά σας ἀπὸ τὴν ἀσφυξία. Ὑπάρχουν, δεσποινίς, ἱστορίες, πού καὶ μόνο γιὰ νὰ τὴν ἀκούσῃ κανεὶς, πρέπει νὰ ἔχη μέσα του δέκα ψυχές, γιὰ νὰ τοῦ μείνῃ ζωντανὴ ἡ μία ὅταν θὰ ἔχη τελειώσῃ ἡ δέκατος.

ΡΑΛΛΟΥ, [ἀναπνεύει βαθεῖα καὶ πολλὰς φορές]. — Νά!... ἔπῃρα ἀναπνοές... ἔπῃρα πολλὰς ἀναπνοές... πέστε μου τώρα... [διορθώνει τὰ φορέματά τῆς καὶ κἀθεται με προσοχὴ].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ἐγεννήθηκα μιὰ νυχτιὰ πού ἦταν κατακλισημὸς. Σὲ ἓνα μῆνα ἀπ' τὴν ἡμέρα πού γεννήθηκα, καθὼς σὰς εἶπα, ἐκάρκε τὸ σπῆτι μας. Ἀπὸ τότε ἀρχισε ἡ μεγάλη μας φτώχεια. Ὁ πατέρας μου ἦταν μαρμαρῶς κ' ἤθελε νὰ με μάθῃ κ' ἔμένα τὴν τέχνην του. Μὰ ἐγὼ μεγάλωνα με τὸ ὄνειρο νὰ γίνω καλλιτέχνης. Ἀγαποῦσα πολὺ τὴν γλυπτικὴ. Μιὰ μέρα πού πῆγα ν' ἀγοράσω ψωμί γιὰ τὸ σπῆτι, ἓνα ἄλλο παιδί με πῆρε καὶ πῆγαμε στὸ μουσεῖο γιὰ πρώτη φορά! Ἦταν, θυμάμαι, γιορτὴ, καὶ τὸ μουσεῖο ἦταν γεμάτο ξένους. Ἐστάθηκα μπροστὰ στὰ ἀγάλματα κ' ἐγὼ δὲν ξέρω πόση ὄρα. Κι' ὅταν ἀκουγὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους τὰ δνόματα αὐτῶν πού τὰ ἔκαναν, με θανασημῶ, αἰσθάνομαι μιὰ ζήλια, πού δὲν τὴν ἔχα γιὰ τίποτε αἰσθανθῆ. [Ἐδῶ ἀναστενάζει καὶ σταματᾷ λίγο].

ΡΑΛΛΟΥ — Λοιπὸν; λοιπὸν;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ὅταν συνῆλθα αἰσθάνθηκα τὸ

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Α' τῆς Ἑλλάδος
κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν γάμων του

χέρι τοῦ φύλακος νὰ μὲ τραβᾷ ἀπὸ τὸ μανίκι γιὰ νὰ φύγω. Ὁ ἥλιος εἶχε βασιλέψη πειά. Ἐπὶ κείνη τὴν ἡμέρα τὸνειρό μου ἦταν νὰ κἀνω ἔργα γιὰ τὰ μουσεῖα κι' ἐγώ, καὶ νὰ λένε τῶνομά μου μαζί με τὰ ἄλλα ἀριστοκρατικὰ ὀνόματα τῆς Τέχνης. Μὰ δὲν ἔλεγα τίποτε σὲ κανένα, γιατί, ὅπως κάθε ἄνθρωπος πού ἔχει κάποια ἔμφυτη ἀξία, ἔβλεπα κι' ἐγὼ καλὰ πόσο ἀκατάλληλο ἦταν τὸ περιβάλλον μου γιὰ τὴν ἀντίχρησι μεγάλων ὀνειρῶν.

ΡΑΛΛΟΥ, [περίεργα]. — Μὰ δὲν μοῦ λέτε πῶς ἐκάματε τὸ πρῶτο σας ἔργο;

ΔΟΥΚΙΑΝΟΣ, [σηκώσεται καὶ χαιδεύει τὸ μέτωπό του. Κυττάζει σὰν νὰ βλέπει μπροστά του ζωντανές εἰκόνες]. — Μιὰ μέρα ὁ πατέρας μου ἔφυγε γιὰ κάποιο ἄλλο μέρος — δὲν θυμάμαι ποῖο, — κι' ἀπὸ τὴ βία του ἔχασε κάτι μικρὰ μάρμαρο... Ἡ μάννα μου καθόταν στὸν ἥσιο τῆς κληματαριάς τοῦ διπλανοῦ σπιτιοῦ κι' ἔπλεκε τὴν κάλτσα τῆς. Ἦμουν μόνος στὸ σπίτι. Παίρνω ἓνα κομμάτι μάρμαρο, ἓνα μπερὸ ἐργαλεῖο τοῦ πατέρα μου κι' ἓνα σφυρὶ καὶ κάθομαι κοντὰ στὸ καγκελωτὸ μας παραθυράκι. Ἦταν ἓνα πρῶτ' ἀνοιξιάντικο, καὶ μέσα στὴν κάμαρα ἐν-μάτιζε ἓνα γλυκὸ φῶς. Μὲ σπινθίρησι ἀπεριόγραπτη ἀρχίζω νὰ σκαλίζω τὸ μάρμαρο... Πῶς

ἔτρεμα, θυμάμαι... πῶς ἀνάπνεα βαθεῖα... πῶς ἦμουν νευρικός καὶ παγωμένος!... σὲ λίγο ἔχασα τὴ συναίσθησι τῆς φτωχικῆς μου κάμαρας... τὸ μικρὸ μου καγκελωτὸ παραθυράκι, πού ἦταν ὅμοιο μετὰ τὰ παράθυρα τῶν φυλακῶν, μοῦ φαινόταν σὰν μιὰ μεγαλοπρεπῆς στοὰ πού ἔβλεπε σὲ κάποιο ἄλλο κόσμον... Νεράιδες ἐπηγαινοῦρχοντο στοὺς λαμπεροὺς τὸν δρόμους μετὰ ἀπεριόγραπτες ὀμορφιές, μετὰ ἀπεριόγραπτες χάρες... Τὸ ἔργο μου προχωροῦσε... Ἐκείνη τὴ στιγμή καὶ ὁ Θεὸς ἀν' ἐμὲ διέκοπτε γιὰ νὰ προσθέσῃ ἔμπνευσι στὴν ἔμπνευσί μου, καὶ γιὰ κείνον θὰ ἦμουν κουφός. [Σηκώνεται μετὰ βία καὶ τὸ κἀδισμά του πέφτει. Αὐτὸς συγκεντρωμένος πολὺ στὸν ἑαυτό του καὶ στὰ λόγια του δὲν προσέχει σ' αὐτό].

Ε, ναι! ὑπάρχουν κάτι παράξενες στιγμὲς γιὰ τὸν καλλιτέχνη, πού τὸ μόνο σημεῖο πού συγκεντρώνει τὴν προσοχή του καὶ τὴ λατρεία του, εἶνε ἡ ψυχὴ του καὶ μόνο αὐτή.

ΡΑΛΛΟΥ — Καὶ τὸ ἀγαλματάκι σας;

ΔΟΥΚΙΑΝΟΣ — Μέρους ὀλόκληρης τὸ δούλεμα, καὶ τέλος ὅταν ἐκτύπησε ἡ καμπάνα ἑνὸς μεσημεριοῦ εἶχε τελειώσει. Τότε τὸ ἔφερα κάτω ἀπ' τὸ πολὺ φῶς πού ἔπερε σὰν κόκκινη βροχὴ ἀπ' τὸ παράθυρο καὶ τὸ κύτταξα καλὰ. Μοῦ ἄρεσε. Καὶ ἔσκυψα καὶ τὸ φίλησα. Ἦταν τὸ πρῶτο δικό μου πρᾶγμα πού φιλοῦσα στὸν

Αἱ Α. Α. Μ. Μ. οἱ Βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος
καὶ οἱ μικροὶ κόνιγγες

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α' ΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΟΥΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

κόσμον. Ένα γυναικείο μελαγχολικό κεφαλάκι κακοφτιασμένο σαν να ήταν ή μοίρα μου!

ΡΑΛΛΟΥ — Η μοίρα σας; μπά! Και μήπως ξέρει κανείς πώς θα είναι ή μοίρα του;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Κι' όμως αυτό είναι το περίεργο, που ό άνθρωπος πάντα έχει τη συναίσθησι της μοίρας του μέσα στη ψυχή του, κι' έρχονται στιγμές, που μπορεί να περιγράψει το μέλλον του, χωρίς κι' αυτός να το καταλάβει, καλλίτερα κι' από κείνον που το περιμένει να του το στείλει.

ΡΑΛΛΟΥ — Μπα! αυτό δεν τ'όξερα! λοιπόν; για πέστε μου παρα κάτω! είμαι περίεργη.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Έ, λοιπόν! μετά το πρώτο βήμα προς την καλλιτεχνία περιέργεια και μυστήριο δεν υπάρχει. Τρέχει ή ζωή του ίδια και πάντα ίδια του καλλιτέχνη. Όλος ό άγων για το πρώτο αυτό βήμα. [Η Ραλλού φαίνεται κλαμένη και σκουπίζει τα μάτια της. Ο Λουκιανός την κοιτάζει πολλή ώρα, σαν να θέλη να βεβαιωθεί άν λυπήθηκε αληθινά, και της λέγει]. Νά ή ιστορία μου!

ΡΑΛΛΟΥ, [με τρεμουλιασμένη φωνή]. — Ω, τί λυπητερή ιστορία! μ' έκάματε να διακρύσω έμένα, που δεν κλαίω ποτέ μου... γιατί μου φαίνεται ή ζωή τόσο άστεία! [Σηκώνεται ζωηρά από τη θέσι της και φτιάνει το φόρεμά της]. Μά τόσο άστεία!...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [γελά με πικρίαν]. — Άστεία α!; σάς εύχομαι να την βλέπετε πάντα άστεία τη ζωή!

ΡΑΛΛΟΥ — Για σάς δεν είναι άστεία;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Όχι, δεσποινίς Ραλλού. Ό Θεός έχει φτιάσει τον οργανισμό το δικό μου για ν'αντιλαμβάνεται το τραγικό μέρος της ζωής.

ΡΑΛΛΟΥ — Δηλαδή τις λύπες;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Τις λύπες, τις κακίες, τα ελατώματα, τις διαφθορές...

ΡΑΛΛΟΥ — Μπα! ώστε αυτό είναι το τραγικό μέρος της ζωής; δεν τ'όξερα! Μά όμως δεν μου φαίνεται σωστό έμένα αυτό. Ούτε αληθινό. Άλλα πράγματα κάνουν τη ζωή δυστυχισμένη. Νά ή... [Σκέπτεται σαν να θέλη να βοηθί τις αιτίες, ύστερα ξεσπά σε γέλια]. Χά! Χά! δεν ξέρω! δεν ξέρω τί κάνει τη ζωή δυστυχισμένη... [Αίφνης σοβαρεύεται]. Μά ευτυχισμένη; τί την κάνει; [Σκέπτεται λίγο και ξεσπά σε νέα γέλια]. Χά! Χά! ούτε αυτό δεν το ξέρω! Μπα! καλέ τότε τί ξέρω; [Τώρα σοβαρά πλησιάζει τον Λουκιανόν, που την κοιτάζει βαθειά, προσεκτικά με την πλάτη ακουμπημένη στον τοίχον, σε στάσι κουρασμένη]. Έλάτε! πέστε μου, κύριε Λουκιανέ, τί θα είψη λύπη και τί θα είψη χαρά;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [ώσαν να ρεμβάζη, με μισοκλεισμένα μάτια]. — Χαρά θα είψη, νάχη ή ζωή προορισμό και ή ψυχή κάποιου στήριγμα δικό της. Χαρά θα είψη νάγαπήσης ένα πλασματάκι μικρό, σαν το λουλουδι που δεν έχει ακόμα άνοιξη τα πέταλά του στους δυνατούς έρωτας των φάτων και των ανέμων και των σκιών και των άστρων... [Έρχεται κοντά της και της πιάνει το χέρι. Η Ρα-

λού κατεβάζει τα μάτια με ντροπή]. Νά, σαν έσένα, Ραλλού!.. που μέσα στα μάτια σου δεν άρχισε να λάμπη καμιά άνδρική μορφή... Που τα χείλη σου δεν τρέμουν στα λόγια που λές, γιατί δεν ζεστάθηκαν ποτέ από φιλική αγάπης... Που το χρώμα σου δεν έχει την πορφυράδα της δειλίας, ούτε της ταραχής την χλωμάδα, γιατί δεν έμαδες ακόμα να ξεχωρίζεις τα συναισθήματα...

ΡΑΛΛΟΥ, [με άφέλεια]. — Άλήθεια! δεν έμαθα ακόμα να τα ξεχωρίζω. Τα μπερδεύω σαν τις δαντέλλες μου!...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Και τα χέρια σου, τώρα που τα πιάνω, [πιάνει και το άλλο χέρι της] δεν με αποφεύγουν, γιατί δεν αισθάνθηκες ποτέ την ταραχή του έρωτα, για να ξέρεις και πώς μπορεί κανείς να τον αποφύγη... [Με πάθος] Ω, ναι! ένα πλάσμα θέλω ν' αγαπήσω μισοτελειωμένο από τη μάνα του, για να το συμπληρώσω εγώ όπως τον έννοώ το σύντροφο της ζωής...

ΡΑΛΛΟΥ, [σφίγγει ταραγμένη τα χέρια της]. — Ευχαριστώ κύριε Λουκιανέ!... αλλά εγώ δεν είμαι για σάς; σεις ξέρετε τόσα πράματα! εγώ δεν ξέρω τίποτ' άλλο απ' τις δαντέλλες μου, απ' το κλάδεμα των δένδρων του περβολιού μας, κι' από μερικές ιστορίες που έχω διαβάσει! [Έξαφνα γελά και κτυπά τα χέρια της] Ά, ξέχασα! ξέρω να κάνω και στεφάνια από λουλουδία των άγρών τόσο όρατα, που να μη καταλαβαίνη κανείς που ένώνονται τ'όνα με τ'άλλο τα λουλουδία. Μ' έκείνα τα μπλέ λουλουδία που μοιάζουν... με τα μάτια σας!... [Πλησιάζει και τον κοιτά στα μάτια] Νά, τίποτ' άλλο δεν ξέρω. Ούτε να λέω όρατα λόγια, έξυπνα και άρμονικά σαν έσάς. Έγώ είμαι ένα άπλο κορίτσι, που ούτε ν' αγαπήη δεν ξέρει καλά-καλά.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [την κτυπά έλαφρά στην πλάτη]. — Ω, έννοια σου, Ραλλού, και ή γυναίκα έχει έμφυτο το προτέρημα να μαθαίνη γρήγορα την τέχνη της αγάπης.

ΡΑΛΛΟΥ — Άλήθεια; έ, τότε... πάρτε με! [Έξαφνα γίνεται σκεπτική και φέρνει το δάκτυλο στο στόμα με άμχανία]. Ά, και ό Μάρκος!;

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ποιός είναι αυτός ό Μάρκος;

ΡΑΛΛΟΥ, [με γέλια]. — Τίποτε καλέ! [Κτυπά τα χέρια της έμπρός και πίσω με ψεύτικη άφέλεια που φαίνεται] Ένας νέος πουόχεται στο σπίτι μας.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Και τί κάνει αυτός ό νέος πουόχεται στο σπίτι σας;

ΡΑΛΛΟΥ — Τίποτα! νά, μιλάει με τη μαμά... Τρώει το μεσημέρι... καμιά φορά και το βράδυ... και ύστερα καθόμαστε στον εξώστη ως τα μεσάνυχτα... [ώρα τον κοιτάζει στα μάτια σαν να θέλη να τον κάνει να θυμηθί το μέρος] έκείνο τον εξώστη, καλέ, με τα γιασεμιά!... Νά, εκεί καθόμαστε... Και βλέπομε το φεγγάρι που χύνει τις ακτίνες του στα δένδρα και στα λουλουδία του κήπου μας... σαν να θέλη να πιαστή

απ' τα κλαδιά τους για να κατεβή κι' αυτό κάτω... .

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Θα περνάτε λοιπόν όρατα, για να σας ζηλέψη και το φεγγάρι και να θέλη να κατεβή μαζί σας.

ΡΑΛΛΟΥ — Όχι! τί όρατα να περάσωμε; έμεις είμαστε συνειδησμένοι άνθρωποι, συνειδησμένα και τα λόγια μας.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Και όμως αυτοί είναι οι εύτυχεις. Ό Μιλτων που ήξευρε τους έπτά ουρανούς, με όλα τα χειροφιλήματα των θανμαστών του, ήταν δυστυχέστερος απ' αυτούς που τον θαύμαζαν. Ραλλού! εύτυχισμένοι είναι οι εύκολοι στο σάψιμο, οι εύκολοι στην ταπεινώσι, αυτοί που δεν έξήλεψαν ποτέ τις πληγές εκείνων που ανεβαίνουν στον άγκιστωτό άνήφορο της ιδέας!... [Έδώ σταματά και λέγει στη Ραλλού γλυκά, άφοδ της κοιτάζει τα μαλλιά της]. Ούφ! τί λέω! έ, Ραλλού!

ΡΑΛΛΟΥ, [παιδικά]. — Μά αυτό λέω κι' εγώ! θα νομίζετε βέβαια ότι έχετε μπροστά σας καμιά σοφή γυναίκα! μά όχι! έχετε την άπλη τη Ραλλού! [αυτό το λέγει με παράπονο].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Άλλά δεν μου λές αλήθεια, Ραλλού, σ' άρέσει έσένα αυτός ό κ. Μάρκος;

ΡΑΛΛΟΥ — Ά, όχι! [Με περιφρόνησι] είναι ψηλός, παχύς, και μαύρος σαν άράπης. Έμένα μ' άρέσει το δικό σας άνάστημα, [γελά και τον κοιτάζει με λοξό γέλαστο βλέμμα].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Θα ήθελα, Ραλλού, να το έλεγες αυτό για την ψυχή μου.

ΡΑΛΛΟΥ — Μά ή γυναίκες δεν ξέρουν να κάνουν τέτοιες περιποιήσεις...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Και όμως τέτοιες έπρεπε να ξέρον, πόσο γοητεύει τον άνθρωπο ή ανακάληψις ενός θεληγμένου εκεί που δεν το περιμένει! Μά νοιώθει, Ραλλού;

ΡΑΛΛΟΥ — Πώς δεν σάς νοιώθω; [Κάθεται στην πολτρώνα της και λέγει με το κεφάλι χαμηλά αλλά με θάρρος]. Λίγα λόγια άμα μου πήτε ακόμα, ού... θα ξέρω να σας αγαπάω. [Έδώ γελά] Καλά λέτε πώς ή γυναίκες μαθαίνουν εύκολα την τέχνη της αγάπης!

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Ραλλού! [Έρχεται κοντά της και σκύβει επάνω απ' την πολτρώνα της], θέλεις να γνωρίσης τον κόσμο μέσα απ' τον καθαρό κι' αληθινό φραό της καλλιτεχνίας; [Έδώ κοιτάζει με βλέμμα που δείχνει ρεμβασμό και ακουμπά το κεφάλι του στο χέρι του που το στηρίζει στο πλευρό της πολτρώνας. Τα μάτια του όσο μιλά γίνονται πειδ μελαγχολικά, αλλά και πειδ έκφραστικά, σαν να θέλουν κι' αυτά ακόμα να μιλήσουν για τα όνειρα της ψυχής του]. Τότε δεν θ' άνησυχής πειά για το θάνατο, και ή ζωή θα σου φαίνεται σαν ένα αναγκαστικό και γι' αυτό άσχημο όνειρο... Και μήπως δεν είναι άσχημα όλα τα όνειρα, όσα τα όνειρευόμεθα γιατι το θέλουν οι άλλοι;...

ΡΑΛΛΟΥ, [Γυρίζει το κεφάλι σ' αυτόν που στέκεται πλάγι της και με μάτια αισθαντικά λέγει κινώντας το κεφάλι σαν να άπορη γι' αυτό που έσκέφθη].

Άλήθεια! Ούτε μās ρωτούν άν θέλουμε να γεννηθούμε, ούτε ύστερα μās ρωτούν άν θέλουμε να πεθάνουμε!

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ — Κι' όμως μέσα στη μεγάλη άσχημιά του αναγκαστικού αυτού όνειρου, που λέγεται ζωή, υπάρχει και μια μεγάλη όμορφιά που με τίποτε δεν μπορεί να συγκριθί. Γιατι κάθε τι που ταιριάζει με άλλο σ' αυτό τον κόσμο, δεν άποτελεί ποτέ κορυφή ούτε στην όμορφότητα, ούτε στην τελειότητα, ούτε στο μεγαλείο. Ό έρωτας, Ραλλού!

ΡΑΛΛΟΥ, [Έξαφνα γίνεται σοβαρή, σηκώνεται άποφασιστικά από τη πολτρώνα της και λέγει με φωνή τρεμουλιαστή και σε στάσι που να του δείξη δι νοιώθει κατώτερο του τον έαυτό της]. — Έ! τότε σάς αγαπά! ναι! απ' αυτή τη στιγμή αισθάνομαι τον έαυτό μου άλλοίωτικον, δυνατόν, σαν να έχω τη σοφία πολλών βιβλίων, και μεγάλης ζωής!... [Σφίγγει το στήθος της και περπατά με κουρασμένο βήμα]. Κάτι ξυπνά μέσα μου... Κάτι γεννιέται, που μου τακτοποιεί τα αισθήματα και τās κλίσεις μου... σαν χέρι από σκέψι κι' από αισθημα κι' από λογική φουστάνο... Ναι... μέσα στα άσυνάρτητα μου όνειρα έναν άνδρα σαν και σάς έβλεπα, με την ψυχή σας... με την εύαισθησία σας... με τα λόγια σας... Με τη διαφορά ότι δεν μπορούσα να τον βρω... Είναι τόσο δύσκολο να βοηθί κανείς έναν άνδρα που να μπορέση να δείξη στην γυναίκα εκείνο που αυτή δεν ξέρει για τον έαυτό της, και να την εκτιμήση από ό,τι μαντεύει!...

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [πέφπει με χαμόγελο εύτυχίας στην πολτρώνα, και λέγει σαν να όνειρεύεται]. — Ω! τί λόγια! τί λόγια! μου χαμογέλασε ή μοίρα τέλος πάντων!... έσοκόρησε τα νέφη της κακοτυχιάς... κι' απ' τον άστραφτερό ουρανό που φάνηκε, μου έροξε ένα τριαντάφυλλο! ό μοίρα! κράτησε το έσθ άμάραντο! άμάραντο!...

ΡΑΛΛΟΥ, [έρχεται μπροστά του και σηκώνει ύπερπήφανα το κεφάλι της]. — Κύριε Λουκιανέ! θα ήμουν εύτυχισμένη άν μπορούσα να γίνω άκόλουθος της ώραίας ζωής σας, και τα έργα σας να τα στολίζω κάθε πρωί με δροσερά λουλουδένια στεφάνια. [Ο Λουκιανός ώσαν τρελλός πέφτει στα γόνατά της και της φιλεί το χέρι πνιγμένος απ' την συγκίνησι, κι' εκεί που ή Ραλλού δέχεται με εύτυχία τα χάρια του, έξαφνα τραβά το χέρι της άπότομα, σαν να θυμηθί κάποιον ύπόσχει που την είχε ξεχάσει]. Άλλά ό Μάρκος;... [Κτυπά ή πόρτα. — Η Ραλλού ταρασσεται. — Ο Λουκιανός σηκώνεται κι' ακούει προσεκτικά. Η πόρτα ξανακτυπά].

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [άπ' τη θέσι του]. — Ποιός είναι;

ΠΕΡΙΚΑΗΣ, [άπ' έξω]. — Άνοιξε, καύμενε Λουκιανέ! Οι κακοί άνθρωποι δεν κτυπούν ποτέ τις πόρτες. Κοίμα που κανείς και το σοφό!

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ, [σηγνάνει κι' άνοίγει]. — Ά, είναι ό Περικαής, ό άδελφικός μου φίλος που σου είχα είψη.

ΡΑΛΛΟΥ, [με στενοχωρία]. — Μά εγώ πρέπει να φύγω.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

(Ειρήνη ή Άθηνά)

[Το τέλος εις το προσεχές]

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΜΝΗΣΕΩΝ

Στά χρόνια που περάσανε τη σκέψη μου γυρίζω,
— ω ιερή συγκίνηση της πρώτης ηλικίας. —
Στο είκονοστάσι ή μάνα μου με πάει και γονατίζω,
γκριώντας μέσα στην ψυχή το φόβο της θρησκείας.
"Αχ! να μπορούσα κάτι τι ακόμη να λατρεύω!..
Θεέ μου πόσο σ' αγαπώ, χωρίς να σε πιστεύω.

[Παρίσι, Φεβράριος 1909]. ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΙΣΩΣ ΝΑΪ, ΙΣΩΣ ΟΧΙ

[Ο Γαβριήλ Δ' Αννούτσιο, ο περίδοξος Νεολατίνος ποιητής, από καιρόν τώρα είναι παραδομένος εις νέου είδους ποιητικήν όρμη, — εις τὰ άεροτάξιδα και πάν ό,τι σχετίζεται με την καράκτησιν του άέρος. Άεροπόρους έχει ήρωας εις το νέον του έργον «Ίσως ναι, ίσως όχι», που εκδίδεται κατ' αὐτάς. Έφάνησαν ήδη άποσπάσματα του εις τόν Ιταλικόν τύπον κ' εν από αυτά, όπου ζωγραφίζεται μεγαλήγορα το μεθύσι των άεροδρομικών αγώνων και περιγράφεται ένας έναερίος θρίαμβος, μεταφράζομεν διά τους άναγνώστας μας].

Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΤΑΡΣΗ

Όπως δ' άητός στην άμμουδερή κοιλάδα δέν όρμα να πετάξη, παρά κινά με γλήγορο βήμα, τρέχει συντροφεύοντας το δρόμο του με όλοένα δυνατώτερο θρόϊσμα φτερών, χωρίζεται από την ίδια τη σκιά του πηδώντας μ' άτονή φόρα, τέλος ζυγιάζεται στην άπλωσιά των φτερουγιών αναβαίνοντας το ρέμα του άνέμου: τὰ γαμφώνυχα πρώτα σημαδεύουν πατήματα βαθιά, ύστερα λίγο-λίγο λιανότερα, όσοτον φαίνονται μόλις πού ξαίνουν τόν άμμο, και το στερόν άχνάρι είναι άόρατο: έτσι ή μηχανή άπάνω στους άλαφρούς τροχούς της τρέχοντας μέσ' στόν γαλαζωπό κλπνό, σαν να της άναβαν άποκάτω τὰ ξερά χόρτα του χέρσου άγρού, άφηγε το χάμα.
Γλήγορα άνασηκώθη. Με το γύρισμα του τιμονιού του άψηλου σκαμπανέβασε ξεφεύγοντας τους μυλάκους πού άνάβουζαν από την πύρα του εδάφους να την τυλίξουν με μικρές σπείρες. Αντιμετώπισε τόν άνεμο και ειχε την ταλάντωση του γλαροნიού άμα ξαναπειθ, την ίδια σαν του άκροβάτη άπάνω στο σκονι το τεντωμένο. Έγειρε πρός το πρώτο τέρμα με τη βόλτα, ξανασήκωσε πλώρη ίσια και γοργή σαν τη σαίττα, πέρασε όλη την πράσινη γραμμή του δάσους με τις λεύκες του Γκέδη ξεπέρασε τὰ μετόχια, κοντραστάροντας τὰ σαγανάκια, όρτα-άρμενίζοντας άδιάκοπα μπήκε στο λευκό αντι-φέγγισμα των νεφών, έγεινε άραία σαν τη μορφή του ήλιακού θεού στην Έτφου, σαν το

έμβλημα το άνακρεμασμένο επάνω στις θύρες των αιγυπτιακών ναών, όλη φτερούγα.

Ο Ίούλιος ο Καμπιάσος δέν ειχε ποτέ νοιώσει τόσο πλέριο το συναρμόνισμα της μηχανής του με το δικό του σκέλεθρο, της δικής του της μαθημένης θέλησης με τη δύναμι εκείνη τη συνταιριασμένη, της δικής του της έμφυτης κίνησης μ' εκείνη την κίνηση τη μηχανική. Από το φτερό της έλικας ως την κόψη του τιμονιού, όλη ή πετούμενη ξυλοδεσιά, του εΐταν σαν προ-χώρημα και άπλωμα της ίδιας ζωής του. Άμα έσκυβε άπάνω στο λοστό να μανουβράρη ενάντια σ' ένα σκόλλο, σ' έναν πήδο, σε μία σπηλιάδα, άμα έγεργε πρός τὰ μέσα του κύκλου, στην τροχογυριστήν άρμενισιά, για να κουνήση με την πίεση του γοφού το μηχανήμα το προωρισμένο να διπλώνη τάκρινότερα, πανιά, άμα πηγαίνοντας στα όρτα κρατούσε την ίσορροπία μ' εν άλάθειτο ίσοζύγισμα γύρω στο κέντρο της ίσομετρίας κ' εύρισκε κάποτε-κάποτε τόν τρόπο να μετατοπίη τόν άξονα του πετάγματος, θαρρούσε πώς στα δυό του λευκά τραπέζια εΐταν ένωμένος με δεσμούς ζωντανούς σαν τὰ στηθικά νεύρα των όρνιων πού ειχεν ιδή να χυμάν από τους βράχους του Μοκάτταμ ή να γυροφέρνουν άπάνω στο βάλλο της Σάχας.

«Άδερφέ μου, άδερφέ, είμαστε καταμόναχοι, είμαστε λεύτεροι, είμαστε μακριά από τη γή την πολυβάσανη!» στοχαζόταν ο Παύλος ο Τάρσης, πού, έχοντας πια τελειωμένο τόν πρώτο γύρο, έρχόταν σοβράνο του φίλου του για να τονε φτάση. «Δε θέλω πια να είμαι θλιβερός, δε θέλω πια να τρώγω το σηκίτι μου, δε θέλω πια να σου κρύβω το μαρτύριό μου. Έχω ανάγκη να σε φωνάξω, να σου ρήξω την κραυγή μου, να ξανακούσω στο πέταγμα τη φωνή σου. Αν εσύ νικήσης, εγώ νικώ. Αν εγώ νικήσω, εσύ νικάς. Τι άντρειωμένος πού είναι σήμερα ο ούρανός!»

ΚΑ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
— Ειρήνη ή Άθηνάια —
Σχεδ. Πέτρου Ρούμπου

ΔΙΕ ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΣΑΗ
Σχεδ. Θ. Θεοδοπούλου

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΜΑΣ ΖΩΗΝ

"Αφηγε πίσω του τη φουρτούνα του πάθους του, το άνησυχαστικό γέλιο της Ίσαβέλλας, το πυρετικό κ' έχθρικό βλέμμα του νέου παληκταριού, τη ματαιότητα των φιληνάδων, την ήλιθιότητα των συνοδών, όλο εκείνο το άδιάλεστο μάζωμα πού τόν ειχε περιλάβει και τυραννήσει. Ξαναύρισε τη σιωπή του, την ξερημά του, την εργασία του.

— Άρδέα!

Χιλιάδες και χιλιάδες φωνές συναλάζαν τώραίο λατιακών όρνια. Από τὰ στασιδία, από τους φράχτες, από τὰ κάρρα τὰ σταματημένα στο δρόμο του Καλβιζάνου, στο δρόμο του Μοντικιάση, στα σταυροδρόμια των άσπρων δρόμων, από τάνθρωπινα τσαμπιά τὰ κρεμασμένα στα γειτονικά δένδρα, από τους σωρούς πού μαυρολογούσαν άπάνω στις σκεποκορφές των μετοχιών, από το άπειρο πλήθος των μειώπων των ύψωμένων πρός τις θεικές στράτες, από το άμέτροτο θάμασμα ανέβαινε ο άλαλαγμός σα βροντή ή σαν κυμάτωμα συγκρατητά:

— Άρδέα!

Ο Παύλος ο Τάρσης έφτανε το σύντροφό του, του περνούσε κοντά δυο πιάει ή φωνή, εΐταν σιμά στο σίφουνα της διδυμης έλικας, έδειχνε μάντα, πόδιζε, ξεπερτε από την πορεία, γλιστρούσε με τη γοργότητα της νυκτερίδας, χυμούσε άξαφνα σαν το περδιογέροακο, ξνασηκωνόταν, όρθοκατέβατο να πής, σαν την άγριοσκαπια, έδειχνε άπάνω στο λαμποβόλημα τὰ δυναμώματα των παννιών του, ξεστρεφε γύρω στο κοντάρι του τέρματος τόσο ξυστά, ώστε να ξουριση με τη διπλωμένη φτερούγα την άκρη της κυματούσας φιλιάντρας. Ειχε ρήξει πρός το

σύντροφο την κραυγή του γνωρισμού και του ξαφνισμού, πού συνήθιζαν οι δυό τους στα κουρσέματα, στα κινήγια, στα τσαντηρώματα. Τόν ειχε φτασμένο; Η άπάντηση ειχε χαθή μέσ' στη βουή;

— Άρδέα!

Το πλήθος δευτέρωνε τόν άλαλαγμό μεθώντας μ' εκείνο τόν άγωνα της χάσης και της τόλμης, μ' εκείνο το φαιδρό αντιπάλασμα δυό πετούμενων του ίδιου είδους. Σ' έναν κόρφο γαλαζιο μισοφεγγάρινο ανάμεσα σε ψηλώματα κεχρμπαρανία, φάνηκαν τὰ δυό κνηγόντας τόνα τάλλο, σὰ δυό λελέκια πριν άπ' το κλώσισμα ζυγισμένα άπάνω στις μακριές ίσογραμμές φτερούγες ύστερα χάθησαν άσπρα στη διάπλατην άσπραδα. Καί, ξεσηκωμένα άπ' το παράδειγμα, άλλα πήραν δρόμο, άλλα ψήλωσαν, κνηγηθήκαν. Όλες οι παράγκες βούϊξαν και φύσηξαν, φουσκωμένες με δρολάπια σαν τὰ σπία του Αϊόλου. Σερμένα με τὰ χέρια στο άλώνι, κρατημένα από μπράτσα όλο-νεύρα, άρπαιγμένα τέλος από τόρμητικό άστρο της έλικας, τὰ φτεράρμενα κινούσαν τόνα μετά το άλλο να κυριέψουν τόν ούρανό το μεγαλόθωρο, άλλα κινρινωπά σαν τους βαλμάδες, άλλα κοκκινωπά σαν τους καλαμιανάδες, άλλα σταχεριά σαν τους γερανούς. Ανατινάζονταν σαν τὰ δασοπούλια, άψηλογύριζαν σαν τὰ σαρκοβόρα, χαμοσέρνονταν σαν τις κουρούνες. Μέσ' στόν πάταγο παρόμοιαζαν από μακριά το χειροκρότημα σαν περιστέρια, το τιν-τίνισμα σαν κύκνοι, την άνεμοζάλη σαν όητοί. Όλες οι δυνάμεις του όνειρου φούσκωναν την καρδιά των. Επιδείων

ΣΠΟΥΡΑΝ
"Εκθ. Συνδ. Συντακτών
ΘΑΛΕΙΑΣ ΦΑΔΡΑ ΚΑΡΑΒΙΑ
Φωτ. Σανθοπούλου

των γυρισμένων πρὸς τὴ Μεταρσίωση τοῦ Ἀνθρώπου. Ἡ τρισμέγαλη ψυχὴ εἶχε δρασκελήσει τὸν αἰῶνα, ταχύνει τὸ χρόνο, βυθίζει τὸ βλέμμα στὸ μέλλον, ἐγκαινιάσει τὴ νεώτατη ἐποχὴ. Ὁ οὐρανὸς εἶχε γένει τὸ τρίτο της βασίλειο, δι κυριευμένον μὲ τὸ μόχθο τιτανικῶν βράχων παρὰ μὲ τὸν κεραυνὸ τὸ σκλαβωμένο.

Κι' ὁ οὐρανὸς ἔξουσε σὰν τὸ πλήθος, σὰν αὐτὸ μεθυμένον ἀπὸ θάμασμα καὶ χαρὰ, ἀπὸ περηφάνεια καὶ τρόμο, ἀπὸ βία καὶ ἀπειρωσύνῃ. Ἔβλεπε ἕνας ἀπὸ κείνους τοὺς ὑπέροχους τῆς Ἰταλίας οὐρανοῦς ποὺ ξαναεώνουν σὲ μίαν ὥραν τὶς ἐπιτόχρονες παραμορφώσεις τῶν τεχνιτῶν τὶς ἐργασμένες στὶς καμάρες τῶν παλατιῶν καὶ στοὺς τροῦλλους τῶν ναῶν, δημιουργοῦν καὶ καταστρέφουν ὅλες τὶς εἰκόνας τοῦ μεγαλείου, φιλιώνουν τὴν ἀσημένια ἡδονικότητα τοῦ Βερωνέζι καὶ τὴν πετρωτὴ τρομερότητα τοῦ Μπουοναρρότου. Τὰ σύννεφα εἶταν ἀρχιτεκτονικὴ καὶ φύτρα, ὕλη πλασμένη ἀπὸ τὸν ἐρημγλύφο καὶ τὸν κεραμῆ, ἱεραρχία ἀγγέλων, γενεὰ τεράτων, λουλουδιῶν παρὰδεισος. Ἀνάβρυναν ἀπ' τὰ βουνά, ἰσιώνονταν μὲ τοὺς λόφους, κουρελιάζονταν ψηλὰ στὶς λεῖνες. Ὅμοια μὲ σίφουνες νεροῦ γαλατωμένου, τρεμοσάλευαν ἀπὸ φῶς στὴν κορφή, σὺν τὶς αἰσθαντικὲς διαφάνειες τῶν θαλασσιῶν πλασμάτων, ἅμα τὶς κατέχει ἡ ἀνησυχία κάποιας νοητικῆς φωτιάς. Ὅμοια μὲ τὴν ἡραία σάρκα τῆς στιγμῆς τῆς μεταμορφώσεως ποὺ γέλασε τὸ Λαίδη τὸν τρελαμένο ἀπὸ τὸ νέκταρ, ἀχιδιώνονταν μ' ἀνέλ-

πιστον αἶμα. Ὑστερα ἔξαφνα σκεπάζονταν μὲ κηλίδες νεκρόχρωμες σὰν τὰ λέπια τὰ ξέφλουδα ἀπὸ δέρμα μολυσμένο μὲ λέπρα. Ὅμοια μὲ διάφανη λάσπη στὴν πλαστήρα τοῦ ἀγγειοπλάστη, ὅπου θὰ τὴν ἔπλαθε μ' ἀόρατα δάχτυλα, παίρνανε τὴ μορφή τῆς ὑδρίας· κ' ἕνα χερουλί γεννιῶταν ἀπ' τὸ πλευρὸ, ὑπάκουο καμπυλωνόταν κολλῶντας στὰ χεῖλι, στὸ κενὸν ἔκλεινε τὸν αἰθέρα, κ' ὄλος ὁ σκόρπιος αἰθέρας τριγύρω δὲν εἶταν σὰν ἐκεῖνο τὸ λίγο. Ἄλλα παραφέροναν μ' ἄλλες μορφές, ἄλλα πλάσματα, ἄλλες ἱστορίες, ἄλλες τέχνες. Ὁ κόσμος τῶν μύθων καὶ τῶν ὀνειρῶν ξαναγέμιζε τὸ βαδύλωμα τοῦρανοῦ, καλεσμένος τοῦ νέου ὀνειροῦ καὶ τοῦ νέου μύθου.

Τότε φάνηκε ἔν' ἀπ' τὰ μεγάλα δαιδάλεια πουλιὰ νὰ γέρονη πρὸς τὴ γῆ, νάνασκειῶνεται, νὰ δείχνη μπάντα, στὴ χαμηλὴ του βόλτα νὰ σκοντάφτη στὸ ἔδαφος, νὰ μένη ἀκίνητο ἀπάνω στὴ σπασμένη φτερούγα μὲ ὑψωμένη τὴν ἀγγιχτὴ φτερούγα δίχως τὸ χτυποκάροδι τῆς ἀγωνίας, ἀψυχο λείψανο ἀπὸ βεργούλες καὶ καννάβι, βρώμικο ἀπὸ λάδι μαῦρο. Ὁ ἄνθρωπος πήδηξε ἀπὸ τὰ συντρίμια, τρέκλισε, κύτταξε τὸ αἱματωμένο χέρι του, καὶ χαμογέλασε.

Τότε φάνηκε ἔν' ἄλλο φτερόμενο, σὰν ἐκεῖνα τὰ νυκτερόβια τὰ σαρκοφάγα ποὺ καταθαμπωμένα ἀπὸ τὸν ἥλιο βαροῦν ἀπάνω στὸ ἐμπόδιο

ΕΜΠΡΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ
"Εκθ. Συνδ. Συντακτών
ΘΑΛ. ΦΑΔΡΑ ΚΑΡΑΒΙΑ
Φωτ. Σανθοπούλου

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ
"Εκθ. Συνδ. Συντακτών

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ
Φωτ. Σανθοπούλου

καὶ λιγοθυμοῦν, νὰ σήκνεται ἀπάνω στὸ καγκελλόφραγμα, νὰ τὸ γκρεμίζει σὲ μεγάλο διάστημα μέσα σὲ ἄγρια ξεφωνητιά, νάνασκειῶνεται μὲ ὅλα τὰ παντιὰ σκιωμένα, ὅλα τὰ νεῦρα κοιμένα, ὅλα τὰ σκελετὰ σπασμένα, σιωπηλὸ ὕστερ' ἀπὸ τὸν ὄλεθρο σ' ἕναν κύκλο φρίκης, βουβὸ ρημαδί' ἀπάνω στὴν καρδιά του τὴν ἀπὸ μέταλλο θερμὸ ἀκόμα καὶ ἀχνιστό. Τὸ πλήθος σαστισμένο καὶ ἀχόρταγο ὁσμίστηκε τὸ πτώμα, ὅπου δὲ φαινόταν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο παρὰ οἱ γάμπες πιασμένες στὰ συρματόσκοινα τὰ κουβριασμένα. Τὸν ἔβγαλαν ὅμως ἀπὸ τὸ μέρδεμα, τὸν ξέθαψαν, τὸν ξανάστησαν ὀρθό. Κατακίτρινος κλονίστηκε, ξαναδιπλώθηκε, κολόβωσε μὲσ' στὰ δόντια του τὸ μούγγρισμα τοῦ σπασμοῦ, κάτω ἀπὸ τὰ δάχτυλα ποὺ τὸν ψηλαφοῦσαν. Εἶχε τὸ μερὶ του λυῶμα. Ἄνδ' στρατιῶτες τὸν πῆραν ἄλλου, ἀπάνω σ' ἕνα τραπέζι ἀπὸ τὰ πεσμένα μὲ τὴ σύγκρουση, ἀνάσκαλο μὲ τὰ μάτια πρὸς τὰ σύννεφα. Ἡ σιὰ ἑνὸς νικηφόρου ἀεροτάξιδου πέρασε ἀπάνω στὸν ἀπελιπώτο του.

Τότε φάνηκε ἔξαφνα νὰ πιάνη σ' ἄλλες φτε-

ροῦγες ἡ ἀχρωμὴ φωτιά, ποὺ δὲ φαινόταν τὴν ἡμέρα παρὰ μὲ τὸ γλήγορο μαύρισμα καὶ ξέφτισμα τοῦ παντιοῦ ἀπ' τὰ σκαριά τὰ δροῦνα καὶ φράξινα ποὺ τριζοβολοῦσαν κ' ὅλα σὰν κληματοῖδες. Φλογόδερε μὲ τὴν ταχύτητα ἡ πυρκαϊά, ὅπου ξεσποῦσαν οἱ φλόγες ἀπὸ τὶς μισανοιγμένες δικλίδες. Σὰ μεγάλο ριχτάρι τυλιγμένο μὲ κουρέλια βοητημένα σὲ λάδι ἐμπροστικὸ, πιναγμένο ἀπὸ τὴν κόρδα τῆς βαλίστρας, τὸ σύννεργο ἔκρουσε τὴ γῆ μὲ τόσην ὀρμὴν, ὥστε χάθηκε μέσα. Ἔσκασε μὲ τὴ σύγκρουση ἡ στέρα πλημμυρίζοντας τὸ σπασμένο σκέλεθρο καὶ τὸν ἄνθρωπο τὸ ζωντανό. Τὸ σκαφίδι ἀνάβε σὰ μπουρλότιο. Στὴν οὐρὰ τὴν ὅμοια μὲ τῆς σαίττας τῆς χαραγῆ, δροθωμένες οἱ τιμονιέρες τριζοβολοῦσαν.

Καὶ τότε φάνηκε ὁ ζωντανὸς ἄνθρωπος περιτυλιγμένος ἀπὸ τὴν ἀχρωμὴ φωτιά νὰ κυλιέται χάμου στὰ καψαλισμένα χόρτα μὲ τόσον ἀγρία μανία, ὥστε τὸ κρανίον του σβάρνιζε τὸ εἰκόλοτριφτο χῶμα. Τὸ πλήθος οὐρλιάζε, μὲ σφιγμένα τὰ σπλάχνα ὄχι ἀπὸ τὸ ἔλεος πρὸς τὸν ἐτοιμόθνατο, παρ' ἀπὸ τὸ φρένιασμα τοῦ θανάσιμου

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ
"Εκθ. Συνδ. Συντακτών"

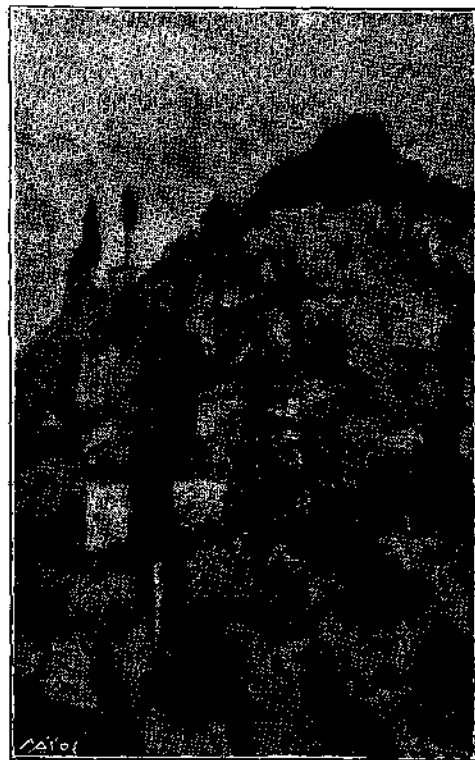
Γ. ΡΟΥΛΑΣ

παιλιμοῦ. Ἐνας ἄλλος ἄνθρωπος, πὸν πετοῦσε μέσ' στὸ σύννεφο, μ' ἓνα σκόλπο παράτολμο τοῦ τιμονιοῦ τὰ πηλὸν χαμήλωσε κατὰνακρα, σὰν τὸν ἀγιοῦπα στὴν τροφή του λίγες πηγες ἀπὸ τὴ γῆ ζυγιάστηκε ἀκολουθώντας τὸ σπάρραγμα τοῦ ἀναμμένου, πὸν στρηφογύριζε συνατάς του ἀκατανάηκτα: πρόβαλε κάπως γιὰ νὰ τὸν γνωρίσῃ τὸν κύτταξε πὸν σβημένος σταματοῦσε γλήγορος φτερούγιασε, ξαναψύθηκε στὸν ἀέρα, γαλαζώθηκε στοὺς ἥσκιους, χρυσώθηκε στὸν ἥλιο, ξαναπῆρε τὴν πορεία του. Τὸν ἔφτασε τὸ οὐρλιασμα τοῦ παραλογισμένου πλήθους.

— Τάρσης! Τάρσης!

Ὁ πνίχτης τῆς φλόγας εἶχε σηκωθῆ δροθός, μαυρισμένος, ἀχνίζοντας, λαδερός, μὲ τὰ μαλλιά τσικνωμένα, μὲ τὰ ροῦχα καρβουνιασμένα, τὰ χέρια ψημένα, ἔλεινα ζωντανός. Διακόσια μέτρα μακριά του, ἀπὸ τὸ καταστρεμμένο του σύνεργό δὲν ἔμενε παρὰ ἡ μηχανὴ κοκκινοπυρωμένη ἀνάμεσα στοὺς στραβολυγισμένους καὶ ξεκολλημένους αὐλοῦς τῆς. Κύτταξε τὰ χέρια του πὸν εἶχανε στραγγουλίσει τὴ φωτιά τὴν ἐπαναστατημένη.

Ἄπονο παραλόγιασμα φλέβισε κόκκινα τὶς χιλίες χιλιάδες καὶ χιλιάδες τὰ μάτια τὰ ὑψωμένα πρὸς τὸν περιστροφῆ γυλὸν οὐράνιο κύκλο. Ἡ αἰμοβόρα χαρὰ ἢ ἀμφιδεατρικὴ ξαναγένεως τῶν κούκουσεμένα περικάρδια. Ξαφνικὴ πληθώρα ζωῆς κόχλασε κάτω ἀπὸ τὸ ζῦγμα τοῦ θανάτου. Οἱ φτεροῦγες τοῦ ἀνθρώπου φάνηκαν ὄχι πιά νὰ σκίζουν τὸν ἀναίσθητὸν οὐρανὸ, παρὰ τὴν ὠκεάνια ψυχὴ τοῦ εἶδους, φουσκωμένη σὰν παλίρροια ὡς τὴ γραμμὴ τοῦ ψηλότερου πετάγματος. Τὰ σκλαβωμένα στοιχεῖα, οἱ ὑποταγμένες φυσικὲς δυνάμεις, οἱ ἀναγκασμένες θεότητες εἶταν ἔτοιμες πάντα νὰ ἐπαναστατήσουν γιὰ νὰ παραξύνουν, νὰ μηδενίσουν τὸν εὐκολόσπαστο τύραννο, σὰν τὰ θεριά ἐκεῖνα τὰ φυλακωμένα πὸν χυμοῦν ἀπάνω στὸ δαμαστὴ ἂν αὐτὸς παίξῃ μὸλις τὰ βλέφαρα ἢ μετατοπίσῃ τὴν ἀκμὴ τῆς ματιᾶς του. Ἡ πάλῃ εἶταν ἀδιάκοπη, ὁ κίνδυνος εἶταν παντοδύναμος. Ὅπως ἢ αἱματοχάρη Ὁρθία τῆς ἀρχαίας Ταυρίδας, τὸ ἄγνωστο δὲν ἔμενε καθήμενο παρὰ ὀλόρθο στὰ πόδια του ἀπάνω στὸ βωμό, θέλοντας τὶς ἀνθρώπινες θυσίες. Τὰ θύματα τολμοῦσαν καὶ τὸ κύτταξαν μ' ἄτρομες κόρες τῶν ματιῶν, ὡς τὸ σύνορο τοῦ Ζόφου. Τί εἶτανε μπροστὰ σ' αὐτὸ οἱ ἀμφιδεατρικὸι ἀγῶνες; Ὁ ἄνθρωπος δὲν πῆγαινε

Τοπὸν τῶν Αἰμυαλῶν ὅπου ἐφρονεῦθησαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη — Σκίτσο Ν. Φερρερόδη
"Εκθεσίς Συνδ. Συντακτῶν — Φωτ. Ξανθοπούλου.

πιά στὰ θεριά μέσα στὴ στενόχωρη κονίστρα, παρὰ στὶς ἀνδροφόνες μηχανῆς ἀπάνω στὶς στρατές τῆς γῆς, τῆς θάλασσας καὶ τοῦρανοῦ καὶ ὁ κατοχυρωμένος ἀντιδάχτυλος εἶταν ἀπάνω του ἀδιάκοπα. Μιά σκιὰ τραγικὴ κ' ἓνα φῶς τραγικὸ συναλλαχτὰ σκοτίζανε καὶ ἀχιδοφέγγαν τὸ διάστημα.

— Τάρσης! Τάρσης!

Ἡ Ἀρδέα τραβοῦσε τὴν πορεία τῆς, γύριζε τὸ τέρμα στὸ δεκαπέντε γῦρο τῆς. Ὁ Λατίνος εἶταν νὰ πάρῃ πίσω τὰ πρῶτά ἀπὸ τὸ Βάρβαρο. Στὸν ἐφήμερο καὶ ἀμορφον ὄχλο οἱ ῥίξες οἱ αἰώνιες τῆς φύτρας ἀνάρριξαν. Ὅλες οἱ καρδιὲς ἔγειναν φτερωτὲς νὰ στηρίξουν τὸ ἠρωϊκὸ πέταγμα. Ὅλοι οἱ λαοὶ ἀνάγυρτοι τινάζανε πρὸς τὸ παληκάρι τῶνομά του σὰν ἡχερὸ φύσημα πὸν θὰ ζώηρενε τὴν γληγοροσύνη. Τὸν πρόσταξαν νὰ νυχήσῃ.

— Τάρσης!

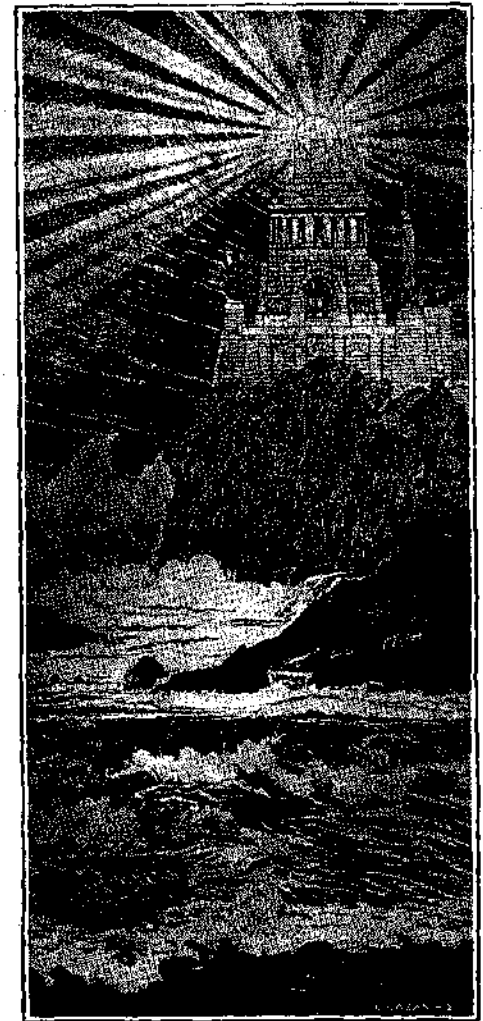
Αὐτὸς βαστοῦσε τὸ πέταγμα μὲ τὴν ὑπομονὴ του, ζώηρενε μὲ τὴ θέρημ του τὴ γληγοροσύνη. Πότε-πότε, ἀγνάντια στὸ σύννεφο ἢ στὸν αἰθέρα, ὁ πεταχτὸς κορμὸς του φανερωνόταν μπροστὰ τεντωμένος, σὰν ἀπὸ ἔμφυτο πῶς νὰ λιγνέψῃ, νὰ ξεφύγῃ τὴν ἀντίσταση τοῦ ἀέρα, νὰ ὁμοιωθῇ μὲ τὸ σχῆμα τὰδραχτιοῦ καὶ τοῦ βέλους. Καὶ τὰ μάτια τὰ πῶ μακροθώρα ἢ τὰ κάλλιο ἀρματωμένα ξάνοιγαν τὴν ἔσπεκτη κεφαλή του, ὅπου τῆς εἶχεν ἀρπάξει ὁ ἀνεμὸς τὴν κουκούλλα ξάνοιγαν τὸ μακρουλὸ πρόσωπό του, ὅπου φαινόταν νάχνιζε ἢ πύρα τῆς προσπαθείας ὅπως μέσ' ἀπ' τὰ φτερούγια τῶν κωλίνδρων ἢ θέρημ τῆς τριβῆς, ἐκεῖνο τὸ πρόσωπο τὸ καμωμένο θαρρεῖς ἀπὸ ρευστὴ σκληρότη, τόσο πὸν ὁ ἀνεμὸς ἔστρηβε πίσω, ὄχι μόνον τὰ μαλλιά του ἀπὸ τὸ μέτωπο, ἀλλὰ καὶ ἀπ' τὸ πηγούνι ὡς τὰ μηλίγγια ὄλες τὶς ἴνες τῶν ὀλοφάνερων νεύρων.

— Τάρσης!

Αὐτὸς εἶταν τώρα πιά μόνος. Ὁ οὐρανὸς ξαναγινόταν ἐρημος. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὸ ἄλῶνι τὰ φτεράρμενα πιάνανε στεριά: κουρνιάζανε σὰν τὰποδημητικὰ τὰ κουρασμένα, πέφτανε μὲ τὸ πλενρὸ ἢ κατακέφαλα σὰ γεράκια λαβωμένα. Ἐνα χρυσόξανθο φῶς, ἢ μακρινὴ λάμψη ἀπὸ τὰ ὄρημα σπαρτά, ἀπλωνόταν στὴν ἀκαρπὴ χέρσο. Τὸ ἔλατο τῶν σανιδιῶν τοῦ φράχτη ἔλαμπε σὰ χρυσάφι πολυγαλισμένο. Οἱ τοῖχοι τῶν μετοχιῶν, οἱ φάτσες τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐξοχικῶν ἀρχοντόσπιτων, οἱ κορφές τῶν καμπαναριῶν καὶ τῶν πύργων κέρα φλογοβολοῦσαν. Οἱ σκιές τῶν τερμάτων, τῶν δοκαριῶν, τῶν ἀντεννῶν μακραίνανε.

Εἶταν μόνος: δὲν ἔβλεπε πιά τίποτα, ἔξω ἀπὸ τὸ σιφουνιασμένο ἄστρο τῆς Ἑλικας: δὲν ἄκουε πιά τίποτα, ἔξω ἀπὸ τὸν ἰσόχρονο παλμὸ τῆς μηχανῆς, τὸ ἐφτάδιπλο συντράγουδο. — Ποῦ

εἶταν ὁ σύντροφός του; τί τοῦ εἶχε συμβῆ; ποῖα αἰτία τὸν εἶχε ἀναγκάσει νὰ κατέβῃ; — Πῆρε ταῦτ' ἐνὸς μιᾶ διακοπῆ σ' ἓναν κύλινδρο, μιὰν ἄλλη διακοπῆ σ' ἓναν ἄλλον, ὑστερα κ' ἄλλες διακοπὲς χωριστὲς κ' ἢ καρδιὰ τοῦ σφίχτηκε, τοῦ φάνῃ πῶς γενόταν λευσοαίματος σὰν νάδειαν οἱ ἀρηθρίες του στοὺς μεταλλίνους αὐλοῦς. — Ἡ τύχη τὸν πρόδωσε ἀνέλπιστα; — Ὁρτοῶρισε ἔμπρῳμα μπρὸς σ' ἓνα σαγανάκι, μανουβράρησε μ' ἄλλῃ τὴ δύναμη, περνώντας ἔυστὰ ὄσο μποροῦσε στὸ μάτι τοῦ ἀνεμῶν ἔκαμψε τὸ προτελευταῖο τέρμα παίρνοντας τὴ βόλτα λίγα δάχτυλα μακρύτερα ἀπὸ τὸ φλάμπουρο: ἀπ' ὄλη του τὴ θέληση ἔκαμ' ἓνα βέλος ἀλύγιστο, ἔκαμ' ἓνα βέλος ἀπὸ κείνα πὸν οἱ κωνηγάτορες τᾶλεγαν μονοσίδερα, ὄλο σίδερο βέργα, μύτη καὶ οὐρὰ χάραξε μὲ τὴν ψυχὴ του, ἴσα μὲ τὸ ἀλφάδι, μιὰ γραμμὴ πῶ ἴσια ἀπὸ ἐκεῖνη πὸν

ΣΚΕΛΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΦΑΡΟΥ
"Εκθεσίς Συνδ. Συντακτῶν — Φωτ. Ξανθοπούλου

τὰ συνάφια τῶν μαραγκῶν σημαδεύουν μὲ τὸ νῆμα τῆς στάφνης. Ὅταν ἡ ψυχὴ ποῦ εἶχε ξεφύγει ἀπὸ τὰ αἰσθητήρια ξανάρθε στὴν καρδιά, μπόρεσε καὶ ἀκουσε μὲ τὸ γαληνεμένο αὐτὶ τὸ ἔργο τῶν κελίνδρων ποῦ ξανάγεινε ὁμόφωνο, τὸν παλμό τους δραστήριο καὶ σωστό. Μὲ φυσικὴν ὀρμὴν, σὰν νὰ εἶταν ἐκεῖ ὁ σύντροφός του, ἀρμόνισε τὴ λαρυγγόφωνη κραυγὴ ποῦ εἶταν τὸ σημάδι τῆς χαρᾶς στὰ κοραϊστικά τους τἀλλόκοτα τοῦ τσαντηριοῦ καὶ τῆς ξενοζωῆς, τὰ δασκαλεμένα ἀπὸ τὰ δαμασμένα ζῶα καὶ ἀπὸ τὰ βαρβαρικά ἰδιώματα. Γέλασε μόνυχός του, στοχαζόμενος πῶς ἐκείνη τῇ στιγμή θὰ βλωδερνε τὸ πελώριο μῆλο τοῦ Ἀδάμ ἀπάνω καὶ κάτω στὴ γούλα τῆ στεγνὴ τοῦ Τζὼν Χόουλαντ. Τοῦ ἦρθε στὴ μνήμη τὸ παράξενο γέλιο τοῦ ὀρνιθολόγου, τοῦ φίλου τῶν ὀρνιθῶν, ὁμοίον μ' ἐκείνον τὸν κρότο σὰν ἀπὸ πέταυρα ποῦ κάνουν μὲ τὸ ράμφος τὰ λελέκια: «*Alis non tarsis*». Παραπλανήθη σὲ λογισμούς, ἀθελούς καὶ ἀσχημάτιστους, σὰν νὰ εἶχε χαμένη κάθε ἀξία τὸ γενόμενον. Ὑστερα τοῦ διαπέρασε τὸ στήθος ἡ εἰκόνα τῆς Ἰσαβέλλας: ξαναεἶδε τὸ πρόσωπο τῆς γοητείας καὶ τοῦ κινδύνου κάτω ἀπὸ τὸ πλατὺ σκιαδὶ ποῦ στόλιζε ὁ λευκὸς ἔρωδιός μὲ τὰ μακρὰ τρέμουλα πούπουλα, ξαναεἶδε τὸ παῖξιμο τῶν γονάτων στὴ φούστα τῆ σταχτεριά ποῦ μὲ τὴν τέχνη δυὸ ἀνεξήγητων πτυχῶν

Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΡΟΛΟΥ KRUMBACHER

Τὴν πρωίαν τῆς 29ης Νοεμβρίου (= 12ης Δεκεμβρίου) ἔ. ἔ. ἐτελεύτησεν ἀπροσδοκῆτως ἐν Μονάχῳ μόλις εἰσελθὼν εἰς τὸ 54ον τῆς ἡλικίας του ἔτος ὁ διάσημος ἐρευνητὴς τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ *Κάρολος Krumbacher*. Ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τοῦ ἐν Μονάχῳ Πανεπιστημίου ὑψίσταται ἐν βραχείᾳ σχετικῶς περιόδῳ χρόνου τετάρτην ταύτην σημαντικῶν ἀπώλειαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ W. v. Christ, († Φεβρουαρίου 1906 v.) τοῦ L. Traube († 19 Μαΐου 1907 v.) καὶ τοῦ A. Furtwängler († 10 Ὀκτωβρίου 1907 v.). Ἡ Βαυαρικὴ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν ἀποστερεῖται ἐνὸς τῶν ἐπιφανεστάτων αὐτῆς μελῶν καὶ γονιμιωτάτων συγγραφέων, τῶν δ' ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐκλείπει ἀκραιφνέστατος φίλος καὶ θεράπων φιλοπονώτατος. Τὴν ἐπιούσαν τοῦ θλιβεροῦ ἀγγέλματος ἐγράψαν καὶ παρ' ἡμῶν ἐν τῷ ἡμερησίῳ Τύπῳ ἱκανὰ περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ Καρόλου Krumbacher. Ἄλλ' ὑπέκρινον εἰς φιλικὴν πρόσκλησάν τῆς Διευθύνσεως τῶν «Παναθη-

μιμῶνταν δυὸ κλειστὲς φτεροῦγες. Γέμισε ἀπὸ μεθύσι κ' ἐκδύση. Ἀκόμα μιὰ μέρα ἀπαντοχῆς!

Ἀξαφνα τὸ διάστημα ἔκλεισε τὸ κέντρο τῆς δυνάμεως ξανασηματίσθη. Πάλιν ἐνοιωσε πῶς οἱ σπόνδυλοι του ἀρμάτωναν ὅλο τὸ μηχανῆμα καὶ πῶς τὸ σκαρὶ τῶν φτερῶν, ὅμοιον μὲ τὸ σωληνωτὸν ὄμοιο τοῦ πουλιοῦ, τὸ εἶχε ποτισμένο ἀέρας ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πλεμόνια του. Πάλιν τοῦ δημιουργήθη στὰ αἰσθητήριά του ἡ πλάνη πῶς δὲν εἶταν ἄνθρωπος σὲ μηχανή, παρὰ ἓνα μόνο σῶμα καὶ μιὰ μόνη ἰσορροπία. Μιὰ ἀπίστευτη πρωτοφάνεια τοῦ συντρόφευε ὅλα τὰ κινήματα. Πέταξε ἀπάνω στὴ χαρὰ του. Μιὰ ὀλόκαιρη φύτρα γέννηκε νέα καὶ ὀλόχαρη μέσα του.

— Ἀρδέα! Τάρσης!

Ξάνοιξε μετέωρον στὸ κοντάρι τῶν σινιάλων τὸ δίσκο ποῦ ἐσήμαινε τὴν νέαν του. Ἄκουσε νάνεβαίνῃ ἢ θαλασσοταραχῇ. Κύτταξε θαμποεἶδε τὸν ὄγκο τοῦ πλήθους τὸ μουντό, ὄχρὸ ἀπὸ μούτρα, ἀναφρυσιασμένο ἀπὸ χέρια. Ἄν καὶ πετοῦσε κατηφορικὰ γιὰ νὰ κάμῃ τὸ τέρμα, τοῦ φάνηκε πῶς ὑψωνόταν σὲ ζαλιστικὸ ὕψος νὰ ξεπεράσῃ μιὰν ἀσάλευτη κορφή. Ἐγειρε, πήρε βόλτα, πέρασε, σὲ μιὰ βροντῆ θριάμβου, σ' ἓνα ράντισμα κεραυνῶν, ἀσπρος καὶ ἀχνός, σπιθίζοντας ἀπὸ χαλκὸ καὶ ἀτσάλι, ἀντιλαλώντας ἀπὸ φρούμασμα, μαντατοφόρος τῆς πλατύτερης ζωῆς...

[Ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸν ὑπὸ Ν. Π.]

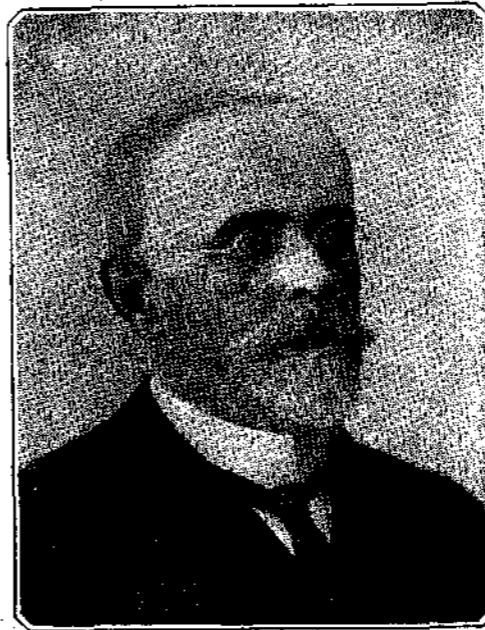
ΓΑΒΡΙΗΛ Δ' ΑΝΝΟΥΝΤΣΙΟ

ναίων», ἅτινα πολὺ ἐξετίμα ὁ τόσον προῶπως μεταλλάξας τὸν βίον σοφὸς καθηγητὴς, ἀσμένως χαράσσω τὰς γραμμὰς ταύτας ὡς εὐλαβῆ χαιρετισμὸν πρὸς τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ περιελοῦς διδασκάλου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ Κάρολος Krumbacher ἐγεννήθη τῇ 11/23 Σεπτεμβρίου τοῦ 1856 ἐν τῇ πολίχνῃ Kürnberg παρὰ τὸ Kempten τῆς Βαυαρίας, ὅπου ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακὰς αὐτοῦ σπουδὰς. Ἐνῶ ἦτο ἀκόμη μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου, περιήλθεν εἰς χεῖράς του βιβλίονον πραγματευόμενον περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ περὶ τῶν Φιλελλήνων, οὗτινος ἡ ἀνάγνωσις διήγειρεν ἐν αὐτῷ τὸν πρῶτον ἔρωτα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Μεταβάς ἔπειτα εἰς Λειψίαν καὶ Μόναχον πρὸς σπουδὴν τῆς φιλολογίας ἐφρόντισε νὰ συνάψῃ φιλικὰς σχέσεις μετὰ τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Βαυαρίας Ἑλλήνων σπουδαστῶν, παρὰ τῶν ὁποίων

βοηθούμενος ἐμαθε ταχέως τὴν νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου ἀποφοίτησίν του ἐν ἔτει 1879 διορίσθη διδάσκαλος ἐν τῷ τοῦ Λουδοβίκου Γυμνασίῳ ἐν Μονάχῳ, τῷ δὲ 1880 ἐδημοσίευσεν τὴν πρώτην νεοελληνικὴν μελέτην του, ἣτις ἦτο κριτικὴ τῆς ὑπὸ Κ. Φοῦ ἐκδοθείσης «Φθογγολογίας τῆς δημώδους Ἑλληνικῆς γλώσσης». Τῷ 1883 ἐξέδωκε λατινιστὶ τὴν ἐναίσιμον ἐπὶ διδασκαλίᾳ διατριβὴν του περὶ τῶν Ἑλληνολατινικῶν διαλόγων τοῦ Ψευδοδοσιθέου. Ἐν ἔτος βραδύτερον ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς μέσης καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου ἐπὶ τῇ βάσει διατριβῆς του ἐπιγραφομένης: *Συμβολαὶ πρὸς*

ΚΑΡΟΛΟΣ KRUMBACHER

συγγραφὴν ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 1884 ἐπεχείρησε μακρὸν ταξείδιον ἀνὰ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας πρὸς τελοτέραν μελέτην τῆς γλώσσης καὶ ἱστορίας, τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων καὶ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος τῶν Ἑλλήνων, ἐπισκεφθεὶς οὐ μόνον τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἀλλὰ καὶ μέγα μέρος τῆς ὑποδούλου, τουτέστι τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Διατρίψας δ' ἐπὶ ἓν καὶ ἡμιον περίπου ἔτος ἐνταῦθα καὶ ἐπανακάμψας ἔπειτα εἰς τὴν πατρίδα του γῆν ἐδημοσίευσεν τῷ 1886 τὰς ἐντυπώσεις του ἐν περισπουδάστω βιβλίῳ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Ἑλληνικὸν ταξείδιον (Griechische Reise, Berlin 1886). Μετὰ ταῦτα διδάσκαλος ἐν τῷ Γυμνασίῳ καὶ ὡς ὑφηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐδημοσίευσεν συγχρόνως διαφόρους ἐπιστημονικὰς μελέτας μέχρι τοῦ 1888.

ΤΟ ΜΕΓΑ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ KRUMBACHER

Ἄλλὰ τὸ μέγα καὶ σπουδαιότατον σύγγραμμα, ὃπερ «ἐδημοσίευσεν ἐποχὴν» κατὰ τὴν γερμανικὴν ἔκφρασιν (epochmachendes Werk) καὶ προσεπόρισεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Krumbacher μεγίστην ἀγλὴν καὶ δόξαν ἀθάνατον, εἶναι ἡ ἐν ἔτει 1891 ἐκδοθεῖσα *Βυζαντικὴ γραμματολογία* του¹. Νέα ὄντως ἐποχὴ διὰ τὰς βυζαντινὰς σπουδὰς καθιεροῦται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ βιβλίου τούτου. Διότι μέχρι τοῦ ἔτους 1891 εἶχον μὲν ἀσχοληθῆ μονομερῶς ἐκάστοτε πολλοὶ λόγιοι, καὶ ἄλλοδαποὶ καὶ ἡμέτεροι, περὶ σημεῖα ὠρισμένα τοῦ πνευματικοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν αὐτῶν εἰς διαφόρους μονογραφίας δημοσιεύσει, ἔλειπεν ὁμως ἀπ' αὐτῶν ἡ συστηματικὴ ἔρευνα τῶν πηγῶν καὶ ἦσαν τὸ πλείστον ἐργασίαι ἀμέθοδοι καὶ ἀσυνάρτητοι καὶ ἀσχετοὶ πρὸς ἀλλήλας, ἀδυνατούσαι ὡς ἐκ τῶν οὐσιωδῶν τούτων ἐλλείψεων νὰ παράσχωσι σαφῆ τινα καὶ πιστὴν εἰκόνα τῆς μεγαλοπρεποῦς τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκρατορίας, τῆς ὁποίας ὁ χιλιετὴς βίος παρὰ τὰς ἐλλείψεις τῶν τότε χρόνων παρουσιάζει πολιτικὸν ἄξιον θαυμασμοῦ. Ὅθεν ἐξηκολούθει νὰ εἶναι αὕτη terra incognita διὰ τοὺς πλείστους τῶν λογίων τοῦ παρελθόντος, τὸ δὲ περιδοξὸν ὄνομα τοῦ Βυζαντινοῦ εἶχε καταπέσει εἰς τὴν ἐσχάτην περιφρόνησιν, ὥστε νὰ γίνεται αὐτοῦ χρῆσις μόνον πρὸς χαρακτηρισμὸν παντός, ὅτι ταπεινὸν καὶ εὐτελεῆ καὶ ἀνάξιον λόγου.

Ἄλλ' ὁ Krumbacher ἀποφασίσας ν' ἀφιερῶσιν πάσας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις εἰς τὴν μελέτην καὶ ἐξερεύνησιν τῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας καὶ παντός ὅ,τι σχετίζεται πρὸς τὸν πνευματικόν, θρησκευτικόν, καλλιτεχνικόν, κοινωνικόν καὶ πολιτικόν βίον τοῦ Βυζαντινοῦ καὶ ἐργασθεὶς ἐπὶ ἔτη μακρὰ μετὰ τῆς παρομιώδους ἐκείνης γερμανικῆς φιλοπονίας μὲν καὶ ἐπιμονῆς καὶ ἀντοχῆς, ἐπιστημονικῆς δὲ μεθοδικότητος ἀπαραμιλλοῦ, κατεσκεύασε τὸ μέγα καὶ περιλάμπρον τοῦτο πνευματικὸν οἰκοδόμημα, δι' οὗ ἐξετάζων κριτικῶς καὶ μεθοδικῶς πάντα τὰ ἐκδοθέντα καὶ ἀνέκδοτα πνευματικὰ προϊόντα τῶν βυζαντινῶν χρόνων καὶ ὑποδεικνύων τὴν ὁδόν, ἣν ὀφείλουσι νὰ βαδίσωσιν ἐν ταῖς μελέταις αὐτῶν οἱ νεώτεροι ἐρευνηταί, ἐδημοσίευσεν ἰδίαν αὐτοτελεῆ ἐπιστήμην καὶ ἐγένετο ἐπαξίως καθηγητὴς ταύτης ἰδρυθείσης χάριν αὐτοῦ εἰδικῆς ἑδρας διὰ τὴν μέσην καὶ νεωτέραν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν

¹ Geschichte der byzantinischen Literatur. München 1891. Σελίδες XII, 495 80v. — Β' ἐκδοσις τῆς συνεργασίας τῶν A. Ehrhard καὶ H. Gelzer München 1897. Σελίδες XX, 1193 80v. — Ἐν Ἑλληνικῇ μεταφράσει ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου. 3 τόμοι. Ἐν Ἀθήναις 1897-1900. Σελίδες III, 828+770+832. 80v (Βιβλιοθήκη Μαρασλή).

ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου, ἐκτάκτου μὲν τῷ 1892, τακτικῆς δὲ τῷ 1897.

ΤΟ "ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ,"
ΚΑΙ ΤΟ "ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΟΝ ΑΡΧΕΙΟΝ,"

Χάριν τῆς ὀριστικῆς ἐμπεδώσεως τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν καὶ τῆς διηγενοῦς περὶ ταύτας ἐρεῦνης καὶ προόδου τῆς νέας αὐτοτελοῦς ἐπιστήμης ἴδρυσεν ὁ Krumbacher τῷ 1892 ἴδιον ὄργανον, τὸ «Βυζαντικὸν Περιοδικόν» (Byzantinische Zeitschrift), δι' οὗ συναγαγὼν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τὰς ἐργασίας πάντων τῶν περὶ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ τέχνην τοῦ μεσαιῶνος ἀσχολουμένων κατέστησε τὸ Μονάχον κυριωτάτην ἐστίαν καὶ διεθνῆς κέντρον τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν. Ἐν αὐτῷ δημοσιεύονται πραγματεῖαι εἰς γερμανικὴν, ἑλληνικὴν, γαλλικὴν, ἀγγλικὴν καὶ ἰταλικὴν γλῶσσαν, ἐξεδόθησαν δὲ μέχρι τοῦδε τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς δέκα καὶ ὀκτὼ πλήρεις τόμοι. Τῶν δώδεκα πρώτων τόμων ἐφιλοπόνησεν ὁ φίλος συσπουδαστὴς μου ἐν Μονάχῳ, διδάκτωρ τῆς φιλολογίας Παῦλος Μαργ ἀναλυτικώτατον ἐπιστημονικὸν Γενικὸν Πίνακα¹, δι' οὗ εὐρίσκει τις ἐν ἀναρεῖ πᾶν δημοσίωμα, πρόσωπον ἢ πρᾶγμα περιεχόμενον ἐν οἰσδήποτε τῶν τόμων τούτων τοῦ Βυζαντιτικοῦ Περιοδικοῦ. Τὸ πρόγραμμα τῆς λειτουργίας τοῦ Περιοδικοῦ καθώρισεν ὁ Krumbacher ἐν τῷ ἀριστοτεχνικῷ αὐτοῦ προλόγῳ². Ἡ ὕλη τοῦ Περιοδικοῦ διαίρεται εἰς τρία μέρη, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον περιλαμβάνει τὰ πρωτότυπα ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματα, τὸ δεύτερον τὰς ἐκτενέστερας βιβλιοκρισίας καὶ τὸ τρίτον τὰς βιβλιογραφικὰς σημειώσεις καὶ σχετικὰς ἐπιστημονικὰς ἀγγελίας. Πλὴν τοῦ προλόγου καὶ τινῶν ἀρθρῶν προέρχεται ἐκ τῆς γραφίδος τοῦ Krumbacher καὶ μέγα μέρος τῆς βιβλιογραφίας. Πολύτιμον συνεργασίαν ἐν τῇ διεύθυνσει τοῦ περιοδικοῦ, τῇ συντάξει τῆς βιβλιογραφίας ὡς καὶ ἐν παντὶ ἄλλῳ δημοσίωμάτι τοῦ Krumbacher κατὰ τὰ τελευταῖα ἴδια ἔτη παρεῖχεν αὐτῷ ὁ Μαργ. Ὅθεν ἀπὸ τοῦ 17^{ου} τόμου (1908) φέρεται ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ Krumbacher ὡς συνεκδότης καὶ ὁ Μαργ. Οὗτος λοιπὸν εἶναι προφανῶς ὁ ἐνδεδειγμένος νέος διευθυντὴς τοῦ Περιοδικοῦ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου αὐτοῦ ἴδρυτοῦ.

Ὡς συμπλήρωμα τοῦ Βυζ. Περιοδικοῦ ἴδρυσεν ὁ Krumbacher ἐν ἔτει 1898 καὶ τὸ «Βυζαντικὸν Ἀρχεῖον», ἵνα δημοσιεύονται ἐν αὐτῷ ἐκτενέστεραι αὐτοτελεῖς μονογραφίαι. Μέχρι τοῦδε ἐξεδόθησαν τρία τεύχη. Α'. τῷ 1898 Κ.

Dieterich, Ἐρευναὶ περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου μέχρι τοῦ 10^{ου} μ. Χ. αἰῶνος. — Β' τῷ 1899 Jos. Strzygowski, Αἰετικόνες τοῦ Ἑλληνικοῦ Φυσιολόγου, Κοσμά τοῦ Ἰνδοκλυέστορος καὶ τῆς Ὀκτατεύχου. — Καὶ Γ' τῷ 1903 V. Gardthausen, Συλλογαὶ καὶ κατάλογοι ἑλληνικῶν χειρογράφων.

ΤΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ
ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Ἀπαραίτητος ἦτο ἡ ἴδρυσις τοῦ Φροντιστηρίου τούτου πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀπὸ καθέδρας παραδόσεων καὶ πρὸς πρακτικὰν ἐπιστημονικὴν ἐξάσκησιν τῶν σπουδαστῶν. Ὅτι δὲ μετὰ τὴν ἄρσιν τῶν παρομαρτούντων ἐμποδίων ἐτελοῦντο πανηγυρικῶς τῇ 21^ῃ Ἰανουαρίου 1899 ἐν ἰδίᾳ αἴθουσῃ τὰ ἐγκαίρια αὐτοῦ, καθ' ἣ ἠτύχησε νὰ παραστῇ καὶ ὁ γράφων ταῦτα, ἀπήγγειλεν ὁ Krumbacher περὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ φροντιστηρίου ὀξιομνημόνευτον λόγον, εἰπὼν πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅτι ἐπετεύχθη ὁ καταρτισμὸς εἰδικῆς βιβλιοθήκης διὰ τὸ νέον τοῦτο ἴδρυμα τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν. Τὴν σπουδαιότεραν ὑλικὴν ἀρωγὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον παρέσχον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ἡ ἐν Τεργέστη Ἑλληνικὴ Κοινότης διὰ τῶν προσόδων τοῦ Οἰκονομείου κληροδοτήματος, προσετέθησαν δὲ καὶ τινες ἐλάσσονες συνδρομαὶ ἰδιωτῶν ἐκ Μονάχου. Ἡ ἀριστούστατος τοῦ Φροντιστηρίου βιβλιοθήκη πλουτιζομένη σὺν τῷ χρόνῳ δι' ἐπιτυχοῦς ἀγοράς κατόπιν αὐστηρᾶς ἐκλογῆς τῶν ἀπαραίτητων βιβλίων κατέστη χρησιμωτάτη διὰ τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὰς βυζαντινὰς σπουδὰς καὶ παρέχει ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς πάντα τὰ μέλη τοῦ Φροντιστηρίου, ἅτινα ἔχουσιν ἐλευθέραν εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτοῦ εἴσοδον καθ' ὁριωμένην ὥραν τῆς ἡμέρας. Τὰ μέλη ὄντα κατ' ἀρχὰς 15 ἠξήθησαν βαθμηδὸν εἰς 30 περίπου, ὑπήρξαν δ' ἐπανειλημμένως μετὰ αὐτῶν καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ ὁραίου φύλου. Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν φυσικῶ τῶ λόγῳ κατεῖχον τὴν πρώτην θέσιν οἱ ἐκ Γερμανίας καταγόμενοι. Οἱ δὲ λοιποὶ προήρχοντο ἐκ τῶν ἐξῆς ἐν συνόλῳ χωρῶν: Ἑλλάδος, Σερβίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Ρωσίας καὶ Φιλανδίας, Αὐστρίας καὶ Αὐστριακῆς Πολωνίας, Οὐγγαρίας, Σουηδίας, Βελγίου, Ὀλλανδίας, Γαλλίας, Ἰταλίας, Ἑλβετίας καὶ Ἀμερικῆς.

Μετὰ τὴν πρόσφατον οἰκοδομὴν τῆς νέας μεγάλης πτέρυγος ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὴν ὁδὸν Ἀμαλίας παρεχωρήθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὸ Βυζαντικὸν Φροντιστήριον νέα αἴθουσα εὐρηχωρότερα καὶ φωτεινότερα τῆς πρώτης. Εἰκόνα τοῦ ἑσωτερικοῦ τῆς νέας τοῦ Φροντιστηρίου αἴθουσας, ἐν ἣ παρίσταται ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ Krumbacher διδά-

Ο ΚRUMBACHER ΔΙΔΑΣΚΩΝ ΕΝ Τῷ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙῳ ΤΟΥ
(Ἐκ φωτογραφίας τοῦ Δ^ρ Παύλου Μαργ κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1909.)

σκων τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτὸν σπουδαστάς, βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐνταῦθα.

Ὁ εὐγενὴς ἴδρυτής τοῦ Φροντιστηρίου ἐκληροδότησεν εἰς αὐτὸ διὰ διαθήκης τὴν σπουδαιωτάτην ἰδιωτικὴν τοῦ βιβλιοθήκη, οὕτω δὲ ἡ τοῦ Βυζαντιανοῦ Φροντιστηρίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου βιβλιοθήκη ἀποβαίνει ἀληθῶς μοναδικὴ ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποιικίαν τῶν εἰδικῶν συγγραμμάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν σπουδὴν τῆς βυζαντινῆς φιλολογίας. Διὰ τοῦτο δὲ εὐλογητὴ τὸ ὄνομα τοῦ Krumbacher εἰς τὸ διηκεῖς ὑπὸ πάντων τῶν καρπομένων τὰς ἐκ τῆς βιβλιοθήκης ταύτης μεγάλας πνευματικὰς ὠφελείας.

Ο ΚRUMBACHER ΩΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΚΟΣ

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1890 διετέλει ὁ Krumbacher τακτικὸν μέλος τοῦ φιλολογικοῦ καὶ ἱστορικοῦ τμήματος τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Ἄλλ' ὅμως ἀνακοινώσεις αὐτοῦ ἐπιστημονικαὶ ἤρχισαν νὰ δημοσιεύονται εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας ταύτης ἤδη ἀπὸ τοῦ 1883, ἔκτοτε δ' ἐν ταῖς σειραῖς τῶν δημοσιευμάτων αὐτῆς συμπεριλαμβάνονται εἴκοσι καὶ δύο ἐν ὄλῳ μεγάλα καὶ μικραὶ ἐπιστημονικαὶ πραγματεῖαι τοῦ Krumbacher. Ἐπίτιμον δὲ ἡ ἀντεπιστέλλον μέλος εἶχεν ἐκλεγῆ ὑπὸ πασῶν σχεδὸν τῶν Ἀκαδημιῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν τῆς Εὐρώπης, οἷον τῶν ἐν Παρισίῳ, Λονδίῳ,

Πειρουπόλει, Βιέννῃ, Βουδαπέστη, Βρυξέλλαις κλ.

Διὰ τῶν πολλαπλῶν διεθνῶν αὐτοῦ σχέσεων συνετέλεσεν ἀναμφιβόλως ὁ Krumbacher εἰπερ τις καὶ ἄλλος εἰς τὴν σύμψηξιν τοῦ Αειθνοῦς Συνδέσμου τῶν Ἀκαδημιῶν, οὗτινος σκοπὸς εἶναι ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἐπιχείρησις καὶ διεξαγωγή μεγάλων ἐπιστημονικῶν ἔργων διεθνούς σημασίας, ἅτινα αἱ δυνάμεις καὶ τὰ ὑλικά μέσα ἑνὸς μόνου λογίου ἢ ἑνὸς ἐπιστημονικοῦ σωματοῦ δὲν ἐξαρκουσι νὰ φέρωσιν εἰς πέρας.

Ὁ Διεθνὴς οὗτος Σύνδεσμος τῶν Ἀκαδημιῶν συνήλθεν εἰς πρώτην συνδιάσκεψιν ἐν Παρισίῳ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον τοῦ 1901, μετὰ δὲ τῶν διαφόρων ὑπὸ συζητήσιν θεμάτων κατελέγετο καὶ πρότασις τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν περὶ παρασκευῆς πρὸς δημοσίευσιν Συντάγματος τῶν ἑλληνικῶν ἐγγράφων τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων (Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters und der neueren Zeit, München 1903) ἐκδομένων καὶ ἀνεκδότων. Τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τοῦ ἔργου ὑπὸ ἱστορικὴν κυρίως ἐποψίαν εἶχε καταδείξει πρότερον ὁ Krumbacher διὰ λεπτομεροῦς μεθοδικῆς ἐκδόσεως πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς ἐν Μονάχῳ Ἀκαδημίας¹. Ἡ

¹ Generalregister zur byzantinischen Zeitschrift Band I - XII, 1892 - 1903, Leipzig 1909, σελ. IV, 592.

² Τόμ. I, σελ. 1 - 12.

¹ Πρβλ. σχετικὴν διατριβὴν μου περὶ τοῦ ζητήματος τούτου σταλείσαν ἐκ Μονάχου καὶ δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ ἐφημερίδι «Ἄσπερ» τῇ 27^ῃ Ἰουνίου 1901.

πρότασις ἐγένετο δεκτὴ καὶ ἀνετέθη εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἀκαδημιῶν Βιέννης καὶ Μονάχου Jirecek καὶ Krumbacher ἢ ἐπέτελε- σις τῶν ἀναγκαίων προκαταρκτικῶν μελετῶν καὶ ἐργασιῶν καὶ ἡ σύνταξις προσωρινῶν προ- γραμμάτων. Εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦτο προσηρ- τήθη πίναξ πάντων τῶν ἐκδεδωμένων ἐγγράφων καὶ τοῦ ἀνεκδότου ὕλικου, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἦτο δυνατόν νὰ γνωσθῆ, συνταχθεῖς ὑπὸ τοῦ ἀνω- τέρω μνημονευθέντος Παύλου Marc.

Αἱ περαιτέρω ἐργασίαι διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου ἐσταμάτησαν ἀπὸ τινος προοφρούσασαι, ὡς φαίνεται, εἰς τὸ ὕλικόν ζήτημα.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΛΥΕΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΡΥΜΒΑΧΕΡ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΙΝ ΤΟΥ ΡΩΜΑΝΟΥ

Διὰ τῆς μελέτης τῶν ἔργων τοῦ Καρδινάλιου Pitra, τοῦ ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντος Christ καὶ τοῦ W. Meyer ἐστράφη προῶμως ἡδὴ τοῦ Krumbacher ἢ προσοχὴ ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τὸν μεγα- λοφυέστατον αὐτῆς ἀντικρῶσπον, τὸν ὕμνογρά- φον Ρωμανόν, ὅστις ἀναφέρεται συνήθως μετὰ τῆς προσωνυμίας ὁ μελωδός. Ὅθεν ἀποφασίσας νὰ συλλέξῃ ἐκ πάντων τῶν ὑπαρχόντων χειρο- γράφων τὸ ὕλικόν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου νὰ προβῇ βραδύτερον εἰς πλήρη κριτικὴν τοῦ Ρω- μανοῦ ἐκδοσιν, ἐπεσκέφθη κατὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα ταξιδίον τὴν νῆσον Πάμμον καὶ ἀντέγραψεν ἐπιμελῶς τοὺς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτῆς δύο πολυτίμους τοῦ Ρωμανοῦ κώδικας. Ἐν δὲ τῶν βιβλιοθηκῶν, τὰς ὁποίας δὲν ἠδύνατο αὐτὸς νὰ ἐπισκεφθῆ, ἐφρόντιζε νὰ προ- μηθεύεται φωτογραφικὰ πανομοιότυπα¹. Κα-

¹ Τοὺς ἐν τῇ Μονῇ τοῦ ὄρους Σινᾶ εὐρισκομένους κώδικας, τοὺς περιέχοντας ὕμνους τοῦ Ρωμανοῦ, ἐφω- τογράφησα κατὰ τὴν ἐκείσε ἀποστολὴν μου ὑπὸ τῆς ἐν Μονάχῃ Ἀκαδημίας. Πρὸς τοῦτους ἐφωτογράφησα τὰ σπουδαιότερα τῶν ἐκεῖ σωζόμενων εἰσὲτι ἱστορικῶν ἐγγράφων χάριν τοῦ Corpus, περὶ οὗ ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, καὶ τινὰ ἄλλα χειρόγραφα. Τὰς φωτογρα- φίας ταύτας περὶ τὰς 200 ἐν ὅλῳ καὶ ἅπαν τὸ δι' ἀντι- γραφῆς συγκομισθὲν ὕλικόν ἀπέστειλα ἐν καιρῷ εἰς Μονάχον. Κατὰ τὴν ἐν Σινᾷ διατριβὴν μου τὸν χειμῶνα τοῦ 1904-1905 ἐφρόντισα νὰ συγκεντρώσω εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν χῆρον πάντα τὰ Ἑλληνικὰ χειρόγραφα, ἅτινα πρότερον ἦσαν διεσπαρμένα εἰς δύο χωριστὰ δωμάτια καὶ ἀνάμικτα μετὰ τῶν Ἀραβικῶν, νὰ ταξι- νομήσω καὶ ἀριθμήσω ταῦτα, ὥστε οἱ μετ' ἐμὲ ἐρευ- νηταὶ νὰ μὴ ἔχωσι πλέον δυσκολίας εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν χρονοτριβοῦντες, ἕως οὗ εὐρωσι τὰ ζητούμενα. Ὑπάρ- χει δ' ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μονῆς καὶ πρόχειρος χειρό- γραφος κατάλογος τῶν μετὰ τὸν κατάλογον τοῦ Gardthausen (1886) προστεθέντων χειρογράφων κωδικῶν.

² Ἄλλ' ὁ Ρῶσος λόγιος Benesovic ἐπισκεφθεὶς πρὸ τινος τὴν Μονὴν τοῦ Σινᾶ καὶ εὐρών τὰ πάντα ἐν τάξει, ἀνεκοίνωσεν ἔπειτα δημοσίᾳ, ὅτι αὐτὸς ἀνεκάλυ- ψεν (!) 926 χειρόγραφα μὴ ἀναφερόμενα ὑπὸ τοῦ Gardthausen, ἅτινα οὐδεὶς ἄλλος λόγιος πρὸ αὐτοῦ

τορθώσας οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ νὰ συγκεντρώσῃ τ' αὐθεντικά κείμενα τῶν ὕμνων τοῦ Ρωμανοῦ ἐκ πάντων τῶν σωζόμενων ἐν ταῖς γνωσταῖς βιβλιοθήκαις χειρογράφων, προέβη ἀκολουθῶν εἰς τὴν κριτικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν κειμένων τούτων, τῆς ὁποίας σιγνῶτατα καθίστα κοινω- νους τοὺς μαθητὰς του ἐν τῷ Φροντιστηρίῳ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξετέλει ἐκάστης στροφῆς τὴν μετρικὴν ἀνάλυσιν, ἣτις ἐχρησίμευεν ὡς βάσις τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ κειμένου, ἔπειτα ἠρμήνευεν αὐτὸ καὶ ἐξήταζε πλεῖστα ὅσα συναφῆ ζητήματα ἐσωτερικὰ τε καὶ ἐξωτερικὰ. Τὰ πορί- σματα τῶν προκαταρκτικῶν τούτων ἐργασιῶν ἐδημοσίευσεν ἀλληλοδιαδόχως εἰς πέντε πραγμα- τείας μετὰ προηγουμένην ἀνακοίνωσιν αὐτῶν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν. Ἐν ταῖς πραγματείας ταύ- ταις ἐκδίδονται δοκιμαστικῶς 13 ἐν ὅλῳ ὕμνοι τοῦ Ρωμανοῦ. (Ὁ Pitra ἐξέδωκεν ἐν ὅλῳ τριάκοντα καὶ δύο, ἄλλ' ἡ ἐκδοσις τούτων εἶναι πολλαχῶς πλημμελής). Ἀπαντες δ' οἱ σωζόμενοι τοῦ Ρωμα- νοῦ ὕμνοι ἀνέρχονται εἰς ὀγδοήκοντα. Ὑπέροχος εἶναι ὁ ὕμνος αὐτοῦ εἰς τὴν Χριστοῦ Γέννησιν, ὅστις ἀρχεται διὰ τοῦ περιφήμου κοντακίου:

*Ἡ Παρθένος σήμερον
τὸν ὑπερούσιον τίκει
καὶ ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον
τῷ ἀπροσίτῳ προσάγει κτλ.*

Ὁ Pitra ὀνομάζει τὸν Ρωμανὸν κορυφαῖον τῶν παλαιῶν μελωδῶν (veterum melodorum princeps). Ὁ Γάλλος Bouvy ἀποκαλεῖ αὐτὸν Πίνδαρον τῆς ὀρθομικῆς ποιήσεως καὶ ὁ Krumbacher χαρακτηρίζει αὐτὸν ὡς τὸν μέγιστον ποιητὴν τῶν βυζαντινῶν χρόνων, λέγει δὲ ὅτι ἴσως ἐν τῷ μέλλοντι θέλει θεωρηθῆ ὁ Ρωμανὸς ὡς ὁ μέγιστος ἐκκλησιαστικὸς ποιητὴς τοῦ κόσμου, (ἀφοῦ βεβαίως συντελεσθῆ πρότερον ἢ πλήρης κριτικὴ ἐκδοσις ἀπάντων τῶν σωζο- μένων αὐτοῦ ὕμνων).

Ἀνακοινῶν τὴν νεωτάτην τῶν πραγματειῶν αὐτοῦ περὶ τοῦ Ρωμανοῦ, τὴν ἐπιγραφομένην Σύμμικτα (Miscellen zu Romanos) καὶ ἐκδο- θεῖσαν τῷ 1907, εἰς τὴν Ἀκαδημίαν παρατηρεῖ ὁ Krumbacher, ὅτι πρὸ τῆς ὀριστικῆς ἐκδό- σεως τοῦ Ρωμανοῦ, τῆς ἀπὸ 21 ἐτῶν προετοι- μαζομένης, ἔπρεπε νὰ λυθῶσι πολλὰ σπουδαῖα ζητήματα, πολλὰ τῶν ὁποίων ἐπραγματεύθη εἰς προηγούμενα τῆς Ἀκαδημίας δημοσιεύματα. Ἀφοῦ δ' ἐξετάζει εἰς τὰ Σύμμικτα τὰ τελευταῖα τοιαῦτα ζητήματα, συνάγεται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ πᾶσα ἐργασία ἦτο πλέον ἐτοιμὴ σχεδὸν πρὸς ἐκδοσιν καὶ ἐπομένως ὁ πρόωρος τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ θάνατος δὲν θὰ ματαιώσῃ τοὺς καρ- πούς 25ετῶν ὡς ἔγγιστα πνευματικῶν κόπων.

εἶδε! Περὶ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Σινᾶ καὶ τῶν μετὰ τὸν Gardthausen χειρογράφων αὐτῆς θὰ γράψω προσεχῶς ἐν ἐκτάσει.

ἈΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΚΡΥΜΒΑΧΕΡ

Καὶ τὰ μὲν ἀνωτέρω μνημονευθέντα εἶναι τὰ κυριώτερα ἔργα τοῦ Krumbacher, ἔχομεν ὁμως πλὴν αὐτῶν καὶ πλεῖστα ἄλλα δημοσιεύ- ματα, ἅτινα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταλεχθῶσι πάντα ἐνταῦθα. Ἄλλα τριῶν τουλάχιστον ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ γίνῃ μνεία.

Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς σπανίας δεξιότητος καὶ τοῦ ἐν μεγίστῳ βαθμῷ συστηματικοῦ καὶ ὄργα- νωτικοῦ αὐτοῦ πνεύματος ἀρκεῖ νὰ λεχθῆ, ὅτι συνέγραψε καὶ πραγματείας περὶ τῆς Φωτογρα- φίας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν θεωρητικῶν ἐπιστη- μῶν (Die Photographie im Dienste der Geisteswissenschaften, 1906), ἐν ἣ ἐξετάζων τὰ διάφορα φωτογραφικὰ συστήματα ἐν πάσῃ ἀκριβεῖα καὶ λεπτομερείᾳ μέχρι καὶ τῶν τεχνι- κῶν ὄρων καὶ τῶν μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν καὶ παραθέτων συγκριτικῶν πίνακας τῶν δια- φέρων συστημάτων ἀποφαίνεται περὶ τοῦ κα- ταλληλοτέρου ἐξ αὐτῶν καὶ τῆς ὀρθῆς μεθόδου πρὸς φωτογράφησιν χειρογράφων, ἐγγράφων, παλιμψήστων κτλ.

Ἐν τῷ πολυτόμῳ συγγράμματι περὶ τοῦ Συγχρόνου Πολιτισμοῦ (Die Kultur der Ge-

genwart), τῷ ἐκιδιδόμενῳ ὑπὸ τοῦ Hinneberg τῇ συνεργασίᾳ πολλῶν ἐπιφανῶν λογίων, ἐδημο- σίευσεν καὶ ὁ Krumbacher (ἐν τῷ Α' μέρει, τμήμ. 7ῳ) ἐπιτομὸν Ἑλληνικῆν γραμματολογίαν τοῦ μεσαιωνοῦ χάριν τῶν πολλῶν.

Τέλος ἐξέδωκε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὰς Δαϊκὰς διατριβὰς τὸν (Populäre Aufsätze). Ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ συνεκέντρωσεν εἰς ἓνα τόμον 24 ἐν ὅλῳ συντόμους μελέτας κατὰ διαφόρους και- ρούς δημοσιευθείσας. ***

Ἡ ἐπὶ τρεῖς δεκαετηρίδας καὶ πλέον ἀδιά- λειπτος πνευματικὴ ἐργασία τοῦ Krumbacher, ἣτις τόσον ἀφθόνη καὶ ἀγλαὸς παρήγαγε καρπούς, εἶχε καταβάλλει δυστυχῶς τὸν ὄργανι- σμόν του προῶρος καὶ τὴν κόμην αὐτοῦ τελειῶς λευκάνει. Εἰς ἐπιμέτρον εἶχε προσβληθῆ πρό- τινων ἐτῶν ὑπὸ ζαχαρώδους διαβήτου. Τῇ 28 Νοεμβρίου (11 Δεκεμβρίου) ἔπαθεν ἀποπληξίαν καὶ περὶ τὴν χαραυγὴν τῆς ἐπιούσης ἀνεπαύθη.

Πάντες οἱ γνωρίσαντες ἐκ τοῦ συνέγγυς τὸν Κάρολον Krumbacher, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐπι- στήμονες οἱ ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ ὠφεληθέντες καὶ τιμῶντες τὴν μνήμην αὐτοῦ, θλίβονται εὐλο- γητικῶς ἐπὶ τῷ προῶρῳ αὐτοῦ θανάτῳ.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Π. ΒΟΛΙΑΗΣ

Μ Α Β Υ Σ Σ Ο Σ *

Γ

Ἐπὶ ἀδένδρου πλατείας τοῦ δάσους, ὅπου ἦτο Ἐφωτεινότερα, ἐκάθητο πλησίον κενωθεῖσης φιάλης τρεῖς ἄνδρες καὶ σιωπῶντες ἐθεώρουν προκλητικῶς τοὺς προσερχομένους. Ὁ ἓνας ξυ- ρισμένος σὺν ἠθοποιὸς ἐκάγχασεν καὶ ἐσύριξε μὲ τρόπον ὡς νὰ ἐσήμαινε:

— Μωρέ!...

Ἡ καρδιά τοῦ Νιεμοβέτσκη συνεταράχθη καὶ ἐπάγασεν, ἀλλὰ ὡς νὰ ὠθεῖτο ὀπισθεν ἐπροχώ- ρησεν εὐθέως πρὸς τοὺς καθημένους, πλησίον τῶν ὁποίων ἔπερνούσε τὸ μονοπάτι. Ἐκεῖνοι ἐπερίμεναν καὶ τρία ζεύγη ὀφθαλμῶν ἐμαύρι- ζαν ἀκίνητα καὶ φοβερά. Καὶ συγκεχυμένως, ἐπιθυμῶν νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τοὺς σκοτει- νούς καὶ ρακενδύτας τούτους ἀνθρώπους, ἡ σιωπὴ τῶν ὁποίων ἐξέφραζε ἀπειλήν, νὰ τοὺς φανερώσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην του καὶ νὰ προκα- λέσῃ τὴν συμπάθειάν των — τοὺς ἠρώτησε:

— Ἀπὸ ποῦ θὰ περάσωμεν εἰς τὴν πόλιν; Ἄπ' ἐδῶ;

Αὐτοὶ ὁμως δὲν ἀπεκρίθησαν. Ὁ ξυρισμένος ἐσύριξε κατὰ τι, ἀόριστον καὶ ἐμπαικτικόν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι δύο εἰσιῶπων καὶ ἐκάτταζαν μὲ μίαν

βαρεῖαν, ἀπαισίαν ἐταστικότητα. Ἦσαν μεθυ- σμένοι, ὄργιλοι καὶ ἠθελαν ἔρωτα καὶ κατα- στροφήν. Ὁ κοκκινομάγουλος, λιγωμένος, ἐπρο- σηκώθη εἰς τοὺς ἀγκῶνάς του, ἔπειτα νοηλῶς ὡσάν ἀρκούδα, ἐστηρίχθη εἰς τὰς χεῖρας του καὶ ἐσηκώθη βαρέως ἀναστενάξας. Οἱ σύντρο- φοὶ του τὸν ἐκάτταζαν πρὸς σιγμὴν καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ὡς πρότερον ἐταστικότητα προσήλωσαν τὰ βλέματά των ἐπὶ τῆς Ζήνας.

— Φοβοῦμαι, — μὲ μόνον τὰ χεῖλη εἶπε αὐτῇ.

Χωρὶς ν' ἀκούσῃ τὴν λέξιν, ὁ Νιεμοβέτσκη ἐνόησεν ἐκ τοῦ βάρους τῆς ἐπερειοθεῖσης χει- ρὸς τῆς. Καί, προσπαθῶν νὰ φανῆ ἥσυχος, ἀλ- σθανόμενος ὁμως τὸ μοιραῖως ἀναπόδραστον τοῦ ἀμέσως μέλλοντος νὰ συμβῆ, ἐβράδιζε μὲ βῆμα εὐδὴ καὶ στερρόν. Καὶ τὰ τρία ζεύγη τῶν ὀφθαλμῶν προσήγγισαν, ἐξήστραψαν καὶ ἐμει- ναν ὀπίσω. «Πρέπει νὰ ἀποφύγωμεν; — ἐσκέφθη ὁ Νιεμοβέτσκη, καὶ ἀπήντησεν ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἑαυτὸν του: — ὄχι, δὲν πρέπει».

— Ὁλωσδιόλου φόβος ὁ νέος, κῆριμας, — εἶπεν ὁ τρίτος τῶν καθημένων, φαλακρός, μὲ ἀραιὸν πυρρὸν πώγωνον. — Τὸ κορίτσι ὁμως εἶν' ὄμορφον, μακάρι νὰ τῷχαμε.

Ἐγέλασαν καὶ οἱ τρεῖς κάπως βεβιασμένα.

* Συνέχεια «Παναθήναια» 30 Νοεμβρίου, σελ. 115.

— Για σιάσου, αφεντικό, να σου πω δυο λόγια! — ελαε βαθυφώνως ὁ ὑψηλόσωμος καὶ ἐκείταξε τοὺς συντρόφους του. Ἐκείνοι ὑπηγέρθησαν.

Ὁ Νιμοβέτσκις ἐξηκολούθει τὸν δρόμον του χωρὶς νὰ στραφῇ.

— Πρέπει νὰ σταθῆς ἀφοῦ σοῦ μιλοῦν, — εἶπεν ὁ πυροτόχος — εἰδμή πέφτει καὶ ξύλο.

— Σένα μιλοῦνε! — ἐβροντοφώνησεν ὁ ὑψηλόσωμος, — καὶ με δυο πηδημα κατέφθασε τοὺς ὄδευοντας. Χεῖρ στιβαρά ἀπετέθη ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Νιμοβέτσκι καὶ τὸν ἔσεισεν. Ἐστράφη οὗτος καὶ εἶδε παρ' αὐτὸ τὸ πρόσωπόν του δυο στοργυλά, προσημένα καὶ φοβερά μάτια. Ἦσαν τόσοσινιμά, ὥστε τοῦ ἐφάνη ὡς νὰ τὰ ἐβλεπε διὰ μεγεθυντικοῦ φακοῦ καὶ διέκριεν εὐκρινῶς τὰς ἐρυθρὰς φλέβας ἐπὶ τοῦ λευκώματος καὶ τὸν κτρινωπὸν ἰχθῶρα ἐπὶ τῶν βλεφάρων. Καὶ ἀφήσας τὴν ἀδρανῆ χεῖρα τῆς Ζήνας, ἔθεσε τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν του καὶ ἐψιθύρισε:

— Χρήματα!... ὄριστε χρήματα. Εὐχαριστῶς. Τὰ προσημένα μάτια ἐστρογγύλευσαν ἀόμιη περισσότερο καὶ ἔγειναν φωτεινότερα. Καὶ ὅταν ὁ Νιμοβέτσκις ἀπέστρεψεν ἀπ' αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, ὁ ὑψηλόσωμος ὀπισθοχώρησεν ὀλίγον καὶ χωρὶς νὰ ὑψώσῃ τὴν χεῖρα ἐκτύπησε ἐκ τῶν κάτω τὸν Νιμοβέτσκι ὑπὸ τὸν πώγωνα. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Νιμοβέτσκι ἀνεστράφη, οἱ ὀδόντες του συνεκρούσθησαν, ὁ πῖλος του κατήλθεν ἐπὶ τοῦ μετώπου του καὶ ἔπεσε κάτω, καὶ αὐτὸς ἀναπειάσας τὰς χεῖρας ἔπεσεν ὑπτίως. Χωρὶς νὰ εἰπῇ λέξιν, χωρὶς νὰ κραυγᾷ ἢ Ζήνα, ἐστράφη ὀπίσω καὶ ἔτραπή εἰς φυγὴν με ὅσιν ταχύτητα ἠδυνήθη. Ὁ ξυρισμένος ἔβαλε παρατεταμένην καὶ φοικαλέαν κραυγὴν:

— Α - α - α!...

Καὶ ὤρμησε πρὸς καταδιώξιν τῆς.

Ὁ Νιμοβέτσκις, κλονούμενος, ἀνεπήδησε, ἀλλὰ πρὶν ἢ ὀρθοποδεῖν ἀνετράπη ἐκ νέου μ' ἓνα κτύπημα εἰς τὸ ἰνίον. Ἐκείνοι ἦσαν δύο, αὐτὸς δὲ μόνος, ἀνίσχυρος καὶ ἀσυνήθιστος εἰς τὴν πάλην. Ἐπάλαυν ὁμῶς ἐπὶ πολὺ, ἔσχισε μὲ τὰ νύχια, ὡς διαπληκτικὴ γυνή, ὠλόλυξε ἔξ ἀνισχύρου ἀπογνώσεως καὶ ἔδακνε. Ὅταν ἐξησθῆνησεν ὀλοτελῶς, τὸν ἐσήκωσαν καὶ τὸν μετέφεραν ἐκεῖνος ἀντίστατο, ἀλλ' ἡ κεφαλὴ του ἐξάλλιετο, ἔχανε τὴν συναίσθησιν τοῦ τί τοῦ κἀμουν καὶ ἀνίσχυρος ἐκρεμάσθη εἰς τὰς φερούσας αὐτὸν χεῖρας. Τὸ τελευταῖον πού εἶχεν ἰδῆ, ἦτο τεμάχιον πυροῦ πώγωνος, θίγοντος σχεδὸν τὸ στόμα του καὶ ὀπισθεν τούτου τὴν ζωφερότητα τοῦ δάσους καὶ τὴν ἀνοικτοῦ χρώματος πόλκαν τῆς τρεχούσης κόρης, ἢ ὁποῖα ἔτρεχε σιωπῶσα καὶ ταχέως, ὅπως ἔτρεχε πρὸ ἡμερῶν, ὅταν ἐπαίξαν τὸν κινήγητό. Ὅπισθεν τῆς με βραχεία βήματα κατέφθανεν αὐτὴν τρέχων... ὁ ξυρισμένος. Ἐπειτα ὁ Νιμοβέτσκις

ἠσθάνθη περίξ αὐτοῦ κενόν, λιπόθυμος κάπου ἐκρημνίσθη πρὸς τὰ κάτω, κατέπεσε βαρὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἔχασε τὰς αἰσθήσεις.

Ὁ ὑψηλόσωμος καὶ ὁ κοκκινομάλλης οὐραντες τὸν Νιμοβέτσκι εἰς τὴν τάφρον, ἐστάθησαν πρὸς στιγμήν καὶ ἠροάσθησαν τί συμβαίνει εἰς τὸ βάθος τῆς τάφρου. Τὰ πρόσωπά των ὁμῶς καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἐστραμμένοι πρὸς τὸ μέρος ὅπου εὐρίσκειτο ἡ Ζήνα. Ἠκούσθη ἀπὸ ἐκεῖ ὄξεια, πνιγομένη γυναικεία κραυγὴ καὶ ἀμέσως ἔσιγησε. Ὁ ὑψηλόσωμος ἀνεφώνησεν ὀργίλως:

— Παληάνθρωπε! καὶ ὤρμησε κατ' εὐθείαν, θραύων τοὺς κλάδους, ὡς ἀρουδά.

— Κ' ἐγώ! Κ' ἐγώ! — με λεπτὴν φωνίτσαν ἀνεφώνει ὁ κοκκινομάλλης, ὀργῶν κατόπιν του. Αὐτὸς δὲν ἦτο δυνατὸς ἄνθρωπος καὶ ἠσθμαίνε κατὰ τὴν πάλην τοῦ ἐμώλωπισθη τὸ γόνυ, καὶ τοῦ ἐκακοφαίνεται ὅτι ἐνφ' ἑαυτῷ αὐτὸς συνέλαβε τὴν ιδέαν διὰ τὴν κόρη, τῶρα δὲ τὴν ἔχη τελευταῖος. Ἐσταμάτησε, ἔτριψε τὸ γόνυ διὰ τῆς χειρός, ἀνερόφρησε, ἔθεσε τὸ δάκτυλον εἰς τὴν μύτην καὶ ἔδραμε πάλιν, κραυγάζων με παρατόνον:

— Κ' ἐγώ! Κ' ἐγώ!

Ἡ σκοτεινὴ νεφέλη εἶχε καλύψει ἤδη τὸν οὐρανὸν καὶ ἐγένετο, ζοφερά, ἤρεμος νύξ. Εἰς τὸ σκότος ἐξηφανίσθη μετ' οὐ πολὺ ἢ βραχύσωμος μορφή τοῦ κοκκινομάλλης, ἐπὶ μακρὸν ὁμῶς ἠκούετο τὸ βαρὺ καὶ ἀκατον ποδοβόλημά του, ὁ θροῦς τῶν ἀπωθουμένων φύλλων καὶ ἡ δονουμένη παραπονετικὴ κραυγὴ:

— Κ' ἐγώ, ἀδέρφια! Κ' ἐγώ!

Δ

Τὸ στόμα τοῦ Νιμοβέτσκι εἶχε γεμίσει ἀπὸ χῶμα, τὸ ὁποῖον ἔτριψε μεταξὺ τῶν ὀδόντων του τὸ πρῶτον δὲ πού ἠσθάνθη, αἶμα ὡς συνήλαθε, ἦτο ἡ βαρεῖα καὶ ἠρεμος ὀσμή τοῦ χῶματος. Ἡ κεφαλὴ του εἶχε ἐξασθενήσει ὡς νὰ περιεχύθη ἀπὸ ἀμαυρὸν μόλυβδον, οὕτως, ὥστε τοῦ ἦτο δύσκολον νὰ μεταστραφῇ ὅλον του τὸ σῶμα καὶ ὁ ὤμος ἐπονοῦσαν πολὺ, ἀλλ' οὔτε κάταγμα οὔτε μώλωπας ὑπέσθη. Ὁ Νιμοβέτσκις ἐκάθισε καὶ πολλὴν ὥραν ἔβλεπε πρὸς τὰ ἐπάνω, οὐδὲν σκεπτόμενος, οὐδὲν ἐνθυμούμενος. Ἀκριβῶς ἐπάνωθεν του ἐκρέμετο θάμνος με μαῖωρα πλατέα φύλλα καὶ διὰ μέσον αὐτῶν διεφαίνετο ὁ αἰθριάζας οὐρανός. Ἡ νεφέλη ἔπερασε, χωρὶς οὔτε σταγόνα βροχῆς νὰ εἴψῃ καὶ κατέστησεν τὴν ἀτμοσφαῖραν ξηρὰν καὶ ἐλαφρὰν, ὑψηλὰ δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στερεώματος ὑψώθη ἡ σελήνη με διαγῆ, τηκόμενα ἄκρα. Ἦσαν αἱ τελευταῖαι τῆς νύκτες καὶ ἐφῶτιζε, ψυχρὰ, θλιβερὰ καὶ μοναχικά. Μικραὶ τολύπαι νεφῶν ἐφέροντο μετὰ τάχους εἰς τὰ ὕψη, ὅπου προδήλως ἐξηκολούθει νὰ πνέῃ ἰσχυρὸς ἄνεμος, ἀλλὰ δὲν ἐκάλυπτον

τὴν σελήνην, τὴν περιέβαλλον μετὰ προσοχῆς. Εἰς τὴν μοναξίαν τῆς σελήνης, εἰς τὴν προφύλαξιν τῶν ὑψηλῶν, φωτεινῶν συννέφων, εἰς τὴν ἀνεπαίσθητον ἐκεῖ κάτω πνοὴν τοῦ ἀνέμου, ἀπύχει τὸ μυστηριώδες βάθος τῆς κυριαρχούσης ἐπὶ τῆς γῆς νυκτός.

Ὁ Νιμοβέτσκις ἀνεμνήσθη πᾶν ὅτι εἶχε συμβῆ, καὶ δὲν τὸ ἐπίστευε. Ὅτι συνέβη ἦτο τόσοσιν φοβερόν καὶ ξένον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἦτις δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε τόσοσιν φοικαλέα. καὶ ὁ ἴδιος δὲ, καθημέσος ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός καὶ θεωρῶν ἀπὸ ἐκεῖ κάτω τὴν ἀνεστραμμένην σελήνην καὶ τὰ φεύγοντα νέφη, εἶχε τι τὸ παράδοξον καὶ ἀνύπαρκτον. Καὶ ἐσκέφθη ὅτι ἦτο ἓνα σύνθηδες τρομερὸν ὄνειρον, πολὺ κενὸν καὶ φοβερόν. Καὶ αἱ γυναῖκες ἐκείναι, πού τόσοσιν συνήτησαν, ἦτο ἐπίσης ὄνειρον.

— Ἀδύνατον — εἶπε μετὰ βεβαιότητος καὶ ἐκίνησεν ἐλαφρῶς τὴν βαρεῖαν κεφαλὴν του. — Εἶνε ἀδύνατον.

Ἐξέτινε τὴν χεῖρα καὶ ἀνεξήτησε τὸν πῖλον του διὰ νὰ φύγῃ, ἀλλ' ὁ πῖλος δὲν ὑπήγε. Καὶ τοῦτο τοῦ ἐφανέρωσε τὰ πάντα καὶ ἐνόησεν ὅτι τὸ συμβῆν δὲν ἦτο ὄνειρον ἀλλὰ φοικαλὴ ἀλήθεια. Μετὰ τινος στιγμῆς, φοικαλῶν ἤρχισε ἤδη ν' ἀναρριχᾶται ἐπάνω ἀπεσπᾶτο μετὰ τοῦ πλττοντος χῶματος καὶ ἀνερριχᾶτο ἐκ νέου καὶ συνελάμβανε τοὺς εὐλυγίστους κλάδους τοῦ θάμνου.

Ἐξελθὼν ἔτρεξεν εὐθέως χωρὶς ὀρισιμένην διεύθυνσιν καὶ ἔτρεχεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν καὶ περιφέρετο μεταξὺ τῶν δένδρων. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἰφνιδίως, χωρὶς νὰ διακρίνῃ, ἔτρεξεν εἰς ἄλλο μέρος καὶ πάλιν οἱ κλάδοι κατέσχισαν τὸ πρόσωπόν του καὶ τὰ πάντα ὁμοίωζον πάλιν ὄνειρον. Τοῦ ἐφαίνετο ἅτι καὶ ἄλλοτε τοῦ εἶχε συμβῆ καὶ τι παρόμοιον: σκότος, ἀόρατοι κλάδοι ἐσχίζοντες τὸ πρόσωπον, — καὶ τρέχει με κλειστὸς ὀφθαλμούς, καὶ νομίζει ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶνε ὄνειρον. Ἐστάθη, ἔπειτα ἐκάθισε με σιάσιν ἀσυνήθη καὶ ὀχληρὰν ἀνθρώπου καθημένου χαμαὶ, χωρὶς κάθισμα. Καὶ ἐνθυμήθη πάλιν τὸν πῖλον του καὶ εἶπε: — Εἶμαι ἐγώ. Πρέπει νὰ αυτοκτονήσω. Πρέπει νὰ αυτοκτονήσω καὶ ἂν ἀκόμη εἶνε ὄνειρον.

Ἀνεπήδησε καὶ ἔτρεξεν ἐκ νέου, ἀλλὰ συνήλασε καὶ συνέσχε τὸ βῆμα προσπαθῶν νὰ ἐνθυμηθῇ τὸ μέρος ὅπου ἐπετέθησαν ἐναντίον των. Εἰς τὸ δάσος ἦτο σκότος, ἐνίοτε ὁμῶς διεπέρα ὠχρὰ ἀκτῆς τῆς σελήνης καὶ ἐξηπάτα, φωτίζουσα τοὺς λευκοὺς κορμούς τῶν δένδρων καὶ τὸ δάσος ἐφαίνετο πλήρως ἀκινήτων, καὶ πῶς σιωπηλῶν ἀνθρώπων. Καὶ αὐτὸ ὁμῶς ὑπῆρξεν ἄλλοτε, καὶ αὐτὸ ὁμοίωζε πρὸς ὄνειρον.

— Ζηναῖδα Νικολάγεβνα! — ἐκάλει ὁ Νιμοβέτσκις καὶ μεγαλοφώνως ἐρόφερε τὴν πρῶτην λέξιν, ἀλλὰ ἤρεμα τὴν δευτέραν ὡσάν νὰ

ἔχανε μαζί με τὸν φθόγγον καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι δὲ ἀπεκρίνετο κανεὶς. Καὶ κανεὶς δὲν ἀπεκρίνετο.

Ἀκούσθως ἐνέπεσεν εἰς ἀτραπὸν, τὴν ἀνεγνώρισε καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς ἀδένδρου πλατείας τοῦ δάσους. Καὶ ἐδῶ πάλιν ἐντελῶς πλέον ἐπέισθη, ὅτι τὰ πάντα εἶνε ἀληθῆ, καὶ πλήρης φρίκης ἐταλαντεύθη κραυγάζων:

— Ζηναῖδα Νικολάγεβνα! Ἐγώ εἶμαι! Ἐγώ! Οὐδεὶς ἀπεκρίθη, καὶ στρέψας τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ μέρος ὅπου ὑπετίθετο νὰ εἶνε ἡ πόλις, ὁ Νιμοβέτσκις ἀνέκραξε διακεκομμένως:

— Βο - ἡ - θεῖ - α!...

Καὶ ἐταλαντεύθη ἐκ νέου, ψιθυρίζων καὶ καὶ ψηλαφῶν τοὺς θάμνους, ὅταν πρὸ αὐτῶν τῶν ποδῶν του παρατηρεῖ λευκὴν ἀμυδρὰν κηλίδα, παρεμπερῆ πρὸς πηγμένην κηλίδα ἀσθενοῦς φωτός. Ἦτο ἡ Ζήνα.

— Θεέ μου! Τί εἶνε τοῦτο; — με στεγνοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ με φωνὴν θρηνοῦντος εἶπεν ὁ Νιμοβέτσκις καὶ γονατίσας ἤγγισε τὴν κατακειμένην. Ἡ χεῖρ του ἔφρασεν ἀπογυμνωμένον σῶμα, λείον, εἰπαγές, ψυχρὸν ἀλλ' ὄχι νεκρωμένον, καὶ μετὰ σφοδρᾶς συγκινήσεως ὁ Νιμοβέτσκις διέσεισεν αὐτό.

— Ἀγαπημένη μου, πουλάκι μου, εἰμ' ἐγώ, — ἐψιθύρισε ἀναζητῶν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους τὸ πρόσωπόν της. Καὶ ἐκτείνας ἐκ νέου τὴν χεῖρα εἰς ἄλλην διεύθυνσιν, προσέψασσε πάλιν γυμνὸν σῶμα, οὕτω δὲ ὅπου καὶ ἂν διεύθυνεν αὐτὴν ἀπῆντα τὸ γυμνὸν τοῦτο γυναικίον σῶμα, ἀπαλόν, σφριγηλόν, ὡσεὶ ζωογονούμενον ὑπὸ τὴν πρόσψασσιν τῆς χειρός του. Ἐνίοτε ἀπέσυρε μετὰ τάχους τὴν χεῖρα καὶ ἄλλοτε ἐκράτει αὐτὴν καὶ, ὅπως αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἀσκεπῆς, ἐσχιτισμένος ἐνόμιζε ὅτι δὲν ἦτο αὐτὸς, παρομοίως καὶ με αὐτὸ τὸ ἀπογυμνωμένον σῶμα δὲν ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ ὅτι ἦτο τῆς Ζήνας. Καὶ αὐτὸ τὸ ὁποῖον συνέβη ἐδῶ, ὅτι ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ ἄφρωνον τοῦτο γυναικίον σῶμα, τοῦ παρουσιάζετο με ὄλην του τὴν βδελυκτὴν ἐνάργειαν, καὶ τὴν ἐπήρειαν αὐτοῦ, διὰ παραδόξου καὶ εὐγλώττου δυνάμεως, ἠσθάνθη εἰς ὅλα του τὰ μέλη. Ἀνατανύσθεις, τόσοσιν ὥστε ἔτριξαν αἱ κλειδώσεις του, προσήλωσε τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς λευκῆς κηλίδος καὶ ἔλαβεν ὕφος σκεπτομένου ἀνθρώπου. Ἡ φρίκη πρὸ τοῦ συμβάντος ἐπάγωνεν ἐντὸς του, ἐτυλίσσετο εἰς σφαῖραν καὶ ἐπεκᾶθητο εἰς τὴν ψυχὴν του, ὡς καὶ τι ξένον καὶ χαίνον.

— Θεέ μου, τί εἶνε αὐτό; — ἐπανέλαβε ἀλλ' ὁ ἦχος ἦτο βεβιασμένος, ἀναληθής.

Ἐφρασε τὴν καρδίαν ἐπαλλεν ἀσθενῶς ἀλλὰ τακτικῶς καὶ, ὅταν ἔκυψε πρὸς αὐτὸ τὸ πρόσωπον ἠσθάνθη ἀσθενῆ ἀναπνοήν, ὡσάν ἡ Ζήνα νὰ μὴ ἦτο λιπόθυμος ἀλλ' ὡς νὰ ἐκοιμάτο. Τὴν ἐκάλεσε χαμηλοφώνως:

— Ζήνα, εἰμ' ἐγώ.

Και ἔκαμε τὴν σκέψιν, ὅτι δὲν θὰ ἴτο ἀσχημον ἂν ἡ Ζήνα ἐξηκολούθει νὰ κοιμᾶται πολλὴν ἀκόμη ὥραν. Συγκρατήσας τὴν ἀναπνοὴν του καὶ οἴσας ταχὺ βλέμμα περίε, ἐθώπευσεν αὐτὴν μετὰ προφυλάξεως εἰς τὴν παρεῖαν καὶ ἐφίλησε κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς κλεισμένους ὀφθαλμούς της, ἀκολούθως δὲ τὰ χεῖλη, ἑλαφρῶς πιεσθέντα ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ φιλήματος. Τὸν ἐπτόησεν ἡ σκέψις, ὅτι εἰμποροῦσε νὰ ἐξυπνήσῃ καὶ ἀνεπήδησε παγωμένως. Ἀλλὰ τὸ σῶμα ἴτο ἄφωνον καὶ ἀδρανές. Εἰς τὴν ἀπερήμωσιν καὶ τὸ εὐπρόσβλητον αὐτοῦ ἐνυπῆρχε ἡ τὸ ἀξιολύπητον καὶ ἐξερεθιστικόν, τὸ ἀκατανικήτως ἐλκυστικόν. Μὲ ἄκραν τρυφερότητα καὶ ὑποῦλος περιδεῆ προφυλακτικότητά ὁ Νιμοβέτοκης προσεπάθει νὰ τὴν καλύψῃ μὲ τὰ ῥάκη τῆς ἐσθῆτος καὶ ἡ διπλὴ συγκίνησις ἐκ τῆς ἀφῆς τοῦ ὑφάσματος καὶ τοῦ γυνουῦ σώματος ὑπῆρξεν ὀξεῖα ὡς μάχαιρα καὶ ἀκατάληπτος ὡς ἡ παραφροσύνη. Ἦτο πρόθυμος νὰ δικαιολογήσῃ καὶ τοὺς ἐπιτεθέντας, καὶ ἐξῆτι βοήθειαν ἀπὸ τὸ περιβάλλον δάσος καὶ τὸ σκότος, ἀλλὰ τὸ δάσος καὶ τὸ σκότος δὲν ἔδιδον. Ἐδῶ εἶχε τελεσθῆ εὐωχία ἀγρίων θηρίων, αὐτὸς δὲ ἀίφνιδίως ἀπορριφθεὶς εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς ἀνθρωπίνης, καταληπτῆς καὶ ἀπλῆς ζωῆς, ὡσφραίνετο καυστικὴν ἡδυπάθειαν, διακεχυμένην εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ διέστειλε τοὺς ῥῶθινους.

— Εἴμ' ἐγώ! Ἐγώ! χωρὶς φθόγγον ἐπανελάμβανε χωρὶς νὰ ἐννοῆ τὸ περιβάλλον, καὶ ἐμπλεως τῶν ἀναμνήσεων, ποὺ εἶχεν ἰδῆ πρὸ μικροῦ τὸν λευκὸν ποδόγυρον τοῦ ἑσφορίου, τὰς μαύρας σιλουέτας τῶν ποδῶν καὶ τὰ τὸσον τρυφερῶς περιβάλλοντα αὐτοὺς ὑποδημάτια. Καὶ προσέχων εἰς τὴν ἀναπνοὴν τῆς Ζήνας, χωρὶς ν' ἀποσύρῃ τὸ βλέμμα ἐκ τοῦ μέρους ὅπου εὐρίσκειτο τὸ πρόσωπόν της, ἐξέτεινε τὴν χεῖρα. Ἠχοῦσθη καὶ ἐξέτεινε αὐτὴν ἀκόμα.

— Μὰ τί εἶνε αὐτό; μεγαλοφώνως καὶ ἐν ἀπαγωγῇ ἀνέκραξε καὶ ἀνεσκήρτησε πτοηθεὶς ἀπὸ τὸν ἴδιον ἑαυτὸν του. Ἐπὶ μίαν στιγμὴν διέλαμψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἡ μορφή τῆς Ζήνας καὶ ἐξηφανίσθη. Προσεπάθει νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι τὸ σῶμα ταῦτο ἴτο τῆς Ζήνας, μετὰ τῆς ὁποίας αὐτὸς σήμερον ἐπεριπάτει καὶ ἡ ὁποία ὠμίλει περὶ τοῦ ἀπειρου — καὶ δὲν ἠδύνατο. Προσεπάθει νὰ αἰσθανθῆ τὴν φρεσὶν τοῦ συμβάντος, ἀλλ' ἡ φρεσὶς ἴτο μεγίστη, ἂν σκεφθῆ κανεὶς ὅτι ὅλα αὐτὰ ἴσαν ἀληθῆ — καὶ δὲν τὴν ἠσθάνετο.

— Ζηναῖδα Νικολάγεβνα! ἀνεφώνησεν ἐκτενῶν. Μὰ γιατί αὐτό; Ζηναῖδα Νικολάγεβνα!

Ἀλλὰ τὸ βασανισθὲν σῶμα ἔμεινε ἄφωνον, καὶ ὁ Νιμοβέτοκης ἐγονυπέτησε ψιθυρίζων ἀσυνάρτητους λέξεις. Ἰκέτειεν, ἠπειλεῖ, ἔλεγεν, ὅτι θὰ αὐτοκτονήσῃ καὶ εἶλκε τὴν κατακειμένην, ἀνεγείρων, περιστρέφων, θλίβων αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν καὶ σχεδὸν σπαράσσων αὐτὴν διὰ τῶν ὀνύχων. Τὸ ἀναθερμανθὲν σῶμα ὑπεχώρει ἀπαλῶς εἰς τὰς προσπαθείας του εὐπειθῶς ὑπακούον εἰς τὰς κινήσεις του, καὶ ἴσαν ὅλα αὐτὰ τὸσον φρικώδη, τὸσον ἀκατανόητα καὶ ἄγρια, ὥστε ὁ Νιμοβέτοκης ἀνεσηκώθη ἐκ νέου καὶ ἐκραύγασε δίκαικοιμένως:

— Βοήθειαν! — καὶ ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του ἴτο ψευδής, ὥσει βεβιασμένος.

Καὶ ἐρρίφθη πάλιν ἐπὶ τοῦ μὴ ἀνδισταμένου σώματος, τὸ κατεφίλει, ἔκλαιεν, αἰσθανόμενος ἐνώπιόν του ποῖαν τινα ἄβυσσον, σκοτεινὴν, ἀπαισίαν, ἐλκυστικὴν. Ὁ Νιμοβέτοκης δὲν ὑπῆρχε, ὁ Νιμοβέτοκης ἔμεινε κάπου ὀπίσω, αὐτὸς δὲ ὁ ὑπάρχων ἐκεῖ ἐθλίβε μετὰ περιπαθοῦς ἀγριότητος τὸ ὀλόθερμον, τὸ ἐνδίδον σῶμα καὶ ἔλεγε, μειδίων μὲ πονηρὸν μεϊδιάμα παράφρονος.

— Ἀποκρίσου! Ἦ μήπως δὲν θέλεις; Σὲ ἀγαπῶ, σὲ ἀγαπῶ.

Καὶ μετὰ τὸ αὐτὸ πονηρὸν μεϊδιάμα ἐπλησίασε τοὺς διεσταλμένους ὀφθαλμούς του πρὸς αὐτὸ τὸ πρόσωπον τῆς Ζήνας καὶ ἐψιθύρισε:

— Σὲ ἀγαπῶ. Δὲν θέλεις νὰ ὀμιλήσῃς, ἀλλὰ χαμογελᾷς, τὸ βλέπω. Σὲ ἀγαπῶ, σὲ ἀγαπῶ, σὲ ἀγαπῶ.

Ἐθλίψεν ἰσχυρότερον πρὸς ἑαυτὸν τὸ ἀπαλόν, τὸ ἀνευ θελήσεως σῶμα, τὸ διὰ τῆς νεκρικῆς ἐνδοτικότητος του διεγείρον ἀγρίον πάθος, συνέθλιβε τὰς χεῖρας καὶ ἐψιθύριζεν ἀφώνως, διατηρήσας ἐκ τοῦ ἀνθρώπου μόνην τὴν ἐκινότητά του ψεύδεσαι.

— Σὲ ἀγαπῶ. Δὲν θὰ τὸ εἰποῦμεν εἰς κανένα καὶ κανεὶς δὲν θὰ τὸ μάθῃ. Καὶ θὰ σὲ νυμφευθῶ, αἴριον, ὁπότεν θελήσῃς. Σὲ ἀγαπῶ. Θὰ σὲ φιλήσω καὶ σὺ θὰ μοῦ ἀποκριθῆς — καλὰ; Ζήνα μου.

Καὶ μετὰ δυνάμει ἐκόλλησε τὰ χεῖλη ἐπὶ τῶν χειλέων της, αἰσθανόμενος τοὺς ὀδόντας του πιέζοντας τὴν σάρκα της, καὶ εἰς τὸν πόνον καὶ τὴν κρατερότητα τοῦ φιλήματος ἠσθάνετο ὅτι χάνει τὴν ὑσάτην ἀναλαμπὴν τῆς διανοίας του. Τοῦ ἐφάνη ὅτι τὰ χεῖλη τῆς κόρης ὑπέτρμων. Ἐπὶ μίαν στιγμὴν μαρμαίρουσα, φλογώδης φρεσὶς κατηύγασε τὴν διανοίαν του, ἀνοίξασα ἐνώπιόν του μαύρην ἄβυσσον.

Καὶ ἡ μαύρη ἄβυσσος κατέπιεν αὐτόν.

[Τέλος]

Α. ΑΝΔΡΕΪΕΦ

[Ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ, ὑπὸ Α. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΗ]

ΤΟ ΔΕΚ ΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἡ σύντροφος

Ὁ κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Καταράσθηκα πικρὰ τὸν πατέρα μου σήμερον τὸ πιστεύετε;

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀστεύεσθε.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Τὸν καταράσθηκα ποὺ μ' ἐγέννησε πτωχόν.

Ὁ ΜΑΘ. — Τότε ἔπρεπε νὰ καταρασθῶμεν ὅλοι οἱ Ἕλληνες τοὺς ἰδικούς μας. Ἡ πενία ὑπῆρξεν ὁ προῦκιος σὺντροφος τῆς φυλῆς μας.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ σύντροφος αὐτὴ ποτὲ δὲν μᾶς ἐσφίξε θερμότερα εἰς τὰς ἀγκάλας της ἀπὸ τώρα. Τὰ δημόσια ταμεῖα εἶναι κενά, οἱ ὑπάλληλοι δὲν πληροῦνται τοὺς μισθοὺς των, τὸ χρῆμα, τὸ ὀλίγον χρῆμα ποὺ ἐκυκλοφοροῦσεν εἰς τὰς φλέβας τοῦ ἔθνους, ἐκρύφθητε φοβισμένον εἰς τοὺς κρυφθῶνας του, οἱ ἄνθρωποι πεινοῦν καὶ τρέμουν μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι αἴριον θὰ πενιάσουν περισσότερο. Καὶ εἶναι σπαρακτικόν. Δὲν ὑπάρχει φανερότερα ἀσθένεια ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀρχημτίας. Ὅλα τὰ συστήματα τοῦ ὀργανισμοῦ προσβάλλονται ἀπ' αὐτὴν. Προσβάλλεται ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὁ ἄνθρωπος γίνεται μωρὸς καὶ ἄβουλος. Προσβάλλονται τὰ νεφρά, καὶ ὁ ἄνθρωπος χάνει καθεὶ δυνάμιν νὰ κινήθῃ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ. Προσβάλλεται ἡ καρδία, καὶ οἱ παλμοὶ τῆς ἐκσθενοῦν ὡς παλμοὶ ἐτοιμοθανάτου. Προσβάλλονται τὰ αἰσθητήρια, καὶ ὁ ἄνθρωπος παύει σχεδὸν νὰ συγκοινωνῇ μετὰ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἔχει μίαν πενιάραν εἰς τὴν τσέπην του, εἶναι ἕνα ἀξιοθηρητὸν πτῶμα, ποὺ δὲν ἐνταφιάζεται κατ' ἀνοχὴν.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἐσοὶ ἐξηγεῖται πῶς ἡ Ἑλλὰς ὀλόκληρος ὁμοιάζει μ' ἕνα πτῶμα, ἀταφον κατ' ἀνοχὴν.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν χρειάζεται πολλὴ φιλοσοφία διὰ νὰ τὸ ἐννοήσῃ κανεὶς. Ἡ διάγνωσις ἔπρεπε νὰ ἐκγίνῃ πρὸ πολλοῦ. Οἱ ἐμπειρικοὶ ἰατροὶ τοῦ κράτους ἔκαμαν χίλιας διαγνώσεις ἕως τώρα. Ἄλλοι εὐρήκων ὅτι πταίει ἡ Συναλλαγή, ἄλλοι ὅτι πταίει ἡ Ἐκκαίδευσις, ἄλλοι ὅτι πταίει ἡ Δικαιοσύνη καὶ ἄλλοι ἀπεφάνθησαν ὅτι ἡ μεγαλύτερα αἰτία τῆς κακοδαιμονίας μας εἶναι ἡ διαφθορά τῶν ψυχῶν. Τίποτε δὲν πταίει ἀπὸ ὅλα αὐτὰ. Ἡ μεγαλύτερα καὶ ἡ μόνη αἰτία τῆς Ἑλλαδικῆς ἀθλιότητος εἶναι ἡ πτωχεία. Δώσατέ μου ἕνα χρυσωρυχεῖον νὰ σὰς ἀναγεννήσω τὴν Ἑλλάδα εἰς ὀλίγους μῆνας.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἐδῶ ἔχω μίαν ἀντίρρησην. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σὰς δάσω χρυσωρυχεῖον. Δώσατέ μου ἑσέας Ἐκκαίδευσιν, Δικαιοσύνην, Ἀρετὴν διὰ νὰ σὰς κάμω ἐγὼ πλουσίαν τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς τὸ χρυσωρυχεῖον. Καὶ τότε ἀναλάβετε ἑσέας τὴν φροντίδα νὰ τὴν ἀναγεννήσετε.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐχετε τὸ ἐλάττωμα νὰ σκεπτεσθε κατὰ τρόπον μεταφυσικόν. Δὲν εἰμπορῶ νὰ σὰς δάσω τίποτε ἀπὸ ὅλα τὰ ὄρατα πράγματα ποὺ ζητεῖτε, χωρὶς νὰ μοῦ δώσατε τὸ χρυσωρυχεῖον.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν εἰμπορεῖτε λοιπὸν νὰ μοῦ δώσατε μίαν Ἐκκαίδευσιν ἀνθρωπίνην, μὲ τὰ ἴδια μέσα ποὺ τρέφουν τὴν σχολαστικότητά;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὅχι βέβαια. Ἡ σχολαστικότης τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος εἶναι προϊόν τῆς ἀπενταρίας μας. Ἀκούσατε ποτὲ διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ὑπερηφάνους; Αὐτοὶ ἀκριβῶς εἴμεθα ἡμεῖς. Ἐπειδὴ δὲν εἴχαμεν βρακὶ ἰδικόν μας νὰ φορέσωμεν, ἐσκεπθῆ-

καμεν νὰ φορέσωμεν τὴν χλαμίδα τοῦ Περικλέους, καὶ ἐπειδὴ δὲν εἴχαμεν σιαδί νὰ σκεπάσωμεν τὸ κεφάλι μας, ἐξεδάψαμεν τὴν περικεφαλαίαν τοῦ Θεμιστοκλέους. Ἄν εἴμεθα πλούσιοι ἐξ ἀρχῆς, τὰ πράγματα θὰ ἴσαν διαφορετικά. Καὶ ἂν εἴμεθα δυνατοί, θὰ ἐστηρίξομεθα εἰς τὴν δυνάμιν μας, καὶ δὲν θὰ ἐπεκαλούμεθα τὴν δυνάμιν τῶν σκιάων. Ἡ ἐκκαίδευσίς μας εἶναι μία φυσικὴ συνέπεια τῆς πτωχείας μας.

Ὁ ΜΑΘ. — Δὲν εἰμπορεῖτε τοῦλάχιστον νὰ μοῦ δώσατε Δικαιοσύνην καὶ Ἀρετὴν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὅτε αὐτὰ εἰμπορῶ νὰ σὰς τὰ δάσω χωρὶς τὸ χρυσωρυχεῖον. Ἡ πενία τυφλόνει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἡ Δικαιοσύνη ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀκεραίων τὴν ὄρασιν. Καὶ ἡ πενία πάλιν εἰμπορεῖ νὰ κατεργάζεται τέχνας, ἀλλὰ δὲν κατεργάζεται ἀρετίαν. Ἡ δυστυχία βαθμυδὸν φονεῖ τὴν ἀρετὴν, καὶ οἱ δυστυχεῖς καὶ ἀνεργοὶ εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν εἶναι φαινόμενα. Μὲ τὸ νὰ εἶναι φαινόμενα, προσελκύουν τὴν προσοχὴν καὶ κἀμουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ πιστεύουν ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι παρακολούθημα τῆς πενίας. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀπλῶς μία ὀπτικὴ ἀπάτη... Σὺς ἐπαναλαμβάνω. Δὲν θὰ γίνῃ τίποτε, ἂν δὲν μοῦ δώσατε τὸ χρυσωρυχεῖον.

Ὁ ΜΑΘ. — Εἶναι ὡς νὰ ζητεῖτε τὰ ἀδύνατα.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ποικίμη κανεὶς ζητῶν τὰ ἀδύνατα.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὅσοι τί φαντάζεσθε ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ; Ὁ ΑΣΟΦ. — Νὰ προσπαθῶμεν μὲ κάθε μέσον νὰ ποικιμάωμεν ἀτοπάνω μας τὴν καλαιάν μας σύντροφον.

Ὁ ΜΑΘ. — Μήπως ὀνειρεύεσθε καμμίαν νέαν ἐπανάστασιν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Μάλιστα. Μίαν ἐπανάστασιν κατὰ τῆς Πενίας.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Νίκαιαν, ὑπὸ Θ. Καβαλιέρου Μαρκουίτου, 1909. Ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις ἐκ Βιθυνίας, μετ' εἰκόνων.

ἌΝ ἤθελε τις ὀνομάσει τὸ ὄρατον καὶ εὐμορφα ἐκτυπωμένον βιβλίον Πάτρις τῆς Βιθυνίας ἠθελε δώσει ἀκριβέστερον τίτλον εἰς τὸν μετριοφρονέστερον, τὸν ὅποιον ὁ συγγραφεὺς ἐξέλεξε. Εἶνε πραγματικῶς πηγὴ πάσης ἀρχαιολογικῆς, ἱστορικῆς καὶ σημερινῆς ἐτι γνώσεως περὶ τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὅποιον περιεγίθη ἡμᾶς ὁ συγγραφεὺς. Ἀλλὰ δὲν εἶνε καὶ ἀπλὴ ἐπιστημονικὴ μελέτη, προωρισμένη διὰ τοὺς λογιωτέρους μάλλον. Τοῦτο εἶνε ἡ οὐσία τοῦ βιβλίου, ἥτις καθιστᾷ αὐτὸ ἀξιολογώτατον ἐπιστημονικῶς διὰ τὴν φιλοτιμίαν καὶ ἀκριβῆ συναγογὴν τῆς ὕλης καὶ τὴν ἐπιπλέον τῆς ἱστορικῆς εἰκόνας τῆς χώρας ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς εἶνε καὶ αἰσθητικὸς, ὅστις μόνον ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τῶν καλλωνῶν τῆς φύσεως καὶ ὑπὸ τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἱστορίας τῆς χώρας παρουσιάζει μὲ ἀγνὸν ἐνθουσιασμόν καὶ καλαισθητικὴν κρίσιν ὅτι ὁμοίᾳ μὲ τὸν ἀναγνώστην βλέπει καὶ ἐξετάζει καὶ διόλου δὲν ἀντιπαρέρχεται ὡς φιλοπερίεργος μὲν, ἀλλ' ὀλίγον παρατηρητικὸς καὶ μετρίως λόγιος ταξιδιωτῆς. Σπουδαῖοτόν μέρος τοῦ βιβλίου εἶνε ἡ περιγραφή τῶν λαμπρῶν βυζαντινῶν μνημείων τῆς χώρας, τῶν ὁποίων καὶ πολυαριθμοὺς εἰκόνας παρεμβάλλει. Μεγαλύτερα

Νομίζω πως ο κόσμος δεν άγασε τα μισά πράγματα, και από μίαν βιαστικήν έκθεσιν, προτιμή ένα περίπατον όπου θα ίδη τον μεγάλον τεχνίτην του φαιός να παρουσιάζη τώσον θαυμαστά και τώσον θελκτικά ζωγραφισμένα τα τοπία και τούς δρόμους των Αθηνών. Ποιός άμφοισητεί την τέχνην του άγαπημένου θεού των Αθηνών;

Αυτό αισθανόμενον κ' έγω προχθές, πηγαίνον εις τό Φάληρον πεζός με δύο φίλους μου καλλιτέχνας. Η λεωφόρος Συγγρού μάς έδινε όλοένα χίλιες έντυπώσεις. Ζηλευτές, όπως τις βλέπομε με της φαντασίας τα χρώματα ή μέσα στα έργα των καλών ζωγράφων μας.

Νά, ήρα εκεί, κλασικωμένη από τό άγαπημένο Βουνό των Αθηνών, μά ζωγραφία του Παρθένη. Αείπει τώρα μερικά χρόνια από τας Έκθέσεις μας ό καλός τεχνίτης. Και τόν άποζητή κανείς τόν αισθητικόν του χρώματος, τόν ποιητήν του υπαίθρου. Ξαναβλέπω τούς φανταστικούς τόνους του ζωγράφου, χυμένους επάνω στον Ύμητόν και μέσα στη χιλιόχρομη φιλαρέσκεια του Βουνού διαβάζω τόν στίχον του Παλαμά:

Ακούει γυρός τό έρωτικό τραγούδι του Φάληρον.

Αυτήν την στιγμήν ή Φύσις είναι για μένα ή πειδ άγαπημένη εικών. Βλέπω άδεια μέσα στους κόλπους της, τό έργον του καλλιτέχνου. Την άγαπά, γιατί ξαναγεννά μέσα μου μίαν ώραίαν συγκίνησιν. Τό νερό που αναβλύζει από την πηγή της ήρεμο και σιγανό, όσο και να φαίνεται μονότονον, κρύβει την πρώτην δότησιν που έσκαψε σιγά-σιγά μέσα εις την ψυχήν τόν πόνον και επλάτυνε τό δράμα της ζωής. Γιατί από τό δράμα αυτό και από τόν πόνον άκούσθηκε τό γλυκό τραγούδι του ποιητού και γεννήθηκε τό έργον του ζωγράφου, αυτό που μάς συγκινεί.

Τό καλλιτέχνημα δεν είναι ή ζωή που βλέπομε, ή ζωή που ζούμε. Είναι εκείνο που ξαναφέρει εμπρός μας τό παρελθόν, που μάς κάνει να ποδούμε κάτω μέσα από τό παρόν, και μάς δίνει την δύναμιν να μαντεύομε τό μέλλον. Έκείνο τό έργον ζή την ζωήν των αιώνων, που είναι έτσι εργασιμένον. Τι τόν μέλλει τόν Γύζην ό γύρω του θόρυβος; Αύτός, άπόμονος, ζή μέσα στα λησμονημένα δια τούς άλλους χρόνια, και απ' εκεί εμπνέεται έργα βαθεία. Η ζωή του νου, και της ψυχής ή ζωή, όχι ή πραγματική, περιγ' εμπρός του.

Ίσως αυτή να είναι κάποτε ή καμπάνα μόνον που καλεί τόν νοσταλόγόν. Τό «Θλιμμένον Πνεύμα», ποιός ξέρει εις ποίαν στιγμήν πικρίας γεννήθηκε μέσα του. Όπως, ή εικών που ζωγραφίζει, δεν είναι ή εικών της πονεμένης αυτής στιγμής. Είναι ή παντοεινή φωνή που βαθεία συγκινεί και σκλαβώνει την ψυχήν. Νά ή «Δόξα» βγαλμένη από τά ερείπια του άγίανος, θαμμένα μέσα στους αδάντους στίχους του Σολωμού.

Βλέπω πως παρασύρθηκα. Δεν είπα τίποτε διά την Έκθεσιν. Θα ήτον άδικον να μη ξεχωρίσω μερικά όνόματα που τα τιμώ ιδιαίτερος και όπου στολίζουν τό άχρίστον έργον της Αις Καλλιτεχνικής Έκθέσεως του «Συνδέσμου των Συντακτών». Ο Ρούλιος, ό πρωτεργάτης και διοργανωτής, ό δυνατός σχεδιαστής και συχνά συναρπάζων ή Φλωρά Κοραβία, ή ποιητικά αισθανομένη πάντα τό θέμα της και που τό άφομοιώνει μέσα στην ψυχή και μέσα στην έλεύθερη πινελιά της; ό Φερειάδης, ό ζωγράφος των ελληνικών τοπίων; ό Κογεβίνας, ό νέος Κερκυραίος ό γεμάτος από μέλλον; ό Μαστιοπούλος, ό λεπτός τραγουδιστής των χρωμάτων και των άρμονιών; ό Εδάγγελος Ίωαννίδης, ό εγγενικός ζωγράφος μορφών και πραγμάτων; ό Ζάχος, ό καλλιτέχνης αρχιτέκτων, άκάματος, τολμηρός, με γονιμότητα δημοκρατική, που παίζει τα στοιχεία της από την ελληνικήν φύσιν και από την ελληνικά ποτισμένην καλαισθησίαν του; και εις μίαν μικράν αίθυσαν, ιερών μνημόσυνον του Αύτρα, του διδασκάλου, που πρώτος εξέδρασε την σημερινήν γενεάν.

Ίσως, ή μάλλον βέβαια, λησμονώ αυτήν την στιγμήν μερικούς καλλιτέχνας, διότι δεν έχω πρόχειρον τόν κατάλογον της Έκθέσεως. Ελπίζω να μου τό συχωρήσουν.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Τό «Κουαρτέτο των Αθηνών»

ΑΓΟ συναυλίας έδωκε έως τώρα εις τόν «Παρνασσόν» τό «Κουαρτέτο των Αθηνών». Και μάς υπόσχεται και σειράν άλλων. Πολύ εύχάριστον. Γνωρίζεται σιγά σιγά τό Αθηναϊκόν Κοινόν με την τελειότεραν μορφήν της οργανικής, της «καθαράς μουσικής». Και όσον έλλιπής και αν είναι ή εκτέλεσις, πάντα κάτω άφίνει να έννοηθί από τό άριστούργημα που εκτελείται. Ας μήν ήμεθα δμως και πολύ δύσκολοι. Όλοι εις την άρχήν βαδίζον άβέβαια, και με τόν καιρόν φθάνουν εις την τελειότητα. Οι Φίτονερ, δια να φθάσουν εις τό θαυμαστόν σημείον που τους έφθάσαμεν, ειργάσθησαν επί έτη πολλά, πάντοτε οι ίδιοι, έως όσον άπετέλεσαν οι τέσσαρες μαζί μίαν ψυχήν, τα τέσσαρα δόξάρια έγιναν ένα μεγάλο, δοξάρι που παίζει επάνω σ' ένα βιολι τετραφώνον. Αυτό είναι ή τελειότης του κουαρτέτου. Όστε ας μήν ήμεθα περισσότερο απαιητικοί από τεχνίτας οι όποιοι τώρα μόλις ήρχισαν να συνεργάζονται. Ίσως με τόν καιρόν να μάς δώσουν και μίαν έντυπωσιν άληθινά καλλιτεχνικής εκτελέσεως.

Τώρα ας τούς χροειστούμεν χάριν ότι μάς παρουσιάζουν τόν Χάυνδ και τόν Μόζαρτ και τόν Μπετόβεν εις μίαν από τας τελειότερας μορφάς της δημιουργικότητός των. Ίσως με τόν καιρόν τό βιολοντσέλο δεν θα κάμη τόσας καθυστερήσεις, ή βιόλα θα ψάλη σταθερώτερα, και δεν θα μένη διαρκώς ή ύπεροχή εις τό πρώτο βιολι (Σολίστος), τό όποιον με όλην την ξηρότητά του είναι εδυσνεύδητον και καθαρόν.

Άλήθεια, τί θαυμάσια εις την άπλην τελειότητά της, εις την παιδικήν χάριν της ή μουσική του Χάυνδ. Ο πατέρας του κουαρτέτου, που έγραψε εκτός των άλλων έργων του, 77 κουαρτέτα, πως ήξευρε να μεταχειρισθί τας τέσσαρας φωνάς, να τας κάμη να μιλούν καθεμία σύμφωνα με τόν ιδιόν της χαρακτήρα, με τό ιδιαίτερον χρώμα της.

Εις την δευτέραν συναυλίαν έπαίχθη τό κουαρτέτο εις दो έλασσον του Μπετόβεν. Μολονότι δεν είναι έντελώς άπληλλαγμένος από την επίδρασιν του Μόζαρτ, ή μεγαλοφυία του διδασκάλου διαφαίνεται ιδίως εις τό Μενουέττο και τό τελευταίον Allegro, τα όποια και έξετελέσθησαν σχετικώς καλλίτερα από τό έπιλοικον πρόγραμμα.

K. M.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Η άρχαιολογική συλλογή Αιγίνης επλουτίσθη με άγαλμα άκέφαλον, παριστάνον πιθάνως Ιέρειαν, τό όποιον εύρίσκειτο τοιχομήσον εις τό κτήμα του κ. Κ. Καλούδη παρά τόν ναόν της Αθηνάς. Ο ίδιοκτήτης τό έδώρησεν εις τό Μουσείον της νήσου.

Ο κ. Μιστριώτης εξέλεγε όριστικώς πλέον α' αντιπρόεδρος της Έλληνικής Αρχαιολογικής Έταιρείας, αντί του κ. Δ. Τριβανοπούλου παραιτηθέντος; β' αντιπρόεδρος εξέλεγε ό κ. Δ. Θεοφανόπουλος. Κριθέντος δε ότι τα καθήκοντα του Γραμματέως της Έταιρείας είναι άσυμβίβαστα προς τά του Γεν. Εφόρου των Αρχαιοτήτων, έπαισας κατέχων τό αξίωμα του Γραμματέως ό κ. Καρβαβιάς.

ΔΙΑ την Κόρην του Αντίου νέαν εικασίαν διατυπώνει ό Ιταλός άρχαιολόγος και γεωρυσιαστής κ. Κομπάρετι: ότι παριστάνει την Κασσάνδραν, την κόρην του Πριάμου, καθ' ήν στιγμήν δούλη πλέον των Αχαιών, μετά την άλωσιν της Τροίας, αφαιρεί τόν

στέφανον, τό σκήπτρον και τόν πέπλον της, τα σύμβολα της Ιερωσύνης, και αποθέτει αυτά επί τρίποδος του Απολλώνου. Έντεϋθεν ή πτωχεία της άμφιέσεως της και τό δουλικόν είδος τών πεδίκων της, τα όποια έκαμαν τούς άρχαιολόγους τώσον να παραξενευθοϋν.

ΠΑΡΑ τόν Άλμυρόν της Θεσσαλίας, όπου σώζονται έρείπια των τειχών άρχαιοτάτης πόλεως, θάρχισουν προσεχώς άνασκαφαι υπό την έποπτείαν του έφόρου των Αρχαιοτήτων κ. Αρβανιτοπούλου.

ΚΑΤΑ την πρώτην έιρεταινήν συνεδρίασιν της Αγγλικής Αρχαιολογικής Σχολής των Αθηνών, ό διευθυντής αυτής κ. Δέκινς ώμίλησε περί των τελευταίων άνασκαφών, ιδίως των γενομένων εις Σπάρτην. Εκεί, μετά τετραετήν εργασίαν, συνετελέσθη ή εκκάθαρισις του Ιεροϋ της Ορθίας Αρτέμιδος, άνεκαλύφθησαν δε αξιόλογα λείψανα τέχνης των μυκηναϊκών χρόνων εις τό Μενελάϊον, τό Ιερόν του Μενελάου και της Ελένης. Εις την κυρίως Σπάρτην οϋδέν άνεκαλύφθη τό μυκηναϊκόν, συμπεραίνεται δε εκ τούτου ότι κατά τας αρχάς της εποχής του σιδήρου και των κλασικών χρόνων οι κατοικοι εγκατέλειψαν την άρχικήν πόλιν και έκτισαν νέαν όπου τά λείψανα της κλασικής Σπάρτης. — Κατόπιν ό κ. Θόμψον έπραγματεύθη περί της άρχαιοτάτης Ιστορίας της Σπάρτης, άνασκευάσας και την κοινώς κρατούσαν γνώμην ότι σύμφωνα ήτο εκεί ή καλλιτεχνική ανάπτυξις έν συγκρίσει προς άλλας ελληνικάς πόλεις της ίδιας εποχής.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΤΗΝ 17 τρέχοντος έγινε υπό της κυρίας Ειρήνης Δημητράκοπούλου διάλεξις εις την αίθυσαν του Συλλόγου Παρνασσού ύπερ της Κεντρικής Σηροτροφικής Έταιρείας. Θέμα αυτής ήτο «ή Έλληνισ εις την Ιστορίαν του πνεύματος» — ένα θέμα πολύ ένδιαφέρον, αλλά συνάμα και δύσκολον εις την συναρμογήν και την ανάπτυξιν του. Αί Έλληνιδες, όσαι διεκρίθησαν εις την τέχνην, την επιστήμην και την σοφίαν, να μνημονευθοϋν με άκριβειαν και να χαρακτηρισθοϋν με επάρκειαν δεν είναι βέβαια κάτω εύκολον. Δεν είναι θέμα πρόχειρον, ώσαν εκείνα που χρησιμοποιούνται εις τας συνθήεις διαλέξεις. Η κ. Δημητράκοπούλου όμως ύπερνεύησασα τας δυσκολίας — με την θέλησιν φαίνεται να μάθων κάτω νέον οι άκροαταί της — ήμ πόρεσε να δώση Ιστορικην και αναλυτικήν εικόναν των Έλληνιδών του πνεύματος από τών αρχαίων χρόνων μέχρι του 14ον μ. Χ. αιώνος, με μέθοδον, με σαφήνεια, με εμπνευσιν και προς τούτοις με προσόντα όμιλητοϋ. Άραιοι γυναίκεσι τώτοι εξαγωγικήθησαν και μεγάλοι μορφαι γυναικών παρουσιάσθησαν με δύναμιν. Μία περιγραφή της Τανάρας, ως δείγματος των καλλιτεχνικών Έλληνικών πόλεων, μία έξήγησις του βίου των μεγάλων έταιρών εις τας Αθηνάς και ή ζωντανή σύντομος άφήγησις του θανάτου της Υπατίας εις την διάλεξιν αυτήν έχουν την αισθητικότητα και την ιδιαίτεραν τέχνην με την όποιαν άρχίζει να μάς παρουσιάζεται ή νέα συγγραφής και την όποιαν οι άναγνώσταί των «Παναθηναίων» έξ ιδίας εκτιμήσεως θ' αντιληφθοϋν, διότι ίσως όλην την διάλεξιν έξ άπαντος όμως μερικά αυτής μέρη θα δημοσιεύσωμεν προσεχώς.

ΜΕΣΑ εις την πολιτικήν παραξάλην των τελευταίων ήμερών στιγμαί άνακουφιστικής γαλήνης ήσαν διά τούς Έλληνας αι έσοταί διά την έκαιουσην επέτειον της γεννήσεως του Γλάδστανος. Εδγνώμων ή Έλλάς προς τόν μεγάλον Άγγλον πολιτικόν, όστις όσον έξησεν έκράτησεν ήψηλά την σημαίαν του ύπερμάχου της έλευθερίας και τό λάβαρον των ελληνικών σπουδών, έπανηγγύισε μαζί με την Αγγλίαν την ένδοξον ήμεραν. Ερωτωστάτησεν εις τας τελετάς τό Έθνικόν

Πανεπιστήμιον; ό πρώτανις κ. Αποστολίδης έξεφώνησε τόν πανηγυρικόν της ήμέρας, τό δε Ιστορικόν έγκώμιον του μεγάλου φιλέλληνος έπλεξεν ό καθηγητής κ. Γ. Στρέϊτ. Έστεφανώθη ό άνδριάς του Γλάδστανος, ό σπλημένος πρό του Πανεπιστημίου, ή Ίερύ Σύνοδος έψαλεν έπιμνημόσυνον δέησιν, και κατάλληλα τηλεγραφήματα έστάλησαν από συλλόγους και άρχάς προς την οικογένειαν του Γλάδστανος και τό φιλελεύθερον κόμμα εις την Αγγλίαν. Ιδιαίτερος αξιομνημόνευτον είναι τό τηλεγράφημα που έστειλαν οι φοιτηταί προς τόν έγγονόν του μεγάλου πολιτικόν. — Τό άπόγευμα, εις την αίθυσαν του «Παρνασσού», ό καθηγητής του Πανεπιστημίου κ. Ανδρεάδης νέας συγκινήσεις έδωκε με τόν έπικαιρον λόγον του, τόν περιτρεφόμενον εις τόν βίον και τά έργα του πανηγυριζόμενον μεγάλου άνδρος.

ΑΙ «Αθηναί» έδημοσίευσαν τό παρατιθέμενον σκίτσο του άποθανόντος Τούρκου στρατάρχου Έτέμ πασσά. Τό σκίτσο είναι έργον του φίλου καλλιτέχνου κ. Θ. Αννίνου, παρεπιδημούντος από τινος εις Κάϊρον, έχει

Ο Έτέμ πασσάς, υπό Θ. Αννίνου

δε την έξαιρετικήν σημασίαν ότι έγινε εν «όλίγας μόλις ώρας πρό του αίφνιδίου θανάτου ενός άνδρος, διά τόν όποιον πλέον ή άπαξ έστέναξεν ό Έλληνισμός, ό μη άπεθείς εις τας πραγματικάς του δυνάμεις ήν' άποτινάξη τόν εφιάλητην» — γράφουν αι «Αθηναί».

ΝΕΟΣ διαγωνισμός έρχεται να συνταράξη τούς θεατρικούς κύκλους, με γενναία βραβεία, και με γενναιοτέραν έπομένως τροφήν διά την κωκυλωσιάν των ίδιων κύκλων. Και όμως οι όροι του δραματικού αύτου διαγωνισμοϋ, τόν όποιον προκηρύσσει ή Διεύθυνσις του Ώδειου Αθηνών, εκρήθησαν γενικώς άνθρωπινώτεροι και λογικώτεροι από τούς όρους των άπαρτων Παντελειδών και Λασσανειών. Αδιάφορον αν διατυπώθη ή γνώμη ότι και με αύτους άκόμη τούς όρους θίγεται ή αξιοπρέπεια των άναγνωρισμένων πλέον δραματικών συγγραφέων μας, που αν θέλων να λάβουν μέρος εις τόν διαγωνισμόν, θ' άναγκασθοϋν να υποβληθοϋν εις διατυπώσεις που μόνον διά τούς άσήμους και τούς νεοσούς της δραματικής τέχνης επιτρέπονται ίσως...

Άλλ' ό διαγωνισμός «προς συγγραφήν πρωτοτύπου δράματος, έχοντος ελληνικήν υπόθεσιν αρχαίαν ή νέαν», έπροκηρύχθη πλέον, και άγωνοθέτης του είναι ό μακαρίτης Άβέρωφ με τό ειδικόν κληροδότημα που

ΜΙΚΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Τακτική Αναγνώριση, Λάρισα. Θα έλθω πάλιν και των ξένων συνεχιάν ή σειρά. Ίσως όμως προηγηθή ελληνική. Έπι του παρόντος ικανοποιούνται οι έχοντες έναντιαν γνώμην και διαρκώς παρακονούμενοι «μά δλο συνέχειες, συνέχειες!» Αν δέν υπήρχαν, βλέπετε, εις κάθε πράγμα πολλά και αντίθετοι γνώμοι, δέν θα έκτιζε και ό διαβόητος Ναστραδδίν τον φοβηρο του άπάνω στον άραμπά. — Κ. Φ. Δροσδη. Πρώ δύο περιπου έτών έχει δημοσιευθή άλλη μετάφρασις αυτών των ιδίων ποιημάτων εις άλλο άθηναϊκόν περιοδικόν.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Λόρα, Άνθολογία της νεωτέρας ελληνικής ποιήσεως, Ίωάννου Πολέμη. Άθήναι Έλληνική Έκδοτική Έταιρεία, Τυπογραφείον «Έστία» Μάϊσνερ και Καργαδούρη, Δρ. 3.

Άπαντα Γεωργίου Σουρή, τόμος Α' και Β' Άθήναι. Έλλ. Έκδ. Έταιρεία, τυπογρ. «Έστία» Μάϊσνερ και Καργαδούρη, οι δύο τόμοι Δρ. 8.

Τό Χαλασμένο σπίτι, Σπύρου Μελά, δράμα. Άθήναι 1909, έκδοσις Κ. Έλευθερουδάκη.

Θεατρον: Η «Κατοχή», τό «Είκοσιένα», ή «Μεγάλη Ίδέα», Γερασίμου Βώκου. Άθήναι 1909, Δρ. 2, Φρ. 3.

Η Έλλάς και ή Ναυτική αυτής Δύναμις, υπό Λυκούργου Δ. Τσουκαλά ύποπλοίαρχου. Άθήναι, έκδοσις Έταιρείας «Έλληνισμοϋ», τύποις Πανελληνίου Κράτους.

Ημερολόγιον 1910 Κ. Φ. Σκόκου. Άθήναι, Τυπογραφείον «Έστία» Μάϊσνερ και Καργαδούρη. Χρυσόδετον Φρ. 6.

Μικρασιατικόν Ημερολόγιον 1910, Έλένης Κ. Σβορώνου. Σάμος.

Δομήνικος Θεοτοκόπουλος, Ίπποκράτους Σ. Καραβία, μελέτη. Άθήναι 1909. Ανατύπωσις εκ της «Πινυκοθήκης».

Έφημερίς των Δήμων, εβδομαδιαία, προς έξυτηρέτησιν των δημοτικων συμφερόντων, ήρχισεν έκδομένη από τας 6 Δεκεμβρίου υπό του κ. Δ. Π. Μενάνδρου. Άθήναι, έτος Α', έτησία συνδρομή Δρ. 7.

Προία (Θεσσαλίας), καθημερινή έφημερίς, ήρχισεν έκδομένη από τας 9 Δεκεμβρίου εις την Λάρισα, υπό του κ. Δημ. Α. Τσιμπούκη, τέως διευθυντού της «Θεσσαλίας» Βόλου. Λάρισα, έτησία συνδρομή έσωτερικού Δρ. 17.

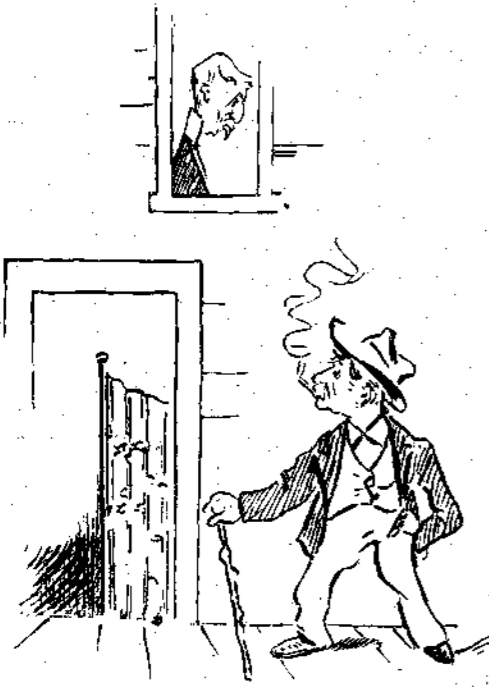
Η Νύχτα της Πρωτομαγιάς, Σ. Σπίτη, δράμα. Άλεξανδρεία, έκδοσις «Σεραπίου», Φρ. 5.

Οι Έβραίοι εν Κρήτη επί Ένετοκρατίας, Στεφ. Α. Σανθουδίου, μελέτη. Ηράκλειον. Ανατύπωσις εκ του Β' τόμου της «Κρητικής Στοάς».

Interprétations erronnées et faux monuments, par Lazare Bellé: Remarques sur quelques inscriptions récemment éditées etc. Casal Monferrat, impr. Rossi et Lavagno.

Requiem, roman par Georges Argyroglo. Paris, éd. Bernard Grasset, fr. 3.50.

ΓΕΑΟΓΡΑΦΙΑΙ ΤΟΥ ΔΕΚΑΗΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

• Αστραπή. — Η άλληλεγγύη των κομμάτων. (Ο άρχηγός της Έλάσσονος φρουράν παρά την θύραν του κ. Θεοτόκη). — Όποιανού του βαστρά άς πλησίαση... Ίφ, και σάς έφραγα.

• Άθήναι. — Οιδίπους και Άντιγόνη (όπό Φρ. Άριστέος). — Άντιγόνη με κόρη Τρόφου, έφθάσαν εις τον Κολωνόν του προηκουλαγισμού, και κείρισημα άκούου μά περίσσημα δέ βλέπου!...

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

Η σελίς αυτή θα είναι τό συμπλήρωμα του τεύχους. Θα δίδη την εικόνα της ζωής και της προόδου της ελληνικής Κοινωνίας είτε έδώ εις την Έλλάδα είτε άλλοϋ, παντού όπου υπάρχει Έλληνική παροικία. Έπειτα θα χρησιμεύση ως οδηγός εις πολλά θέματα διά τον άναγνώστην, αντί έφημερίδος, γραμμένη πάντοτε με τό πνεύμα της ακριβείας, της έννημερότητας, και της ειλικρινείας.

ΕΙΣ την Έκθεσιν του «Συνδέσμου των Συντακτών» έπωλήθησαν διάφορα σκίτσα του Άντρα και έργα των κ. Ίωαννίδη, Κατζή κλπ. Έπίσης ώραία βιοτεχνικά κομψοτεχνήματα της κυρίας Γεωργαντή.

Η «Πρόδοσις», την όποιαν διευθύνει ή κυρία Άννα Παπαδοπούλου, μετεφέρθη εις την όδον Πανεπιστημίου, εις τό πλάι του ξενοδοχείου της Μ. Βρετανίας. Έντός ενός έτους βλέπει κανείς τόσην διαφοράν εις τά χειροτεχνήματα των Άθηνών. Λεπτή έπιμελημένη έργασία και προσπάθεια προς εύρεσιν νέων σχεδίων. Νιαντέλλες και κεντήματα άξια προσοχής στολίζουν την προθήκην του καταστήματος, όπου ειρίσκει τιμίαν στέγην ή γυναικεία έργασία.

ΤΗΝ άλληλεγγύην των ομάδων προς έξυτηρέτησιν κοινών συμφερόντων διά του συνεταιρισμού του μικρού κεφαλαίου πρώτοι την έφηρήμοσαν εις τας Άθήνας οι αξιωματικοί της ξηράς και της θαλάσσης. Πρώ έτών ίδρυσαν την ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ή όποια όλονέν βαδίζει προς τά εμπρός, και όφελει διτώς τους συνταίρους της: διότι καθιστά την ζωήν των εύθηγην και δεύτερον διότι άποδίδει εις τους ίδιους τό κέρδος της εταιρείας. Είς τό προηγούμενον τεύχος έγραψε ό φίλος και συνεργάτης μας κ. Σπ. Θεοδωρόπουλος, εις μελέτην του περι Κοινοτήτων, διά τό θέμα αυτό. Έδώ δίδομεν την σημερινήν εικόνα, την όποιαν βλέπομεν καθ' ήμεραν εμπρός μας εις τά κρατήρια της Στρατιωτικής Ένώσεως. Υπό την διεύθυνσιν του κ. Θαλή Κουτούρη, αξιωματικού, ό όποιος έκτάκτως τιμά τά «Παναθήνια» με την συνεργασίαν του, ή Ένωσις με κεφάλαιον 600,000 πραγματοποιεί την λύσιν του μεγάλου κοινωνικού προβλήματος. Ο συνεταιρισμός αυτός φέρει εις άμεσον σχέση τον καταναλωτήν με τον παραγωγόν χωρίς την μεσολάβησιν προσώπων τά όποια επιβαρύνουν τας τιμάς των έμπορευμάτων. Αί τιμαί έπομένως των πολυμένων ειδών, γυναικείων και άνδρικών, από τό καπέλλο έως τά ύποδήματα, πολύ κατώτεροι των της άγοράς, είναι εύρηγεται διά τους στρατιωτικούς αλλά και διά τους πολίτας, οι όποιοι έχουν τά ίδια δικαιώματα ως πελάται της Ένώσεως.

Η Έταιρεία τώρα τελευταίως έγκατεστάθη άνετίτατα εις τας δύο μεγάλας οικίας της πλατείας Κολοκοτρώνη και όδου Βουλής και βαδίζει με άλματα άλθηθινα. Άρκεί να ειπωθην ότι ή ήμερησία πώλησις φθάνει τας 3-4000 δραχμάς με τασιν όλονέν προς άξέσιν. Γρήγορα μάλιστα, από τον Ίανουάριον, θάρχησιν να λειτουργή και Παντοπωλείον, όπου θα εύρισκη κανείς όλα τά είδη των τροφίμων και των ποτών.

ΆΛΛΟ πρακτικώτατον ίδρυμα, όπου έκέρδισε μονομιάς την συμπάθειαν όλων των κοινωνικών τάξεων, από του τελευταίου πολέμου, είναι ή «Δαική Τρά-

πεζα». Έγράψαμεν και άλλοτε δι' αυτήν. Άλλ' ήμπορει κανείς χωρίς να προσκρούση ούτε εις τά αισθήματα του κόσμου, ούτε εις την μετριοφροσίνην του ίδρυτού και διευθυντού της κ. Δ. Λοβέδρου, να γράψη πάλιν δυο καλά λόγια και να έξάρη τό έργον της. Αύτάς τας ήμέρας ακριβώς έπήγαμεν να έπισκεφθώμεν τον διευθυντήν και είδαμεν με πλήρη ικανοκοίσην την κίνησιν που γίνεται εις τας διαφόρους θυρίδας της Δαικής.

Δύο τάξεις ανθρώπων τρέχουν διαρκώς εις τά ταμεία της Τραπεζής. Έκαίνοι οι όποιοι δέν έχουν άλλο μέσον να δανεισθουν και ύποθηκεύουν ένα πολύτιμον αντικείμενον με τόκον λογικόν και χωρίς πλέον να φοβούνται τό φάντασμα του τοκογλύφου που εις κάθε στιγμήν άπειλούσας να καταβροχθίση τό αγαπητόν πολλακίς ένέχυρον. Και ή άλλη τάξις, εκείνη που καταθέτει τας οικονομίας της εις τό Ταμειντήριον της Τραπεζής, με την συναίσθησιν ότι καταθέτει τό χρήμα της άσφαλισμένον και με καλόν τόκον. Με τας δύο αυτάς βάσεις, στερεάς, άπορροεύσας από σκέψιν ήθικης αλλά και όφελείας, έννοείται, του κεφαλαίου — λογικής όφελείας — ήρχισε ή Δαική Τράπεζα από τό μικρόν κατάστημα της Στοάς Άρσακείου και γρήγορα, εις τόσον όλίγον διάστημα, έκτισε τό ιδιόκτητον μέγαρον της όδου Άκαδημίας, που μάς δίδει εικόνα τόσον εύγενούς και τόσον πρακτικής σκέψεως.

ΠΑΡΑΜΟΝΑΙ των Χριστουγέννων. Ο κόσμος αισθά- νεται την ανάγκην περισσοτέρας επικοινωνίας, και τά κέντρα των Άθηνών, γίνονται περισσοτέρον ζωηρά. Αημονείται δι' όλίγας ήμέρας ή πολιτική τρικυμία. Τά βιβλιοπωλεία — που άλλοτε να κατήση κανείς μέσα εκεί τό πόδι του! — δέχονται πολλούς επισκέπτας. Τό βιβλίον, περιμένει και αυτό τον Μεσσίαν του, τον επηρεηματοκτον Μεσσίαν, διά να επιβληθή. Η Έλληνική Έκδοτική Έταιρεία ίσως να είναι ένας μικρός Μεσσίας. Βγήκε από τά σπλάχνα του βιβλιοπωλείου του Συντάγματος «Μπέκ και Μπαρτι».

Άλήθεια, θησαυρός πνευματικός τό βιβλιοπωλείον αυτό. Αί έκδόσεις εις μέγα σχήμα 4ον του Larousse, της Ιστορίας της Γαλλίας, του Atlas Illustré, του Musée d'art εις δύο τόμους από της αρχαιότητος μέχρι τέλους του 18ου αιώνος, και ολοκλήρον του 19ου, ό Larousse pour tous είναι τόσοι πολύτιμοι σύντροφοι που ήμπορει κανείς τόσον εύκολα ν' άποκτήση. Όρισμένως τά άσχοπα δόρα ύποχωρών εμπρός εις τό βιβλίον. Αί καλλιτεχνικά έκδόσεις των είναι έλκυστικώταται: ή Ιστορία της γεωγραφικής ζωογραφικής του 19ου αιώνος εις χρωμαιστάς εικόνας με κείμενον έρμηνευτικόν, ή σειρά 100 τόμων των άριστοτεχνημάτων της Γαλλικής Φιλολογίας, τά ελληνικά βιβλία των παιδιών, αι Συλλογαί Dayot της γαλλικής ιστορίας εις εικόνας με σύντομον κείμενον σε κατακτόν.

ΕΞ άλλου τό βιβλιοπωλείον της «Έστίας» εις την όδον Σταδίου, τό άρχαιότερον και τό γνωστότερον όλων, άνήκον εις τον κ. Δ. Κολλάρον, είναι τό προσφιλές καταφύγιον του ελληνικού βιβλίου. Όλοι οι Έλληνες ποιηταί και συγγραφείς ξενίζονται εις τας προθήκας του. Τό ελληνικόν βιβλίον και τό ελληνικόν περιοδικόν έδώ θα ζητηθουν από τον φιλαναγνώστην. Η Ιστορία του ελληνικού βιβλίου όφείλει όχι όλίγα

εις τὸ βιβλιοπωλεῖον αὐτό. Καὶ βλέπει κανεὶς με κάποιαν υπερηφάνειαν χρυσοδωμένα τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν καὶ με κρυφὴν χαρὰν παίρνει τὸν Σολωμόν, τὸν Βολκαωρίτην, τὸν Παλαμᾶν καὶ ζήσης ἡμέρα στὴ θερμὴ μοναξιά τοῦ δωματίου σου τὰς πλέον εὐχαριστίους ὥρας, ἀληθινῆς πνευματικῆς ζωῆς. Νὰ καὶ οἱ λογογράφοι μας: Τὰ Διηγήματα τοῦ Ξενοπούλου, ὁ «Δουκῆς Λάρας» τοῦ Βικέλα, αἱ «Ἀθηναϊκαὶ Ἡμέραι» τοῦ Παγανέλη. Καὶ ἡ «Ἱστορία τοῦ 19^{ου} αἰῶνος» τοῦ Καρολίδη, τὰ «Ἀπομνημονεύματα τοῦ Συγγροῦ» καὶ τόσα ἄλλα.

⊖ Ἡτο παράλειψις ἂν εἰς τὴν σελίδα αὐτὴν δὲν ἀνεφέραμεν μεταξύ τῶν πρώτων τὸ τυπογραφεῖον «Ἐστία» τῶν κ.κ. Μάισονε καὶ Καργαδούρη, ὅπου τυπώνονται καὶ τὰ «Παναθηναϊα». Ἀπὸ ἐφέτος τὸ τυπογραφεῖον ἐργάζεται εἰς ἰδιόκτητον κτίριον τῶν διευθυντῶν του ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἱπποκράτους, κτισθὲν ἐπὶ σχεδίου εἰδικοῦ διὰ τὸν καλλιτεχνικὸν προορισμὸν του. Διότι ἀληθινὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῇ κανεὶς καλλιτεχνικὴν τυπογραφικὴν ἐκδοσὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς τὸ ὄνομα τοῦ τυπογραφείου τῆς «Ἐστίας». Ἡ περιστάσις αὐτὴ ἄς χρησιμεύσῃ διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὰς εὐχαριστίας μας εἰς τοὺς διευθυντάς του, διὰ τὴν καλαισθησίαν καὶ τὴν ἐνημερότητα τῶν εἰς πᾶσαν τυπογραφικὴν ἐργασίαν μας.

ΚΟΝΤΑ εἰς τὴν πνευματικὴν κίνησιν ἔχει τὰ δικαιώματά της καὶ ἡ κοσμικὴ. Τὸ ἓνα δὲν ἀποκλείει τὸ ἄλλο. Ἐπειτὰ ἀπὸ τὸ διάβασμα ἑνὸς καλοῦ βιβλίου, ἔχει κανεὶς ἀνάγκην κάποιας ἐπικοινωνίας, νὰ μεταδώσῃ τὴν εὐχαριστήσιν του, τὰς ἐντυπώσεις του. Ὁ κόσμος τῶν αἰθουσῶν δὲ συγκεντρωθῆ τὸ ἀπόγευμα εἰς τὸ κατάστημα τοῦ κ. Ι. Χρυσάκη ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Συντάγματος, νὰ πάρῃ τὸ τσάι του, νὰ ἰδῇ τὰ σχέδια τῶν νέων καπέλων, νὰ φλυαρήσῃ φιλάρεσκα. Εἶναι ἀληθῆς ἀπόλαυσις αἱ πολυτελεῖς αἰθουσαι τοῦ καταστήματος μετὰ τὴν ἀγγλικὴν ἐπιγραφὴν TEA-ROOMS. Ὁ κόσμος τῶν κυριῶν ἐπιστρέφον ἀπὸ τὸν περιπάτον ἐδῶ θὰ καταφύγῃ. Ὅλα καθαρὰ, περιποιημένα, πολυτελῆ, ἡσυχα, ἐκλεκτά. Καὶ ἡ καλὴ συντροφία καὶ ἡ φλύαση φιλάρεσκα ἔχουν ἀνάγκην ὠραίου περιβάλλοντος. Πρὸ πάντων αὐτοῦ.

Εἰς τοὺς ἀντίποδας τοῦ Συντάγματος πλησίον τῆς Ὀμονοίας, εἰς τὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου, ἄλλο κέντρον γεμάτο ἀπὸ ζωῆν, πλημμυρισμένον ἀπὸ φῶς, συγκεντρώνει πληθὺς κόσμον. Ἀπὸ μακρὰν σὲ καλεῖ μετὰ τὴν ἡλεκτροφότιστον ἐπιγραφὴν **ΗΝΩΜΕΝΑ ΒΟΥΤΑΣΙΑ**. Ἡ κίνησις ἐδῶ δὲν στοματᾷ καθόλου. Πρὸ τοῦ φαγητοῦ καὶ κατόπιν καὶ μετὰ τὸ θέατρον εἶναι τὸ γενικὸν ἐντευκτήριον. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιχειρηματῆαι ἐνόησαν, ὅτι ἡ εὐμαρτία εἶναι τὸ πρῶτον πού ἀπαιτεῖ ἡ ζωὴ. Καὶ προθυμοποιούνται νὰ ἐξέσῃ καθεὶς τὰ καλύτερα μέσα χάριν αὐτῆς. Τὰ «Ἠνωμένα Βουτάσια» κατέχου τὸν μουτικὸν τῆς τέχνης αὐτῆς. Καὶ ὁ κόσμος τρέχει ἐκεῖ νὰ πάρῃ τὸ γάλα του ἢ τὸ γλύκισμά του καὶ νὰ περάσῃ εὐχάριστα τὴν ὥραν του μέσα εἰς τὴν θαυπορὴν πού εἶναι ἡμερὴν εἰς τὴν κομψὴν αὐτὴν αἶθουσαν τῶν Ἀθηνῶν.

Εἰς τὴν τελευταίαν γενικὴν συνέλευσιν τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν, ὁ γενικὸς διευθυντῆς κ. Ζαφείριος Μά-

τσας ἐπρότεινε τὴν ἀξίωσιν τῶν ἐταιρικῶν κεφαλαίων τῆς Τραπεζῆς κατὰ 20,000,000 πρὸς τὸ ἴδιον νέον Ὑποκαταστήματον εἰς τὰ Ἰωάννινα, τὴν Ἀδριανούπολιν, τὸ Δεδεαγάτζ, τὴν Προῦσαν, τὴν Μερόσιαν καὶ τὴν Τάντον. Ἡ πρότασις τοῦ κ. Μάτσας, ἔγινε δεκτὴ ὑπὸ τῶν μετόχων, καὶ οὕτω τὸ πιστωτικὸν αὐτὸ ἴδρυμα ὀλοένα ἀπλώνει εὐεργετικὰ τὰς ρίζας του παντοῦ ὅπου ὑπάρχει ἑλληνικὸς πληθυσμός.

ΕΓΓΕΙΝΕ ἡ 1157 κλήρωσις τῆς 19 Δεκεμβρίου τρέχοντος τοῦ λαχειοφόρου Δανείου τῶν 60 ἑκατομμυρίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, καὶ ἐκέρδιον οἱ ἀκόλουθοι ἀριθμοί:

ἀριθ.	ἔσοδα	Φράγκα	100,000
9,434	»	»	10,000
121,908	»	»	2,500
109,713	»	»	2,500
134,794	»	»	1,000
14,073	»	»	1,000
121,120	»	»	1,000
35,540	»	»	1,000
73,460	»	»	1,000

Ἡ πληρωμὴ τῶν κερδισμένων ποσῶν γίνεται τὰς 2/15 Ἰουνίου 1910.

Ἐπίσης τὴν 1 Δεκεμβρίου εἶχε γένηε ἡ 237 κλήρωσις τοῦ Κτηματικοῦ λαχειοφόρου δανείου 2 1/2 % τῶν 20,500,000. Ἐκέρδιον 16 ἀριθμοὶ τὰ ἀκόλουθα ποσά:

ἀριθ.	Δρ.	50,000
184,013	»	3,000
17,539	»	3,000
162,031	»	3,000
58,519	»	3,000
89,921	»	3,000
95,806	»	1,000
52,091	»	1,000
5,064	»	1,000
182,572	»	1,000
68,479	»	1,000
101,664	»	1,000
75,221	»	1,000
81,211	»	1,000
59,400	»	1,000
37,571	»	1,000
153,304	»	1,000

Ἐκληρώθησαν καὶ 1218 ἀριθμοὶ ὁμολογιῶν εἰς τὸ ὄριον δρ. 100. Τὰ κερδηθέντα ποσὰ πληρώνονται τὴν 30^{ην} Δεκεμβρίου.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου γίνεται ἡ κλήρωσις τοῦ λαχείου τοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων. Μὴν τὸ λησμονεῖτε. Πετᾶστε μίαν ἢ δύο δραχμάς νὰ δοκιμάσετε τὴν τύχην σας μετὰ τὸ νέον ἔτος. Καὶ ἂν δὲν κερδίσετε, δὲν πᾶνε χαμένες ἡ μία ἢ δύο δραχμαὶ πού θὰ δώσετε. Ἐνα ἐλάχιστον κομματάκι θ' ἀντιπροσωπεύσουν εἰς ἓνα καράφι τοῦ Στόλου μας. Καὶ ἐπὶ τέλους πᾶς θὰ βιάσῃ αὐτὴν τὴν ἰδιότροπον θεᾶν τὴν Τύχην πού ὅλα τὰ διευθύνει;

Τὰ ἀερόπλانا μᾶς ἔρχονται — τὰ κουβαλοῦν δηλαδὴ ὀκτώμα ὡς πού νὰ μάθουν περπατήσιά — τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο. Πρὸς τὸ παρὸν ἔχομεν ἄρα εἰς τὰς Ἀθήνας.